

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

**Εννοιολογήσεις του Πολιτικού Λόγου στον Καθημερινό Λόγο: Μια Μελέτη των «Στάσεων»
των «Αναδυόμενων Ενηλίκων» στην Ελλάδα**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΔΟΥΡΤΜΕ ΑΝΔΡΕΑΝΗ

ΦΛΩΡΙΝΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2024

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	4
Abstract	5
Εισαγωγή.....	7
Στάσεις	8
Αναδυόμενοι ενήλικες και διαμόρφωση ταυτότητας	10
Διαμόρφωση της ταυτότητας του ατόμου	11
Κοινωνική ταυτότητα	12
Πολιτειότητα	15
Πολιτειότητα και νέοι	17
Μορφές πολιτικής συμμετοχής	18
Νέοι και αποστασιοποίηση από την πολιτική ζωή	18
Η ανησυχία των ερευνητών ως προς την πολιτική συμμετοχή των νέων	20
Στάσεις των Ελλήνων στην πολιτική	20
Κοινωνικά Κινήματα.....	23
Κοινωνικά κινήματα στην Ελλάδα.....	24
Ακτιβισμός	27
Ακτιβισμός στην Ελλάδα	28
Πολιτικός λόγος.....	30
Καθημερινή πολιτική	32
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	35
Ιστορική αναδρομή.....	35
Πανεπιστημιακό Άσυλο	37
Αστυνομική βία.....	44
Σχέσεις των νέων με την αστυνομία	45
Αναπαραστάσεις της αστυνομίας στο ελληνικό πλαίσιο	46
Υλικά και Μέθοδοι	49
Μεθοδολογία έρευνας	49
Στόχος έρευνας	49
Συμμετέχοντες	49
Προσέγγιση συμμετεχόντων.....	50
Συνεντεύξεις.....	52
Διαδικασία συλλογής δεδομένων.....	53

Μέθοδος ανάλυσης	53
Αποτελέσματα.....	55
1. Τα χαρακτηριστικά που προσδίδουν οι αναδυόμενοι ενήλικες στους φοιτητές και ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται τον ρόλο του πανεπιστημίου στην διαμόρφωση του χαρακτήρα τους: κατάσταση συνεχούς αναζήτησης, ανασφάλεια, άγχος και απειρία.....	56
2. Τι κινητοποιεί η συζήτηση για τη ελευθερία λόγου: ελευθερία έκφρασης, σύλλογος φοιτητών, πανεπιστημιακός χώρος, διάλογος	59
3. Ο τρόπος με το οποίον αντιλαμβάνονται οι αναδυόμενοι ενήλικες τις επιπτώσεις της επιβολής του νόμου στην αίσθηση ύπαρξης της κοινότητας στο πανεπιστημιακό περιβάλλον: αλλαγή στις ζωές και περιορισμός ελεύθερης έκφρασης.....	61
4. Συμμετοχή αναδυόμενων ενηλίκων σε κινητοποιήσεις και δράσεις υπεράσπισης που αφορούν ζητήματα που συνδέονται με την επιβολή του νόμου περί αστυνόμευσης.....	65
α) Γεγονότα που γνωρίζουν οι ίδιοι/ίδιες: κινητοποιήσεις, δράσεις, πορείες διαμαρτυρίας, λογοδοσία	65
β) Προσωπική ενασχόληση συμμετεχόντων με παρόμοιες δράσεις: προβληματισμοί και ενέργειες	68
Συζήτηση/Συμπεράσματα.....	71
Περιορισμοί έρευνας.....	74
Βιβλιογραφία	75
Παράρτημα 1	92

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά το λόγο νέων και πως οι ίδιοι εκφράζονται για τα πολιτικά ζητήματα που τους αφορούν. Στόχος της εργασίας ήταν η μελέτη των στάσεων των νέων ως «αναδυόμενων ενηλίκων» στο ζήτημα της πανεπιστημιακής αστυνομίας που πρόκειται να εγκατασταθεί στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ελλάδας. Για το σκοπό αυτό, πραγματοποιήθηκε μια ποιοτική έρευνα με πέντε φοιτητές/φοιτήτριες ηλικίας 19 έως 29 ετών, που έλαβαν μέρος σε ατομικές ημιδομημένες συνεντεύξεις αποτελούμενες από έναν προσχεδιασμένο οδηγό με ερωτήσεις σχετικές με την ταυτότητα του/της φοιτητή/-τριας, τις γνώσεις των συμμετεχόντων/ουσών για την καθίδρυση πανεπιστημιακής αστυνομίας και την θέση τους πάνω στις κινητοποιήσεις των φοιτητών για το εν λόγω ζήτημα. Πραγματοποιήθηκε θεματική ανάλυση των δεδομένων και τα συμπεράσματα συζητήθηκαν αντλώντας από την οπτική της κοινωνικής ψυχολογίας. Τέλος, τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν ότι οι συμμετέχοντες/-ουσες κινητοποίησαν αναφορές στα σύγχρονα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, όπως τη κατάργηση του πανεπιστημιακού ασύλου, την ελευθερία του λόγου και τη θεσμοθέτηση αστυνόμευσης στους χώρους του Πανεπιστημίου.

Λέξεις κλειδιά: αναδυόμενοι ενήλικες, πανεπιστημιακή αστυνομία, καθημερινός πολιτικός λόγος, στάσεις, θεματική ανάλυση

Abstract

This study focuses on the everyday discourse of young people and how they express themselves about the political issues that concern them. The aim of this research was to study the attitudes of emerging adults on the issue of the university police that is to be installed in the university institutions of Greece. For this purpose, a qualitative research was carried out with five university students aged from 19 to 29, who participated in one to one, semi-structured interviews consisting of a pre-planned guide with questions related to student identity, the participants' knowledge of the establishment of a university police and their position on the student mobilizations on the issue in question. The thematic analysis of the data and the conclusions were discussed focusing on the perspective of Social Psychology. Finally, the findings of the research show that the participants mobilized references to contemporary socio-political issues, such as the abolition of university asylum, freedom of speech and the institution of policing on University premises.

Keywords: emerging adults, university police, everyday political discourse, attitudes, thematic analysis

Ευχαριστίες

Πρώτα από όλα, θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς ευχαριστίες μου στην επόπτρια μου, Δρ. Μαρία Ξενιτίδου, για την πολύτιμη καθοδήγηση, την στήριξη και την ενθάρρυνσή της σε όλη τη διαδικασία. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω το οικογενειακό και φιλικό μου περιβάλλον για την αμέριστη υποστήριξή τους. Και τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συμμετέχοντες που μοιράστηκαν απλόχερα τον χρόνο, τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους μαζί μου

Εισαγωγή

Η εργασία διερευνά τις εννοιολογήσεις του πολιτικού λόγου στον καθημερινό λόγο με έμφαση στις «στάσεις» «αναδυόμενων ενηλίκων» στην Ελλάδα. Κεντρικό στοιχείο αποτελεί η έκφραση των παραπάνω, στο λόγο των φοιτητών όταν μιλούν για την δημιουργία της πανεπιστημιακής αστυνομίας η οποία πρόκειται να εγκατασταθεί στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ελλάδας (Νόμος 4777/2021). Αυτό το θέμα επιλέχθηκε προς διερεύνηση λόγω των πολλών γεγονότων που διαδραματίστηκαν από τότε.

Η εργασία ξεκινά με βιβλιογραφική επισκόπηση. Καθώς το θέμα προσεγγίζεται από την οπτική της Κοινωνικής Ψυχολογίας, γίνεται, αρχικά, αναφορά στο κοινωνικοψυχολογικό φαινόμενο των στάσεων και των ταυτοτήτων και συγκεκριμένα των ταυτοτήτων των νέων, καθώς οι συμμετέχοντες /-ουσες της έρευνας είναι φοιτητές/-τριες. Οι στάσεις μελετούνται διότι εξηγούν πώς το άτομο βλέπει τα διάφορα κοινωνικά στοιχεία στον περίγυρό του και οι κοινωνικές ταυτότητες των νέων μελετούνται επειδή αφορούν στον τρόπο που αντιλαμβάνεται το άτομο τον εαυτό του και το περιβάλλον του με βάση της κοινωνικές ομάδες στις οποίες ανήκει (Tajfel, & Turner, 1979). Έπειτα μελετούνται οι έννοιες πολιτειότητα και ιδιαίτερα η πολιτική συμμετοχή των νέων, επειδή οι αναδυόμενοι ενήλικες αντιμετωπίστηκαν ως άτομα που φέρονται και μιλούν ως ενεργοί πολίτες. Ακόμη, τα κοινωνικά κινήματα όπως και ο ακτιβισμός κρίθηκαν απαραίτητα προς μελέτη, ορμώμενοι από την μαζικότητα και την ένταση των δράσεων των φοιτητών από τον Φεβρουάριο 2021 και έπειτα (Παπαντωνίου, 2022). Επιπλέον, αποσαφηνίζεται ο όρος πολιτικός λόγος και καθημερινή πολιτική καθώς θεωρείται ότι ο λόγος σε οποιαδήποτε μορφή του είναι πολιτικός (Kampf, 2015). Ερευνήθηκαν, τέλος, η τριτοβάθμια εκπαίδευση, η έννοια του ασύλου και η ελευθερία του λόγου και η αστυνομική βία, που είναι

άμεσα εμπλεκόμενα με το αντικείμενο της μελέτης ώστε να υπάρξει μια καλύτερη κατανόηση των γεγονότων και του υπόβαθρου στο οποίο συνέβησαν.

Ακολουθεί περιγραφή της μεθοδολογίας και του σχεδιασμού της μελέτης και παρουσιάζεται η ανάλυσή της, από την οποία προκύπτουν 4 υπό-ενότητες όπου παρουσιάζονται τα ευρήματα μέσω θεματικής ανάλυσης. Τέλος, συζητούνται οι επιπτώσεις των ευρημάτων, μαζί με τις συνεισφορές, τους περιορισμούς και τις συστάσεις της μελέτης για την εξάλειψη των τελευταίων σε μελλοντική έρευνα.

Στάσεις

Σύμφωνα με τον Allport (1929), προτού η έννοια των στάσεων γίνει ευρέως αποδεκτή, υπήρχαν διαφωνίες σχετικά αναφορικά με την αναπαράσταση των εννοιών όπως συναισθήματα, αξίες και προτιμήσεις των ατόμων. Οι στάσεις εργαλειοποιήθηκαν στα χέρια των κοινωνικών ψυχολόγων επιτρέποντάς τους να εξετάζουν και να μετρούν αυτές τις έννοιες. Παράλληλα, με την καθιέρωση των στάσεων διαμορφώθηκε ένα κοινό πεδίο σύγκλισης για τη μελέτη ατόμων και ομάδων κυρίως σε επίπεδο συμπεριφορών. Αργότερα ο Festinger (1950) υποστήριξε ότι υπάρχει πλήρης αλληλεξάρτηση μεταξύ ατόμων και ομάδων, επισημαίνοντας ότι είναι μία στάση ορθή, αποδεκτή και κατάλληλη όταν έχει ισχυρή υποστήριξη από μια ομάδα που αποτελείται από ανθρώπους με παρόμοιες ιδεολογίες και στάσεις. Με την πάροδο του χρόνου, οι μελέτες για τις στάσεις επικεντρώθηκαν περισσότερο στο άτομο, παρά στο κοινωνικό σύνολο που το περιβάλλει. Κυρίως οι ερευνητές εστίασαν στις γνωστικές διεργασίες του ατόμου αγνοώντας την σημασία των ομάδων στην απόκτηση και την αλλαγή στάσεων (Hogg & Tindale, 2016).

Βιβλιογραφικές πηγές αναφέρουν ότι οι στάσεις είναι μονοπαραγοντικές και συγκεκριμένα καθαρά συναισθηματικές, δηλαδή, αφορούν κυρίως στις αξιολογικές κρίσεις των

ατόμων απέναντι σε ένα αντικείμενο. Αργότερα όμως, περαιτέρω έρευνα κατέληξε ότι το μοντέλο της μονοπαραγοντικής θεώρησης των στάσεων δεν επαρκούσε ώστε να ερμηνευθούν σωστά οι στάσεις θεωρώντας απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη και γνωστικοί παράγοντες. Ερμηνευτικά αυτό σημαίνει ότι οι ερευνητές είναι σημαντικό να διερευνούν τόσο τα συναισθήματα όσο και τις σκέψεις των ατόμων. Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το μοντέλο των τριών παραγόντων των στάσεων όπου προστέθηκε η συμπεριφορική συνιστώσα των στάσεων. Οι συμπεριφορικές προθέσεις δηλώνουν τον τρόπο με τον οποίο το άτομο σκοπεύει να συμπεριφερθεί απέναντι σε ένα ζήτημα, άρα τη στάση που θα αναπτύξει, και είναι σε θέση να συμβάλλουν σημαντικά στην πρόβλεψη της μελλοντικής συμπεριφοράς του (Dickerson, 2021). Οι Hewstone et al, (2020), συνοψίζουν ότι οι στάσεις φαίνεται να έχουν γνωστικές, συναισθηματικές και συμπεριφορικές συνιστώσες.

Από την άλλη πλευρά, αναφέρεται ότι ακόμη και αν οι γνωστικοί και συναισθηματικοί παράγοντες μπορούν να συμβάλλουν στην διαμόρφωση της στάσης ενός ατόμου, παρόλαυτά οι επιδράσεις τους διαφέρουν από άτομο σε άτομο. Επομένως, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη και οι ατομικές διαφορές. Οι άνθρωποι θα διαφέρουν μεταξύ τους βάσει του βαθμού που οι γνωστικές και συναισθηματικές πτυχές τους επηρεάζουν την στάση τους. Η διάκριση μεταξύ των συναισθηματικών και γνωστικών πτυχών των στάσεων είναι δύσκολο, αφού τα δύο στοιχεία μπορούν να θεωρηθούν ως ψυχολογικά αντικείμενα που αναπόφευκτα αλληλεπιδρούν. Ωστόσο, στην περίπτωση της χρήσης αφηρημένων αναπαραστάσεων ορισμένων συναισθηματικών και γνωστικών στάσεων μπορεί να αμφισβητηθεί με την υιοθέτηση μιας διαφορετικής στρατηγικής. Μπορεί επίσης να αμφισβητηθεί εάν αυτή η άποψη υποστηρίζει την ύπαρξη διακριτών ψυχολογικών οντοτήτων του πραγματικού κόσμου ή αν απλώς αντικαθιστά την ουσιαστική

έρευνα για το πώς σχηματίζονται οι θέσεις μέσω της επαφής με μια αφηρημένη εξέταση των σημασιολογικών σχέσεων.

Βάσει των ανωτέρω, ο Dickerson (2021) θέτει το ερώτημα εάν η σημερινή συμπεριφορά και η πρόθεση συμπεριφοράς πρέπει να θεωρούνται πτυχές στάσεων, παράλληλα τοποθετεί σταθερά τις στάσεις στο μυαλό του ατόμου και προτείνει ότι ο κάθε άνθρωπος εμπεριέχει μια σειρά από στάσεις για κάθε γεγονός. Αυτή η παραδοχή υποστηρίζει ότι οι στάσεις είναι ποσοτικοποιήσιμες. Έτσι, κατά την παραδοσιακή οπτική, οι στάσεις είναι μετρήσιμες και η μέτρηση αυτή μπορεί να γίνει με τη χρήση τριών κλιμάκων.

Ο κάθε άνθρωπος από τα πρώτα χρόνια της ζωής του διαμορφώνει τις στάσεις που τον προσδιορίζουν εκείνη την χρονική περίοδο μέσω επιδράσεων που δέχεται από το περιβάλλον του. Καθώς μεγαλώνει και προσεγγίζει εφηβεία και ενηλικίωση, μέσω των επιδράσεων που δέχεται από το ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον αναπλαισιώνει τις θέσεις και τις στάσεις του υιοθετώντας νέες ή/και ισχυροποιώντας τις ήδη υπάρχουσες.

Αναδυόμενοι ενήλικες και διαμόρφωση ταυτότητας

Ο όρος «αναδυόμενης ενηλικίωση» προέρχεται από την αναπτυξιακή ψυχολογία και χρησιμοποιήθηκε διότι κρίθηκε ότι ταιριάζει καλύτερα για να περιγράψει τόσο το αναπτυξιακό στάδιο των συμμετεχόντων/-ουσών όσο και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που διέπουν τα άτομα σε αυτή την ηλικία.

Ο όρος αυτός έχει πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά γιατί εμπεριέχει το αναπτυξιακό στάδιο που διαφέρει τόσο από το αντίστοιχο της εφηβείας όσο και από αυτό της ενηλικίωσης (ηλικιακό εύρος 16 έως τέλη της δεκαετίας των '20) (Arnett, 2015).

Σύμφωνα με τους Layland et al., (2018) στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αναδυόμενης ενηλικίωσης συμπεριλαμβάνονται το αίσθημα του ενδιαμέσου, η εξερεύνηση της ταυτότητας, η

εστίαση στον εαυτό, η ηλικία των δυνατοτήτων και η αστάθεια σε επιλογές στοιχειοθέτησης της προσωπικότητας. Αποδεικνύεται από αλλαγές στην κατεύθυνση, το καθεστώς διαμονής, τις σχέσεις, την εργασία και την εκπαίδευση.

Ιδιαίτερα οι νέοι προέρχονται από χώρες με έντονο βιομηχανικό χαρακτήρα, αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην ενεργή αναζήτηση ευκαιριών ώστε να ανακαλύψουν την ταυτότητά τους, να διερευνήσουν και να βρουν τον εαυτό τους να αλλάξουν δουλειά, κατοικίες, ακόμα και σχέσεις πρωτού καταλήξουν σε πιο σταθερές και μόνιμες αποφάσεις που αφορούν καριέρα, γάμο ή πατρότητα/μητρότητα (Arnett, 2000; Douglass, 2007). Φαίνεται ότι, οι πιο καλά προσαρμοσμένοι αναδυόμενοι ενήλικες διαθέτουν ένα ισχυρό ή τουλάχιστον ικανοποιητικό επίπεδο εσωτερικευσης αξιών. σαφώς μια πιο ολοκληρωμένη και καθιερωμένη ταυτότητα που τους δίνει την ευχέρεια να εκδηλώνουν σε πολύ μικρότερο βαθμό μορφές εξάρτησης όπως εθισμός σε ουσίες/φάρμακα συγκριτικά με συνομηλίκους τους που ανέπτυξαν σε μικρότερο βαθμό ανάλογη προσαρμογή (Nelson & Padilla-Walker, 2013; Karas et al., 2015).

Διαμόρφωση της ταυτότητας του ατόμου

Οι Schwartz et al., (2005) υποστηρίζουν ότι η ανάπτυξη ταυτότητας είναι μια από τις πιο σημαντικές εργασίες για τους αναδυόμενους ενήλικες. Παράλληλα, ο Erikson (1968) πρότεινε την πλέον καθιερωμένη άποψη ότι η ανάπτυξη ταυτότητας είναι μια δυναμική, δια βίου διαδικασία, ιδιαίτερα σημαντική κατά την εφηβεία. Τα άτομα ουσιαστικά καλούνται να ενισχύσουν τον εαυτό τους με συνέπεια και σύμπνοια χωρίς διακυμάνσεις σε καταστάσεις που ξεκινούν από την εφηβεία και συνεχίζουν να εξελίσσονται κατά τη διάρκεια όλης της φάσης της ωριμότητας. Η σημασία των εξερευνησεων της προσωπικής ταυτότητας και του προβληματισμού που σχετίζεται με την ανάληψη ευθυνών και θα κληθούν κατά την ενήλικη ζωή να υποστηρίξουν οι αναδυόμενοι ενήλικες έχει αποκτήσει ιδιαίτερη βαρύτητα εξαιτίας της

κατάρρευσης των συμβατικών κοινωνικών δεικτών ωριμότητας, όπως η εργασία πλήρους απασχόλησης, ο γάμος και η μητρότητα (Schwartz et al. 2012).

Χρησιμοποιώντας τις έννοιες της δέσμευσης και της εξερεύνησης ως μεταβλητές για την διαμόρφωση της ταυτότητας, το νεο-Ερικσονικό μοντέλο του Marcia (1993) ταξινομήσε τις ταυτότητες των ανθρώπων σε τέσσερις ποιοτικά διακριτές καταστάσεις που προκύπτουν από τις διαδικασίες εξερεύνησης και δέσμευσης σε μια προσπάθεια να διευκρινιστεί το πέμπτο ψυχολογικό στάδιο του Erikson το οποίο καθορίζεται ως «η ταύτιση έναντι σύγχυσης ρόλων» (Erikson, 1968; Kroger and Marcia, 2011). Διευκρινίζεται ότι με τον όρο «εξερεύνηση» περιγράφεται μια περίοδος ενεργούς αμφισβήτησης και αξιολόγησης επιπλέον στόχων, αξιών και πεποιθήσεων του αναδυόμενου ενήλικου ενώ με τον όρο «δέσμευση» νοείται η επιλογή και η υιοθέτηση μιας ή περισσότερων επιλογών (Côté, 2009).

Η κοινωνική ψυχολογική βιβλιογραφία παρέχει πλούσιες πληροφορίες για την κατανόηση της κοινωνικής ταυτότητας. Διάφορες προσεγγίσεις, όπως η θεωρία κοινωνικής ταυτότητας και η θεωρία αυτοκατηγοριοποίησης, επισημαίνουν ότι η κοινωνική ταυτότητα είναι μια ψυχολογική διαδικασία που απορρέει από τη συμμετοχή του ατόμου σε μια κοινωνική ομάδα. Η σημασία της γνώσης των μελών της ομάδας, η αξία και η συναισθηματική σημασία που της αποδίδουν, αναδεικνύονται ως κεντρικοί παράγοντες.

Κοινωνική ταυτότητα

Η Θεωρία της Κοινωνικής Ταυτότητας (SIT) των Tajfel και Turner (1979) προτείνει τη συμβολή της κοινωνικής ταυτότητας στην αυτοαντίληψη και αυτοεκτίμηση. Η ομαδική ταύτιση ενισχύει τη διαμόρφωση της ταυτότητας, της αυτοεκτίμησης και της ικανότητας αντιμετώπισης αναπτυξιακών προβλημάτων μεταξύ των εφήβων (Palmonari, et al., 1990). Αναδεικνύονται τρεις βασικοί παράγοντες που διαμορφώνουν την πολυδιάστατη φύση της κοινωνικής ταυτότητας, (1)

οι δεσμοί εντός ομάδας (αντιλήψεις ομοιότητας, δεσμοί και συμμετοχή με άλλα μέλη της ομάδας), (2) η γνωστική κεντρική θέση που επισημαίνει τη σημασία του μέλους της ομάδας, ενώ (3) η ενδο-ομαδική επίδραση αφορά τη θετικότητα των συναισθημάτων που σχετίζονται με αυτή τη συνδεσμολογία (Cameron, 2004).

Η Θεωρία Αυτοκατηγοριοποίησης (SCT), επέκταση της SIT (Turner, et al, 1987), εμβαθύνει στον ρόλο των γνωστικών και κοινωνικών διαδικασιών. Σύμφωνα με αυτήν, οι κοινωνικές ταυτότητες ενεργοποιούνται μέσω της αυτοκατηγοριοποίησης, με τις συγκρίσεις κοινωνικής φύσης να έχουν κεντρικό ρόλο. Τα κοινωνικά πλαίσια παίζουν καίριο ρόλο στον προσδιορισμό της προσβασιμότητας και της προσαρμογής των διαφορετικών κοινωνικών ταυτοτήτων, καθιστώντας λιγότερο ή περισσότερο σχετικές, ανάλογα με το κοινωνικό πλαίσιο. Έτσι, η SCT υπογραμμίζει τη γνωστική αναπαράσταση των κοινωνικών ταυτοτήτων και την ευαισθησία τους στο κοινωνικό περιβάλλον και παρουσιάζει μια συνολική εικόνα για τη σύνθετη φύση της κοινωνικής ταυτότητας, που αντανακλά τη σημασία των κοινωνικών συνδέσεων στη διαμόρφωση της αυτο-αντίληψης και της ταυτότητας.

Η εξέλιξη της κοινωνικής ταυτότητας στους εφήβους αποτελεί ένα πολύπλοκο φαινόμενο, χαρακτηριζόμενο από συνέπεια καθ' όλη τη διάρκεια της εφηβείας και της ενηλικίωσης (Bennet & Sani, 2004). Εντούτοις, ερευνητικές εργασίες επισημαίνουν φαινόμενα ευνοιοκρατίας εντός ομάδας, αλλά και αυτο-στερεότυπες επιρροές. Οι Teichman et al. (2007) σε μελέτη με 852 εφήβους ηλικίας 8-17 ετών, ανέδειξε την τάση εμφάνισης προκαταλήψεων μεταξύ εθνοτικών ομάδων των νεότερων εφήβων σε σχέση με τους μεταγενέστερους έφηβους.

Σε πολλούς δυτικούς πολιτισμούς, οι έφηβοι βιώνουν σημαντικές μεταβατικές φάσεις, ιδιαίτερα κατά τις μεταβάσεις από το δημοτικό στο γυμνάσιο και από το γυμνάσιο στο πανεπιστήμιο ή στην εργασία. Αυτές δημιουργούν μια περίοδο αστάθειας στην κοινωνική

ταυτότητα των εφήβων, καθώς αντιμετωπίζουν ποικίλες κοινωνικές καταστάσεις, νέους ρόλους και διαφορετικές κοινωνικές προσδοκίες (Simmons & Blyth, 1987). Η αυξημένη αυτή ποικιλομορφία τείνει να ενισχύσει τις διαφορές μεταξύ του εαυτού και των άλλων, επηρεάζοντας τις κοινωνικές ταυτότητες τους και προκαλώντας μεταβολές (Bennet & Sani, 2004).

Οι Tanti et al. (2011) καλύπτουν ένα βιβλιογραφικό κενό αναφορικά με τις αλλαγές στην ταυτότητα που βιώνουν εν γένει οι έφηβοι. Πολλοί ερευνητές επικεντρώνονται στην εφηβεία ως περίοδο σημαντικής μεταβολής της προσωπικής ταυτότητας. Ωστόσο, υποστηρίζεται ότι η εφηβεία και η πρόωμη ενηλικίωση συνεπάγονται επίσης σημαντική αλλαγή στην κοινωνική ταυτότητα. Τα ευρήματα της έρευνας αποκαλύπτουν ότι τα αποτελέσματα της κοινωνικής ταυτότητας του αυτο-στερεοτύπου και της ευνοιοκρατίας εντός ομάδας είναι πιο έντονα όταν μια ιδιαίτερα σχετική και ουσιαστική ταυτότητα (όπως η ομάδα συνομηλίκων) είναι εμφανής μεταξύ των πρώιμων εφήβων που αναφέρουν επίσης μεγάλη αλλαγή στο κοινωνικό πλαίσιο. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι οι άνθρωποι παρουσιάζουν διαφορές στην κοινωνική τους ταυτότητα κατά τη διάρκεια της εφηβείας, και η εμπειρία σημαντικής αλλαγής στον κοινωνικό τους κόσμο αναδεικνύεται ως τουλάχιστον ένας παράγοντας που συμβάλλει σε αυτές τις διαφορές.

Η διαμόρφωση της ταυτότητας μελετήθηκε, αρχικά από το πρίσμα της γνωστικής ψυχολογίας ώστε να αποσαφηνισθεί ο όρος και να γίνει κατανοητό πως οι ταυτότητες που έχουν αναπτύξει συμμετέχοντες/ουσες της έρευνας επηρεάζει τους τρόπους με τους οποίους η κοινωνική ταυτότητα μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά του ατόμου κατά την αλληλεπίδραση με τους άλλους. Επιπλέον, οι αναδυόμενοι ενήλικες λογίζονται στην παρούσα έρευνα ως άτομα που σκέφτονται δρουν και διεκδικούν ως ενεργοί πολίτες, συνεπώς η έννοια της πολιτειότητας ήταν απαραίτητη για την διερεύνηση του θέματος.

Πολιτειότητα

Ο όρος πολιτειότητα απασχόλησε πολλούς επιστημονικούς κλάδους όπως η κοινωνιολογία, οι πολιτικές επιστήμες, και η κοινωνική ψυχολογία. Συνήθως, μελετάται ως μια μορφή συμμετοχής των ατόμων στο κοινωνικό σύνολο, ορίζεται από το κράτος και αφορά την ανάπτυξη των δικαιωμάτων των πολιτών.

Στις παραδοσιακές αναλύσεις της ιθαγένειας και της πολιτικής, ως πολιτικοί παράγοντες, με την διευρυμένη έννοια του πολίτη, θεωρούνται τόσο οι επίσημοι πολιτικοί θεσμοί (π.χ. κράτη ή διακρατικοί οργανισμοί) όσο και θεσμοί που ενδέχεται να λειτουργούν εκτός επίσημων δομών (π.χ. ακτιβιστές, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, κοινωνικές ομάδες πολιτών, ομάδες πίεσης), εντούτοις κατανοούνται ως πολιτικά ενεργοί αμφότεροι.

Σε αντίθεση με την άποψη που χαρακτηρίζει τον πολιτικό παράγοντα ως εξειδικευμένο πολιτικό εμπειρογνώμονα, οι πολίτες αντιμετωπίζονται ως απλοί παρατηρητές ή αποδέκτες των πολιτικών διαδικασιών και όχι ως ενεργοί πολιτικοί παράγοντες (Andreouli, & Figgou, 2017).

Υπογραμμίζεται και ο ρόλος των ίδιων των πολιτών στο ζήτημα της πολιτειότητας. Ο Isin (2009), περιγράφει ένα μοντέλο αξιολόγησης της πολιτειότητας βασισμένο στα πρόσωπα που ενεργούν μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Δημιουργείται ένα εννοιολογικό πλαίσιο στηριζόμενο στην προσπάθεια των πολιτών να προωθήσουν πολιτικούς ισχυρισμούς. Από αυτή την σκοπιά, ως πολιτικοί παράγοντες νοούνται και όσοι πολίτες αναπτύσσουν πολιτικές πράξεις όπως οι συζητήσεις σε φιλικό περιβάλλον που δηλώνουν όμως μια πολιτική θέση και όχι μόνο οι καθιερωμένες πολιτικές συμπεριφορές (πχ συμμετοχή στις εκλογές).

Στην έρευνα των Kadianaki & Andreouli (2015), είναι προφανές ότι η διαμόρφωση της ιδιότητας του πολίτη από λαϊκούς παράγοντες εξαρτάται από την τοποθέτησή τους σε ένα συγκεκριμένο διομαδικό πλαίσιο. Στην περίπτωση της Ελλάδας, διαπιστώθηκε ότι οι

αναπαραστάσεις της ελληνικής ιθαγένειας στις δημόσιες συζητήσεις ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό ανάλογα με τον τρόπο που τοποθετούνται αυτοί σε μια διομαδική δομή πλειοψηφίας-μειοψηφίας. Ενώ οι γηγενείς Έλληνες πολίτες χαρακτηρίζουν την ιθαγένεια ως μια εθνική κατηγορία μελών που επιδιώκει να διατηρήσει μια καθιερωμένη κοινωνική τάξη «εσωτερικών» (εθνικοί Έλληνες) και «εξωτερικών» (μη ομοεθνοτικών μεταναστών), οι μετανάστες αμφισβητούν αυτή την κοινωνική τάξη προτείνοντας εναλλακτικές αντιλήψεις της ιθαγένειας βασισμένες σε κριτήρια πολιτισμικής αφομοίωσης και συμμετοχής στα κοινά (Kadianaki, & Andreouli 2015).

Η κοινωνική ψυχολογία υπογραμμίζει το πόσο πολιτικό μπορεί να χαρακτηριστεί το «καθημερινό», «λαϊκό» ή «συνηθισμένο». Δεδομένου ότι η πολιτική δεν είναι ο αποκλειστικός τομέας των καθιερωμένων πολιτικών θεσμών αλλά αντιθέτως, οι καθημερινές αλληλεπιδράσεις και η καθημερινότητα επίσης λαμβάνουν χώρα στην πολιτική της αναπαράστασης.

Η διατύπωση αξιώσεων για την πολιτειότητα και το «ανήκειν» συνεπάγεται τη διεκδίκηση της εξουσίας προκειμένου να δημιουργήσει διάυλος επικοινωνίας που επιτρέπει στους κοινωνικούς φορείς να συμμετέχουν στη δημόσια ζωή με τους δικούς τους όρους (Howarth, et al, 2014).

Επιπλέον, οι Andreouli & Howarth (2013), επισημαίνουν ότι ο κρατικός λόγος αναφορικά με την πολιτειότητα είναι εξίσου πλούσιος και περιεκτικός με τους καθημερινούς λόγους. Αυτό που όμως τους διαφοροποιεί είναι ότι οι κρατικοί λόγοι απολαμβάνουν υψηλότερο επίπεδο νομιμοποίησης ενώ ο καθημερινός λόγος πολλές φορές δεν θα αξιολογηθεί με μεγάλη βαρύτητα. Δεδομένου ότι το κράτος κατέχει την εξουσία για το πώς πρέπει να κατανοηθεί και να ασκηθεί η ιδιότητα του πολίτη, τόσο οι κρατικοί λόγοι όσο και οι πρακτικές τους γίνονται αντιληπτά ως αναπαραστάσεις που δεν αμφισβητούνται εύκολα.

Και τα δύο επίπεδα θα πρέπει να εξεταστούν από μια οπτική γωνία κοινωνικής ψυχολογίας, πώς δηλαδή οι ενέργειες και οι νόμοι του κράτους διαμορφώνουν την ιθαγένεια και επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι απλοί πολίτες την ερμηνεύουν και την ασκούν, καθώς και πώς τα άτομα διαπραγματεύονται τις έννοιες της ιθαγένειας και δυνητικά έχουν αντίκτυπο στις κρατικές πρακτικές. Στην πραγματικότητα, υπάρχει ένα ενδιαφέρον παράδοξο όταν εξετάζεται ο ρόλος των λαϊκών πολιτών στην πολιτική. Από τη μια πλευρά, οι «απλοί» πολίτες «εγγράφονται» ως συμμετέχοντες σε σύγχρονες στρατηγικές νεοφιλελεύθερης διακυβέρνησης (Clarke, 2010), και από την άλλη πλευρά, η αξιοποίηση των πολιτών ως πολύτιμων πολιτικών παραγόντων βασίζεται ακριβώς στο γεγονός ότι οι απλοί πολίτες είναι αποπολιτικοποιημένοι (Clarke, 2010).

Πολιτειότητα και νέοι

Η ενότητα αυτή πραγματεύεται την ιδιότητα του πολίτη στην ηλικιακή ομάδα εφήβων και νεαρών ενηλίκων. Ουσιαστικά προσεγγίζεται ο τρόπος με τον οποίο οι νέοι εκφράζουν τις πολιτικές τους απόψεις, εκδηλώνουν το ενδιαφέρον τους για την κοινή πολιτική ζωή, δείχνουν τον ηθικό και κοινωνικό τους χαρακτήρα αλλά και αναπτύσσουν δράσεις που στοχεύουν στην διαχείριση των κοινωνικών ζητημάτων. Οι νέοι, και ιδιαίτερα οι Έλληνες, παρουσιάζουν αντικρουόμενες στάσεις πολιτικής συμμετοχής που μπορεί να εκφράζονται με θεσμοθετημένους ή μη τρόπους πολιτικής συμμετοχής, ενώ σε πολλές περιπτώσεις αποστασιοποιούνται όταν αντιμετωπίζουν συμπεριφορές απαξίωσης και αμφισβήτησης από μεγαλύτερες ηλικιακά ομάδες πολιτών.

Ο λόγος και οι δράσεις των ατόμων, σε αυτήν την εργασία, προσεγγίστηκαν ως δυνητικά εκφάνσεις πολιτικής συμμετοχής.

Μορφές πολιτικής συμμετοχής

Ο εννοιολογικός χάρτης του Van Deth (2014) είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την παροχή πολύτιμων γνώσεων σχετικά με τις δραστηριότητες που μπορούν να θεωρηθούν ως πολιτική συμμετοχή. Ακολουθώντας ένα ιεραρχικό σχήμα παρέχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που αντιπροσωπεύουν κανόνες απόφασης συμπεριλαμβανομένων: (α) δραστηριότητες και δράσεις σε ατομικό επίπεδο, (β) τον εθελοντικό χαρακτήρα της πράξης, (γ) δραστηριότητες που διεξάγονται από μη επαγγελματίες πολίτες, (δ) δραστηριότητες που βρίσκονται στη σφαίρα ή στοχεύουν στη σφαίρα της κυβέρνησης/κράτους/πολιτικής, (ε) δραστηριότητες που στοχεύουν στην επίλυση συλλογικών ή κοινοτικών προβλημάτων, (στ) δραστηριότητες τοποθετημένες σε πολιτικό πλαίσιο και (ζ) δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται για την έκφραση πολιτικών σκοπών και προθέσεων. Παράλληλα, το συμβούλιο της Ευρώπης αναγνωρίζει το ερευνητικό έργο που αφορά την πολιτική συμμετοχή των νέων και υιοθετεί ένα διευρυμένο ορισμό που ουσιαστικά συμπεριλαμβάνει τις δραστηριότητες που οικειοθελώς αναλαμβάνουν οι πολίτες και αφορούν στην ενασχόληση τους με την κυβέρνηση, την πολιτική ή το κράτος χωρίς όμως να θέτουν όρια στην έννοια των λέξεων αυτών (Ε.Ε.-Συμβούλιο της Ευρώπης Νεολαία Συνεργασία, 2022).

Νέοι και αποστασιοποίηση από την πολιτική ζωή

Σύμφωνα με τους Gifford και Mycock (2013), η αποστασιοποίηση των νέων από την πολιτική αντικατοπτρίζει την ύπαρξη έντασης μεταξύ δύο πολιτικών τάσεων. Αφενός, μείωση της νομιμότητας και της λογοδοσίας των καθιερωμένων δομών διακυβέρνησης και, αφετέρου, αύξηση της ατομικότητας που σημαίνει ότι οι άνθρωποι δεν επιδιώκουν πλέον να υποταχθούν στα δημόσια όργανα λήψης αποφάσεων, αλλά μάλλον ασκούν τη δική τους εξουσία και αυτοδιάθεση ως δημιουργοί της ζωής τους.

Ο χαρακτηρισμός τόσο της εφηβείας όσο και της πρώιμης ενηλικίωσης ως ξεχωριστές κατηγορίες γενεών είναι συνυφασμένες με την ιδιότητα του πολίτη και εμπλέκουν τη συμμετοχή των παιδιών και των νέων στα κοινά. Η πολιτειότητα αποκτάται κατά τη μετάβαση από την εφηβεία στην ωριμότητα, καθώς συνδέεται με την ενηλικίωση. Ωστόσο, λόγω της συρρίκνωσης της αγοράς εργασίας και του αυξανόμενου κόστους διαβίωσης, οι νέοι δυσκολεύονται στη μετάβασή τους προς την ενηλικίωση και την πολιτειότητα γιατί δεν είναι σε θέση να ανεξαρτητοποιηθούν και επομένως ο λόγος τους πολλές φορές δεν ακούγεται. Σύμφωνα με τον Martelli (2013), καθώς οι νέοι αναζητούν τρόπους για να διαπραγματευτούν και να διεκδικήσουν ένα μερίδιο στην κοινωνία, παρατηρείται μια σύγκρουση μεταξύ των παραδοσιακών μορφών της ιδιότητας του πολίτη και συμμετοχής στα κοινά, και των αναδυόμενων μορφών πολιτικής συμμετοχής των νέων.

Η παραδοσιακή προσέγγιση της ιδιότητας του πολίτη από τους νέους παρουσιάζει ασυνέπειες και παράδοξα που γίνονται όλο και πιο εμφανή, ενώ θεωρούνται πλέον λανθασμένες καθώς αναπτύσσονται νέες προοπτικές ανάπτυξης της πολιτειότητας (Gifford and Mycock, 2013). Σύμφωνα με τους Hall et al. (1998) το παράδοξο είναι ότι παρά τον ισχυρισμό ότι η ιδιότητα του πολίτη αφορά πρωτίστως την ένταξη, τη συνοχή και το ανήκειν, η περιθωριοποίηση και η αποξένωση των νέων είναι το αποτέλεσμα των ενηλίκων που τους υποτιμούν για τις θέσεις τους και τις επιλογές τους ακόμα και στην εκλογική διαδικασία.

Οι λόγοι των χαμηλών ποσοστών συμμετοχής των νέων στις εκλογές είναι γενικά γνωστοί, και αφορούν τη γενικότερη διάθεσή τους να απέχουν από αυτές επικαλούμενοι είτε αισθήματα αδυναμίας άσκησης εκλογικού δικαιώματος είτε εμφανούς δυσπιστίας προς την εφαρμογή συγκεκριμένης πολιτικής των κομμάτων. Επιπρόσθετα, σημαντική κρίνεται και η

έλλειψη πολιτικού γραμματισμού των νέων διακρινόμενοι από την μικρή συμμετοχή τους στις εκλογές, την έλλειψη πολιτικής ταύτισης και απουσία ενδιαφέροντος για την πολιτική.

Η ανησυχία των ερευνητών ως προς την πολιτική συμμετοχή των νέων

Παράλληλα, ο Wood (2010) σημειώνει την ανησυχία του για την συμπεριφορά των νέων τόσο από ηθικής όσο και κοινωνικής πλευράς. Υποστηρίζει ο αυξανόμενος ατομοκεντρικός χαρακτήρας των νέων συνεπάγεται την κατάρρευση των δεσμών τους με την άσκηση κοινωνικής και πολιτικής δράσης και ότι η κρατική μέριμνα οφείλει να ενθαρρύνει και να παροτρύνει τη δράση τους με τα κοινά εξελισσόμενοι σε πιο ηθικά και κοινωνικά υπεύθυνα άτομα.

Σε αντιπαράθεση η Kimberlee (2002) χρησιμοποιεί ένα σημαντικό αντεπιχείρημα που ονομάζεται ο λόγος της «εναλλακτικής αξίας» και σχετίζεται με τη «νέα πολιτική», όπου οι νέοι είναι περισσότερο διατεθειμένοι να υποστηρίζουν δράσεις που αφορούν σε θέματα εναλλακτικά και μεγαλύτερης ευαισθητοποίησης όπως η προστασία του περιβάλλοντος, παρά να συμμετέχουν σε παραδοσιακές ή συμβατικές κομματικές πολιτικές. Οι Roker et al, (1999) προσθέτουν ότι ο αριθμός συμμετεχόντων σε τέτοιου είδους κινήματα δείχνει μια πιθανή αύξηση, ενώ παράλληλα, για την Ευρώπη υπάρχουν πολλές ενδείξεις ότι υπάρχει υψηλή πολιτική δραστηριότητα των νέων, ιδιαίτερα σε κινήματα αντίστασης ή αντιδράσεων προς την κυβερνητική εξουσία (Wallace και Kovatcheva, 1998).

Στάσεις των Ελλήνων στην πολιτική

Το 1994 έγινε μια προσπάθεια να συνοψιστούν τα τρία κεντρικά χαρακτηριστικά της στάσης των Ελλήνων απέναντι στην πολιτική, η υπερπολιτικοποίηση των Ελλήνων, το ιδιόμορφο μείγμα ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας που έχει ως αποτέλεσμα την υποανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών και την «υπερανάπτυξη» του κράτους, και τέλος η έντονη παρουσία παραδοσιακών στοιχείων, όπως οι πελατειακές σχέσεις, στη δημόσια σφαίρα (Demertzis, 1994).

Διαφαίνεται η έντονη δυσαρέσκεια των νέων για το πολιτικό και κοινωνικό σύστημα καθώς επίσης και η αντινομική, ακόμη και επαναστατική, πολιτική ταυτότητα που η κρίση στις αξίες της κοινωνίας έχει καλλιεργήσει σ' αυτούς. Η πολιτική υποστήριξη που πρόσφερε η ελληνική νεολαία στη ριζοσπαστική δεξιά και αριστερά στις εκλογές του 2015, και η έντονη παρουσία αναρχικών ομάδων με έντονη αναρχική κουλτούρα και δράση στην Ελλάδα μαρτυρούν τις φαινομενικά αντινομικές τάσεις της νεολαίας (Ανδρεάδης & Σταυρακάκης, 2019). Οι Kalogerakis & Kousis (2022) υποστηρίζουν ότι από την ανάλυση των πολιτικών στάσεων και της εκλογικής συμπεριφοράς των νεαρών ψηφοφόρων στην Ελλάδα διακρίνονται πολιτικές κουλτούρες που αντικατοπτρίζουν ηθικές στάσεις επηρεασμένες από τον ηθικό αυτοπροσδιορισμό, την πολιτική ιδεολογία τους και τον ορισμό της Δημοκρατίας.

Οι απόψεις σχετικά με την θέση των νέων απέναντι στη πολιτική δίστανται, ενώ αμφισβητείται η θέση της πολιτικής απάθειας τους υπογραμμίζοντας ότι οι νέοι όντως συμμετέχουν σε διάφορες μορφές πολιτικής δράσης που σχετίζονται κυρίως με μη θεσμοθετημένους τρόπους πολιτικής συμμετοχής όπως η καταναλωτική πολιτική (μποϊκοτάζ, στήριξη μικρών αλυσίδων προϊόντων κλπ), διαδηλώσεις, διαμαρτυρίες, υπογραφές αναφορών και διαδικτυακός ακτιβισμός.

Όπως αναφέρει η Pantelidou-Malouta (2015), συγκριτικά δεδομένα ερευνών έδειξαν ότι οι νέοι της Ελλάδας ηλικίας 18-29 ετών, άρχισαν να αποστασιοποιούνται από τα πολιτικά ζητήματα στα τέλη της δεκαετίας του 1990 μέχρι και τα μέσα του 2000 με παράλληλη μείωση των θεσμοθετημένων τρόπων συμμετοχής τους αλλά και του πολιτικού τους ενδιαφέροντος. Συμπληρώνει επίσης ότι εκείνη την περίοδο, το ποσοστό των νέων που δεν έδειξαν κανένα ενδιαφέρον για την πολιτική αυξήθηκε από 15,9% σε 39,5%, ενώ οι δείκτες μέτρησης της μη εκλογικής θεσμοθετημένης πολιτικής συμμετοχής (όπως η αφιέρωση χρόνου για υποστήριξη σε

πολιτικό υποψήφιο ή πολιτικό κόμμα) μειώθηκαν από 17,5% σε 7,9%. Ολοκληρώνει με τη διαπίστωση ότι το γενικότερο αντιπολιτικό κλίμα της ελληνικής νεολαίας αποτυπώνεται στην αυξανόμενη δυσπιστία της και τον κυνισμό απέναντι στους πολιτικούς και το πολιτικό σύστημα.

Από την άλλη πλευρά, κατά την περίοδο της ελληνικής κρίσης, το ενδιαφέρον των νέων 18-29 ετών για την εκλογική συμμετοχή αυξήθηκε (Pantelidou-Malouta 2015). Η ερευνήτρια επισημαίνει ότι το ποσοστό των νεαρών Ελλήνων (ηλικίας 15–30 ετών) που σκόπευαν να ψηφίσουν στις ευρωπαϊκές εκλογές του 2014 ήταν ένα από τα υψηλότερα μεταξύ της ευρωπαϊκής νεολαίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013). Αυτοί οι νέοι διαδραμάτισαν καθοριστικό καθοριστικό ρόλο στο αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών κατά τα έτη 2012 και 2015 αφού σημείωσαν το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής από όλες τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες (Μαυρής 2016; Pantelidou-Malouta 2015).

Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το πρόγραμμα EURYKA (2020) στο σύνολό τους οι Έλληνες νέοι έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να συμμετέχουν στην εκλογική πολιτική μακροπρόθεσμα συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους από τις άλλες χώρες.

Συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, κατά μέσο όρο στην Ελλάδα υπάρχει υψηλότερο ποσοστό πολιτικών οργανώσεων νεολαίας, συμπεριλαμβανομένων των φοιτητικών οργανώσεων και ομάδων πολιτικής δράσης νέων. Επιπλέον, οι ελληνικές οργανώσεις νεολαίας θεσμοθετημένης ή μη πολιτικής (όπως δραστηριότητες που σχετίζονται με την ψηφοφορία, εκδηλώσεις διαμαρτυρίας κ.λπ.) παρουσιάζουν μεγαλύτερη και πολυποίκιλη δραστηριότητα με στόχους που αφορούν τη μάχη για μια διαφορετική κοινωνία ή πολιτικό σύστημα, τις ενέργειες διαμαρτυρίας, ανατροπής συστήματος/κατεστημένου και αλλαγής κυβέρνησης. Ενδιαφέρον δε παρουσιάζει το γεγονός ότι συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οι Έλληνες ηλικίας 18-24

ετών παρουσιάζουν ομαδική δράση και όχι μεμονωμένη, ακόμα και στον διαδικτυακό ακτιβισμό που αποτελεί μη θεσμοθετημένη πολιτική πράξη (EURYKA, 2020).

Συμπερασματικά η Ελλάδα αποτελεί μια ενδιαφέρουσα περίπτωση εξέτασης της πολιτικής συμμετοχής των νέων, καθώς αυτοί φαίνεται ότι μεγαλώνουν και κοινωνικοποιούνται σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από έντονη διείσδυση της κομματικής κουλτούρας, την υποχρεωτική ψηφοφορία και ελλιπή αγωγή του πολίτη (Μουζέλης, 2008; Σωτηρόπουλος, 2017). Ο Μουζέλης (2008) και ο Kanellopoulos et al., (2021) επισημαίνουν επίσης τις επιπτώσεις μιας αδύναμης κοινωνίας πολιτών στην ελληνική νεολαία και τον αντίκτυπο μιας ζωντανής κουλτούρας κοινωνικού κινήματος πέρα από δεσμούς με πολιτικά κόμματα.

Οι κινητοποιήσεις των φοιτητών ως αντίδραση στον νόμο που ψηφίστηκε και εγκαθιστούσε την πανεπιστημιακή αστυνομία παρουσίασαν μαζικότητα και κοινωνική συσπείρωση που θεωρήθηκαν ως κοινωνικά κινήματα.

Κοινωνικά Κινήματα

Στη διεθνή βιβλιογραφία, η φράση «πολιτική συγκρουσιακότητα» αναφέρεται σε ένα ευρύ φάσμα πολιτικών γεγονότων, συμπεριλαμβάνοντας κοινωνικά κινήματα όπως οι ταραχές, οι επαναστάσεις, οι εμφύλιοι πόλεμοι, τα κύματα απεργίας, οι εθνικιστικές κινητοποιήσεις και τέλος οι δημοκρατικές διαδικασίες. Παρά τις παραλλαγές τους, τα περιστατικά αυτά συχνά διέπονται από τα ίδια συστήματα και διαδικασίες που επιτρέπουν την ομαδική δραστηριότητα και κατά μια έννοια αποτελούν και τρόπο έκφρασης που μπορεί να χαρακτηριστεί μιας μορφής λόγου, τον έμπρακτο (Κωνσταντινίδου, 2013).

Παράλληλα, οι συγγραφείς απεικονίζουν την πολυπλοκότητα και την αλληλεξάρτηση πολλών μορφών πολιτικού λόγου, υποστηρίζοντας ότι τα διάφορα είδη έμπρακτου λόγου όπως

της διαμάχης - από ειρηνικής έως βίαιης, συνηθισμένης έως αξιοσημείωτης, συντηρητικής έως μεταμορφωτικής - έχουν όλα παρόμοια αιτιακά χαρακτηριστικά (McAdam et al., 2009).

Οι McAdam et al. (2001) υποστήριξαν ότι τα αμφιλεγόμενα επεισόδια και τα περιστατικά εκδήλωσης κοινωνικών αντιδράσεων, ως μέσο έκφρασης πολιτικού λόγου, είναι διαδικασίες συγχώνευσης επιμέρους διαδικασιών. Όρισαν αυτές τις διεργασίες ως μηχανισμούς που διέπουν στο σύνολο τους τις αμφιλεγόμενες πράξεις υπό την έννοια μιας οριοθετημένης κατηγορίας γεγονότων που μεταβάλλουν τις σχέσεις ανάμεσα σε συγκεκριμένα σύνολα ή στοιχεία με πανομοιότυπους ή πολύ παρόμοιους τρόπους σε μια ποικιλία καταστάσεων, διευκρινίζοντας ότι αυτά αφορούν τους ανθρώπους και τα στοιχεία τους τα γεγονότα και τις ιδεολογίες που ασπάζονται.

Κοινωνικά κινήματα στην Ελλάδα

Οι περιορισμένες ελληνικές βιβλιογραφικές αναφορές στα πρόσφατα δρώμενα των ελληνικών πεπραγμένων εστιάζουν στις φοιτητικές δράσεις κατά την περίοδο της δεκαετίας 2000-2010. Το Μάιο του 2006 εκδηλώθηκαν φοιτητικές κινητοποιήσεις ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του δημόσιου πανεπιστημίου της Ελλάδας. Υπολογίζεται ότι συμμετείχαν περίπου 70.000 διαδηλωτές. Το κίνημα στόχευε να συνδέσει τις πολιτικές δυσκολίες και τη διάχυτη επικρατούσα κοινωνική αναταραχή στην Ελλάδα. Παράλληλα, αφορούσε στις διαμαρτυρίες και στις καταλήψεις σχολείων και πανεπιστημίων. Η επιτυχία του κινήματος αποδόθηκε στην ευρεία προσέγγιση και τον ενοποιητικό του σκοπό, που επέτρεψε την αναζωπύρωση της αισιοδοξίας για την ικανότητα της ριζοσπαστικής αριστεράς να επηρεάσει το ευρύτερο πολιτικό τοπίο. Τα επιτεύγματα του κινήματος χρησίμευσαν ως απόδειξη της μακράς ιστορίας των κινητοποιήσεων που σχετίζονται με την εκπαίδευση (Giovanopoulos & Dalakoglou, 2011).

Κατά τη διάρκεια της λιτότητας, η συλλογική δράση έθεσε σοβαρές προκλήσεις στην κοινότητα του κοινωνικού κινήματος που αφορούσαν τη διαφθορά και την έννοια της πατρωνίας. Κατά την περίοδο αυτή, τόσο συνεταιρισμοί όσο και συνδικάτα καταλήφθηκαν και οδηγήθηκαν σε κατάργηση, αλλά οι ακτιβιστές δεν πείστηκαν. Αναπτύχθηκε ένα κίνημα με ιδιαίτερη κουλτούρα και ταυτότητα που όμως δεν ήταν αρκετά ισχυρή να αντέξει την πίεση από πολιτικά γεγονότα όπως η δολοφονία ενός δεκαπεντάχρονου μαθητή το 2008 και έφεραν στο φως τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις αυτές όταν έρχονται σε αντιπαράθεση με νομοθετικά ζητήματα και αξιώσεις πολιτικών προσώπων. Η δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου στις 6 Δεκεμβρίου 2008 (Σαν Σήμερα, χ.χ.), στα Εξάρχεια της Αθήνας από δύο αστυνομικούς ενεργοποίησε τις άλλοτε υποτονικές δράσεις των αναστατωμένων πλέον ακτιβιστών τουλάχιστον σε πανελλαδικό επίπεδο. Αυτό είχε ως συνέπεια την δημιουργία διαδηλώσεων κατά της αστυνομικής βίας και των βίαιων ταραχών που ξεκίνησαν από τους δρόμους της Αθήνας και εξαπλώθηκαν και σε άλλες μεγάλες πόλεις σε όλη την επικράτεια. Σύμφωνα με τους Tilly & Tarrow (2015) μια στροφή προς τα πάνω είναι ικανή να συμβάλει στην εξάπλωση της σύγκρουσης από τοπικό σε εθνικό επίπεδο, γεγονός που επιβεβαιώθηκε και για τα ελληνικά δεδομένα. Παρ' όλ' αυτά, η αστυνομική δράση ήταν υψηλή με αποτέλεσμα οι διαδηλώσεις σταδιακά υποχώρησαν και οι κινητοποιήσεις των ακτιβιστών μειώθηκαν μέχρι τις αρχές του νέου έτους, 2009 (Vradis & Dalakoglou, 2011).

Διάφορες ομάδες από ποικίλα κοινωνικά στρώματα, όπως φοιτητές, διανοούμενοι, εργαζόμενοι, άνεργοι, μετανάστες και αριστεροί-αναρχικοί αγωνιστές, έχουν κινητοποιηθεί γύρω από την αστική δικαιοσύνη μέσω της γλωσσικής επαφής με την έννοια της κοινής ρητορικής (Sotiris, 2010). Ο διάλογος έχει την ικανότητα να ενώνει τους ανθρώπους και εκτός κοινοτήτων, δήμων, περιφερειών και συνόρων μέσω της διαχείρισης μιας διαδικασίας

«συνειδητοποίησης της σχεσιακής ταυτότητας». Από την άλλη μεριά, η κατάληψη δημόσιων κτιρίων, ιδρυμάτων και σχολείων οδήγησε στην ανάκτηση του δημόσιου χώρου ως κομμάτι του αγώνα για αστική δικαιοσύνη συμβάλλοντας στην ύπαρξη πλέον ένας αυξανόμενου αριθμού κοινοτικών κέντρων και τοπικών ομάδων, ικανών να προσφέρουν μια πιο θεσμοθετημένη βάση για την εκδήλωση της αντίθεσης στην εμπορευματοποίηση του αστικού χώρου ζητώντας παράλληλα την αυτοδιαχείριση κατεχόμενων κτιρίων και δημόσιων χώρων (Leontidou, 2010).

Είναι κατανοητό ότι η έκφραση της αστυνομικής επιβολής οφείλει να εξεταστεί στο πλαίσιο των προαναφερθέντων αλλαγών, θα ήταν ίσως λανθασμένη η κίνηση τα γεγονότα που εκτυλίχθηκαν κατά τη διάρκεια των αναταραχών του Δεκεμβρίου 2008 ως μια απάντηση στην αστυνομική βαρβαρότητα.

Η μακρά ιστορία κρατικών διώξεων της Ελλάδας, που ξεκίνησε με την ήττα της Αριστεράς στον Εμφύλιο Πόλεμο (1946–9) και συνεχίστηκε υπό το στρατιωτικό καθεστώς (1967–1974), είναι αναμφίβολα η αιτία του ιστορικού και πολιτικού πλαισίου της αντιπάθειας κατά της αστυνομίας. Διαφαίνεται δε μια αύξηση της αστυνομικής βίας τα τελευταία χρόνια που υποστηρίζει τις τιμωρητικές και καταπιεστικές πτυχές της νεοφιλελεύθερης ατζέντας (Μπελάντης, 2008). Ωστόσο, η βασική πτυχή που πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη είναι ότι οι Έλληνες έφηβοι σήμερα αντιμετωπίζουν μια ποικιλία συστημικών κοινωνικών πιέσεων και μορφών βίας, και η αστυνομική βαρβαρότητα χρησίμευσε ως μετωνυμία για αυτούς.

Η εξέγερση της ελληνικής νεολαίας κινητοποίησε χιλιάδες νέους σε πολλές πόλεις της Ελλάδας. Η αντίδρασή τους εκφράστηκε μέσω βίαιων και αμυντικών αντιδράσεων (χρήση οδοφραγμάτων, ρίψης πετρών, μασκοφορίες και κινητά τηλέφωνα), πυροδοτώντας διαμαρτυρίες σε όλο τον κόσμο. Παρόμοια με την εμπειρία της Ισπανίας, αυτή ήταν η πρώτη εκστρατεία στην Ευρώπη που στρατολόγησε ταυτόχρονα χιλιάδες νέους και διέδωσε μηνύματα σε όλο τον κόσμο.

Οι νέες κινήσεις συνεχίζουν να περιλαμβάνουν την άμεση και ταχύτατη επικοινωνία μέσω των κινητών τηλεφώνων και της χρήσης του διαδικτύου. Η επιρροή της εξέγερσης της ελληνικής νεολαίας στα αστικά κοινωνικά κινήματα φαίνεται ότι δημιούργησε ένα νέο ζήτημα: τη διεκδίκηση και την εξάσκηση της χρήσης της ελεύθερης έκφρασης σε ανοιχτούς χώρους στο επίπεδο της καθημερινής ζωής (Petrovouli, 2010).

Ο ακτιβισμός αποτελεί μια τέτοια έμπρακτη κι ενσώματη εμπλοκή και συμμετοχή στους αγώνες των κοινωνικών κινημάτων.

Ακτιβισμός

Σύμφωνα με τη διεθνή αμνηστία, ο φοιτητικός ακτιβισμός είναι ένα φαινόμενο που πρωτοεμφανίστηκε τον 13ο αιώνα, απασχόλησε τους κοινωνιολόγους τις τελευταίες δεκαετίες. Παγκοσμίως έχουν πραγματοποιηθεί πολυάριθμες φοιτητικές κινητοποιήσεις, οργανωμένες ή μη, με απώτερο σκοπό την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η πλέον γνωστή οργάνωση είναι η Διεθνής Αμνηστία που δραστηριοποιείται από το 1961.

Σύμφωνα με τον Melucci (1996, σελ. 28) το κοινωνικό κίνημα είναι μια ξεχωριστή κατηγορία λόγου που έχει ως θεμελιώδες στοιχείο του την έννοια της συλλογικής ταυτότητας. Παράλληλα, το ορίζει ως «εκείνη τη μορφή συλλογικής δράσης που (α) επικαλείται αλληλεγγύη, (β) καταδεικνύει μια σύγκρουση και (γ) συνεπάγεται την παραβίαση των ορίων της συμβατότητας του συστήματος εντός του οποίου πραγματοποιείται η ενέργεια».

Διεθνώς η δράση νέων ανθρώπων σε κοινωνικά κινήματα είναι γνωστή από την δεκαετία του 1960 (Fominaya, 2019). Παρόλο όμως που ο αριθμός τους αυξάνεται σημαντικά συμπεριλαμβάνοντας ακόμα και ανήλικα άτομα, η συμβολή τους σε μεγαλύτερα κοινωνικά κινήματα παρέμεινε περιορισμένη (Taft, 2010, Theodorou et. al., 2021) εκτός ίσως από την περίπτωση του κινήματος των εργαζόμενων ανήλικων παιδιών (Taft, 2019; Liebel, 2003).

Ωστόσο, η συμμετοχή τους είναι σημαντική γιατί προσδίδει την δική τους οπτική για την κατανόηση του πολιτικού τρόπου σκέψης τους. Σύμφωνα με τον Gordon (2009), οι νέοι επιλέγουν περισσότερο μη θεσμοθετημένες πολιτικές τακτικές όπως ο ακτιβισμός για να διεκδικήσουν τη θέση τους ως ενεργοί πολίτες και να παλέψουν με την ηλικιακή ανισότητα, αφού λόγω ηλικίας, αντιμετωπίζονται ως αναδυόμενοι ενήλικες που ακόμα δεν έχουν διαμορφώσει πολιτική άποψη για να μπορούν να την ασκούν δημόσια.

Όπως αναφέρουν οι Theodorou et. al. (2021) τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον των ερευνητών επικεντρώθηκε στους λόγους που ωθούν τους νέους στον ακτιβισμό, επισημαίνοντας ότι αυτός αποτελεί τρόπο έκφρασης για τα ζητήματα που τους απασχολούν και με τα οποία έχουν αναπτύξει και συναισθηματική σχέση (Nolas, et al., 2017). Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το κίνημα ακτιβισμού των νέων για το κλίμα, που λόγω πολυπλοκότητας εκτείνεται πέρα των περιβαλλοντικών ανησυχιών και ενσωματώνει δυναμικά ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης και ανισότητας (Foran, et al, 2017).

Ακτιβισμός στην Ελλάδα

Οι Cousis & Gill (2023) σχολιάζουν ότι λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα της Ελληνικής Νομοθεσίας αναφορικά με την ελληνική ιθαγένεια, πυροδοτήθηκαν ακτιβιστικές δράσεις κατά το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 2000 στην Ελλάδα. Εκείνη τη περίοδο μέλη της μαύρης νεολαίας διεκδικούν την ελληνική ιθαγένεια απορρίπτοντας την υβριδική ταυτότητα με τον όρο «μετανάστης δεύτερης γενιάς» μέσα από την ακτιβιστική εκστρατεία τους «όχι το ρατσισμό από κούνια». Ο πραγματικός αριθμός των Αφρικανών μεταναστών στην Ελλάδα παραμένει άγνωστος, αφού οι περισσότεροι δεν έχουν έγγραφα, αλλά είναι χαμηλός (Papadopoulos et al.,2013).

Η ερευνητική μελέτη των Vlazakis, et al. (2022) επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην έννοια της δημόσιας διαμαρτυρίας των πολιτών. Υποστηρίζουν ότι τόσο η πολιτική όσο και η κοινωνική ζωή στην Ελλάδα έχει δεχθεί επιρροές σε μεγάλο βαθμό από δημόσιες διαμαρτυρίες, μια αμφιλεγόμενη μορφή πολιτικής συμμετοχής. Οι νέοι Έλληνες πολίτες αναπτύσσουν μια ιδεολογική λειτουργία εκφρασμένη από τον τρόπο που συζητούν, αντιλαμβάνονται την πολιτική συμμετοχή και διαμορφώνουν την δική τους κοσμοθεωρία και κοινωνική πραγματικότητα μέσα από την δημόσια διαμαρτυρία (della Porta & Diani, 2009).

Οι δημόσια διαμαρτυρία ήταν ήδη γνωστή στην Ελληνική κοινωνία από τη δεκαετία του 1950, αλλά στις αρχές της δεκαετίας του 1960 εκδηλώθηκε με τη μορφή των ακτιβιστικών δράσεων και κυρίως με το «Κίνημα Νεολαίας Λαμπράκη». Το κίνημα αυτό στόχευε στη δημιουργία μιας κοινωνίας φιλελεύθερης με εθνική ανεξαρτησία και κοινωνική δικαιοσύνη, στοιχεία αμφιλεγόμενα για ένα κράτος που μόλις βγήκε από τον Εμφύλιο και προσπαθούσε να οριοθετήσει τον χαρακτήρα του.

Η ακτιβιστική δράση του Γρηγόρη Λαμπράκη, βουλευτή του ελληνικού κοινοβουλίου και ενεργό ειρηνιστή, οδήγησε στη δολοφονία του το 1963, και αποτυπώθηκε στην ταινία «Z» του 1969. Η απαγόρευση του από την Στρατιωτική χούντα το 1967 απεικονίζει την έλλειψη δημοκρατικού λόγου, την έλλειψη της ελευθερίας του λόγου από τους πολίτες, πόσο μάλλον των νέων πολιτών (Shaw, 2015, από Salvanou, 2023).

Η Salvanou (2023) επισημαίνει ότι παράλληλα με τις ακτιβιστικές δράσεις πολιτικού χαρακτήρα στην Ελλάδα εκείνη την εποχή, συμβαίνουν ανάλογες κινήσεις τόσο στην Γαλλία με τη δολοφονία του Ben Barka το 1965 όσο και το 1967 στις Ηνωμένες Πολιτείες με τη δολοφονία του J. F. Kennedy. Αυτά συνεπάγονται την ανάσυρση μνημών που λειτούργησε ως μεγεθυντικός φακός εγείροντας καίρια ερωτήματα αναφορικά με τις ιδίες και τις αξίες του πολίτη, ερεθίζοντας

ουσιαστικά την ψυχολογική πλευρά των πολιτών. Παρόλο που τα πολιτικά κινήματα που σχετίζονται με τις πολιτικές δολοφονίες μελετήθηκαν σημαντικά λόγω της ενδυνάμωσης της μνήμης των πολιτών, εντούτοις δεν λαμβάνονται υπόψη και σημειώνεται ότι η ανάσυρση τέτοιων μνημών συμβάλλει στη δημιουργία συλλογικών ταυτοτήτων που συχνά εξελίσσονται σε πολιτικές, αλλά δεν διαθέτουν δυναμικότητα ή μοναδικότητα γιατί δεν στοχεύεται η ψυχοκοινωνική ιδιότητα του πολίτη (Salvanou, 2023).

Η Salvanou (2023) αναφερόμενη στην έντονη ακτιβιστική δραστηριότητα των νέων κατά τις δεκαετίες 1950 και 1960 με ζητήματα που αφορούσαν το ζήτημα της Κύπρου, τα δικαιώματα των εργαζομένων, την κοινωνική ασφάλιση, το σεβασμό προς το Σύνταγμα και φυσικά το δικαίωμα στην εκπαίδευση (Μωραϊτίδης 2015), καταλήγει ότι λόγω των πολιτικών συνθηκών μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 1960 το «Νεανικό Κίνημα Λαμπράκη» περιορίστηκε και υποβαθμίστηκε αλλά είχε ήδη καταφέρει ήδη να μεταμορφώσει τη κουλτούρα μνήμης της Ελλάδας στους νέους ως αναδυόμενους ενήλικες.

Ο ακτιβισμός συναντάται και μέσα στον λόγο. Στην παρούσα έρευνα, θεωρήθηκε ως βασική αρχή ότι πολιτικό περιεχόμενο περιέχει κάθε μορφή λόγου. Με αυτό το κριτήριο μελετήθηκαν και τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων και για αυτό είναι απαραίτητο να γίνει αναφορά σε αυτόν τον όρο.

Πολιτικός λόγος

Ο πολιτικός λόγος είναι μια ευρεία φράση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει πολλά διαφορετικά είδη λόγου ή γραφής. Μπορεί να αφορά ένα συγκεκριμένο είδος λόγου όπως μια πολιτική παραγωγή (πχ μια ομιλία, συζήτηση, πολιτική συνέντευξη, δήλωση πολιτικής κ.λπ.), ή οποιαδήποτε συζήτηση ή κείμενο που στοχεύει στην πολιτική ή έχει πολιτικά κίνητρα (Kienpointner, 2013). Σύμφωνα με τον Joseph (2006), κάθε γλώσσα είναι πολιτική από τη φύση

της, γεγονός που σημαίνει ότι σχεδόν στο σύνολό της η χρήση της γλώσσας δύναται να χαρακτηριστεί ως «πολιτικός λόγος».

Σύμφωνα με κάποιους αναλυτές τίθενται πολύ διευρυμένα όρια στον ορισμό της έννοιας του πολιτικού λόγου, με αποτέλεσμα να θεωρείται ως πολιτικός κάθε μορφής λόγου. Από την άλλη μεριά, νομικά τέθηκαν περιορισμοί για κάθε υποψήφιο ορισμό του πολιτικού λόγου, συμπεριλαμβάνοντας μόνο το λόγο των πολιτικών προσώπων, και απορρίπτοντας την καθημερινή εμπλοκή του πολίτη στη πολιτική μέσω έκφρασης προσωπικής άποψης και συμμετοχής σε ανεπίσημες συζητήσεις ή συζητήσεις καθημερινής συναναστροφής. Αναλυτές και πολιτικοί, αξιολογούνται αποκλειστικά μέσω του δικού τους λόγου, γεγονός που εμπεριέχει υποκειμενικότητα και ουσιαστικά υποδεικνύει μια αδυναμία για ύπαρξη διαφάνειας στην ερμηνεία του πολιτικού λόγου (Wilson, 2015).

Η ασάφεια της έννοιας του όρου της πολιτικής μπορεί εν μέρει να προκύπτει από τη ταύτιση του όρου «πολιτικός λόγος» με άλλες έννοιες που εμπεριέχονται στον σημασιολογικό τομέα της εξουσίας, όπως η ηγεμονία, ο έλεγχος και η κυριαρχία. Εφόσον οι ανθρώπινες σχέσεις αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης, κάθε είδους ανθρώπινη επικοινωνία μπορεί να χαρακτηριστεί ως «πολιτική» που σημαίνει ότι ο όρος «το προσωπικό είναι πολιτικό» υποδηλώνει ότι οι περισσότερες καθημερινές συναντήσεις έχουν στη βάση τους πολιτική χροιά. Η προγραμματισμένη και σκόπιμη χρήση της γλώσσας σε καθημερινές δράσεις χαρακτηρίζεται ως πολιτική συμπεριφορά στα σύγχρονα έργα που αναφέρονται στην γλωσσική ευγένεια. Αυτό υποδηλώνει ότι οι τακτικοί συνομιλητές είναι «πολιτικοί» με την έννοια ότι προγραμματίζουν αυτόματα τις στροφές τους για να προωθήσουν και να υποστηρίξουν τους κοινωνικούς στόχους (Kampf, 2015).

Συμπερασματικά, τόσο η συζήτηση όσο και το γραπτό κείμενο που δημιουργούνται αναφορικά με συγκεκριμένα πολιτικά (πχ η γλώσσα στην πολιτική επιστήμη) αλλά και μη πολιτικά θέματα, ή μέσω της πραγματικής γλωσσικής χρήσης των θεσμικών πολιτικών παραγόντων, μπορούν επιτυχώς να χαρακτηριστούν ως πολιτικός λόγος (Kampf, 2015).

Καθημερινή πολιτική

Σύμφωνα με τους Kerkvliet (2009), ο καθημερινός πολιτικός λόγος είναι σύνηθες στις κοινωνίες, ιδιαίτερα των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων και λαμβάνει χώρα στο περιβάλλον που ζουν και εργάζονται οι πολίτες. Συχνά είναι συνυφασμένος με τα άτομα και τις δραστηριότητες τους σε μικρές ομάδες ενώ εργάζονται, ή συναναστρέφονται με το ευρύτερο περίγυρό τους αλληλεπιδρώντας μεταξύ τους στην διαχείριση των καθημερινών τους προβλημάτων. Πολλές φορές, η καθημερινή πολιτική περιλαμβάνει και έμπρακτη αντίδραση εκφραζόμενη με διαδηλώσεις και εξεγέρσεις οργανωμένες ή μη, κυρίως όταν αμφισβητούνται οι ανάγκες τους, η οικογενειακή ηρεμία και η εργασιακή σταθερότητα.

Εάν απουσίαζε η πολιτική ως άποψη από την καθημερινή ζωή των πολιτών τότε θα εξέλειπαν η πολιτική σκέψη αλλά και δράση των πολιτών καταλήγοντας στην απουσία πολιτικής συμπεριφοράς (Kerkvliet, 2009). Υποστηρίζει επίσης ότι η πολιτική συμμετοχή αποτελεί γόνιμο έδαφος για τους νέους ώστε να επιδιώξουν την επιμόρφωση και τις σπουδές και να κοινωνικοποιηθούν. Συνήθως βέβαια, ο παγιωμένος ρόλος της πολιτικής μετακυλύεται σε κυβερνητικούς αξιωματούχους και πολιτικούς κατ' επάγγελμα, δηλαδή δημόσιους φορείς και πολιτικές οργανώσεις συμπεριλαμβανομένων την εκκλησία, τα πανεπιστήμια, συνδικάτα και οργανώσεις.

Σε πιο ανεπτυγμένες κοινωνίες, η καθημερινή πολιτική ζωή, επομένως και ο πολιτικός λόγος εκφρασμένος σε ποσοστό ψήφων, γνώρισε τα τελευταία χρόνια δραματική άνοδο, κυρίως

δε σε ακροδεξιά πολιτικά κόμματα (Figgou, 2016). Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, και κυρίως σε κοινωνικοπολιτικές αλλαγές λόγω οικονομικής κρίσης. Η Figgou (2016) υποστηρίζει επίσης ότι ο λαϊκός λόγος αποκτά ισχυρό βήμα κυρίως σε ακροδεξιές ομάδες και αναφέρει την επίδραση της πολιτικής και κοινωνικής ψυχολογίας στη διαμόρφωση του αυταρχισμού (Figgou, & Andreouli, 2023), κυρίως σε περιπτώσεις όπου η ανισότητα μεταξύ των κοινωνικών ομάδων είναι έκδηλη, συσχετίζοντάς την με τον προσανατολισμό των πολιτών προς την κατεύθυνση δεξιών κομμάτων ως τρόπο εκτόνωσης και έκφρασης (Figgou, & Andreouli, 2023).

Κοινή πλευρή έχουν και οι πολιτικοί ψυχολόγοι υποστηρίζοντας ότι οι ομάδες πολιτών που στερούνται λόγου και αξιωμάτων ενστερνίζονται πιο εύκολα ακροδεξιές ιδεολογίες υποκινούμενες από ψυχολογική πίεση λόγω ανασφάλειας (Figgou, & Andreouli, 2023). Σύμφωνα με τον Moscovici (1984), η πολιτική ψυχολογία εστιάζει σε μια σκεπτόμενη κοινωνία, προσεγγίζοντας τον πολίτη μέσω της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης με σκοπό την παραγωγή πολιτικών ιδεολογιών βασιζόμενων σε συλλογικό επίπεδο.

Ο Yates (2022) προσεγγίζει την καθημερινή πολιτική διαφορετικά και υποστηρίζει ότι αυτή αποτελεί όλο και πιο συχνά κομμάτι του κοινωνικοοικονομικού μετασχηματισμού. Παράλληλα, λέει ότι η εξουσία, η πολιτική και οι πόροι (οικονομικοί) απουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό από τις καθημερινές συζητήσεις.

Επίσης, αναφέρει ότι η καθημερινή ζωή του πολίτη έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί αν και μπορεί να φαντάζει συνηθισμένη, απλή και κοινότυπη εντούτοις αποτελεί την κανονικότητά του που έχει τη δική της κουλτούρα με επιρροές από την οικονομία, το πολιτικό καθεστώς και την φύση της εξουσίας. Η καθημερινή ζωή ως παράγοντας της καθημερινής πολιτικής προσφέρει ένα προσανατολισμό στον πολίτη, του δίνει τη δυνατότητα να αντιληφθεί τις καταστάσεις γύρω του

και να φτιάξει τη δική του ιδεολογία ώστε να τους βοηθήσει ακόμα και να μετασχηματίσουν τις στάσεις τους μέσα από εναλλακτικές επιλογές (Yates, 2022).

Οι Phoenix et al., (2017) σημειώνουν ότι η απόκτηση της γνώσης απαιτεί διάλογο, συζήτηση ακόμα και αντίσταση στην παροχή και διαμόρφωση ιδεολογιών που δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες του πολίτη. Υποστηρίζουν ότι η καθημερινή πολιτική διαμορφώνεται μέσα από διαδικασίες καθορισμού πολιτικής ταυτότητας και κοινωνικών αναπαραστάσεων επιτρέποντας την υιοθέτηση πρακτικών για μετασχηματισμό ιδεολογιών (Duveen, 2001). Τέλος, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι για την καθημερινή πολιτική η θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων θα πρέπει να εφαρμόζεται συνδυαστικά με άλλες κοινωνικές θεωρίες που θα καταδεικνύουν τα ζητήματα που απασχολούν τους πολίτες και αφορούν σε συστήματα ανισότητας και αποκλεισμού (Phoenix et al., 2017).

Αναφορικά με την Ελλάδα, στην περίοδο της λιτότητας η Arampatzi (2017) αναφέρει τα μαζικά κινήματα και το κίνημα των «πλατειών» και πραγματεύεται τον βασικό ρόλο της καθημερινής πολιτικής στην ευρύτερη αμφισβήτηση και διατύπωση εναλλακτικών λύσεων στη λιτότητα μέσω της έννοιας των «κοινοτήτων αγώνα». Αναλύει το κοινωνικό κίνημα ως διαδικασία πλέον στην γειτονιά λαμβάνοντας υπόψη τους πιθανούς δεσμούς που αναπτύσσονται με άλλες μορφές αντίδρασης. Στοχεύει έτσι στον επαναπροσδιορισμό του τόπου ως έδαφος και της κοινότητας ως οριοθετημένη μονάδα κρατικής κυριαρχίας και εξουσίας όπου εξελίσσεται ο αγώνας (Arampatzi, 2022), και τα αξιολογεί ως σημεία όπου λαμβάνει χώρα η δράση των πολιτών με τη μορφή καθημερινού ακτιβισμού για αντιμετώπιση του προβλήματος της κρίσης και της λιτότητας. Ο Zibechi (2012) λέει ότι τα σύγχρονα κινήματα και οι πρακτικές τους στην καθημερινότητα, απαιτούν την ανάπτυξη νέων εργαλείων, λεξιλογίου και «γλώσσας» που θα γίνονται αντιληπτά από τους πολίτες. Αυτή η διαδικασία κατέστησε τη γειτονιά και την έννοια

της κοινότητας ως αναδυόμενους τόπους αγώνα απέναντι στα πολλά ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες αναφορικά με τη κρίση και τη λιτότητα.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί και παραπάνω, οι φοιτητές πρωτοστάτησαν στις κινητοποιήσεις που ερχόταν σε αντίθεση με τις ιδιωτικοποιήσεις των Πανεπιστημίων στην Ελλάδα, διεκδικώντας με τον τρόπο αυτό δωρεάν και ποιοτική Τριτοβάθμια εκπαίδευση εκδηλώνοντας με τον τρόπο αυτό τις στάσεις που έχουν διαμορφώσει ως αναδυόμενοι ενήλικες.

Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση ή ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση, παρέχεται από τα Δημόσια Πανεπιστήμια, τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τις Ακαδημίες, όπου οι τελευταίες αφορούν τις ιδιαίτερες κατηγορίες στρατού και κλήρου. Η χρονική διάρκεια των σπουδών ποικίλει ανάλογα με το είδος της εκπαίδευσης αλλά και το επίπεδο. Συνήθως, τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών που αφορούν Πανεπιστημιακή εκπαίδευση διαρκούν τέσσερα χρόνια, με τις Πολυτεχνικές, Γεωτεχνικές και καλλιτεχνικές σχολές να διαρκούν πέντε και την Ιατρική έξι χρόνια αντίστοιχα. Επόμενο επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν τα μεταπτυχιακά και τα διδακτορικά προγράμματα με διάρκεια από ένα ως και 2 έτη και μέχρι έξι αντίστοιχα (Pavlidis, 2006). Σύμφωνα με τον Τσαούση (1993) είναι διττή η σημασία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για τη Ελλάδα, αφού αφορά τόσο την ικανοποίηση και κάλυψη των ενδιαφερόντων των φοιτητών και φοιτητριών αλλά και σε ευρύτερο επίπεδο την κάλυψη των αναγκών της κοινωνίας. Με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται ένα ανθρώπινο δυναμικό υψηλής εξειδίκευσης, κατάλληλο να αναλάβει θέσεις εργασίας στον κλάδο που απευθύνεται (Τσαούσης, 1993).

Ιστορική αναδρομή

Στην νεότερη ιστορία του Ελληνικού Κράτους το πρώτο πανεπιστήμιο ιδρύθηκε το 1836 στην Αθήνα και ονομάστηκε «Πανεπιστήμιο του Όθωνος», ενώ απαρτίζονταν μόνο από τέσσερις

σχολές. Η λειτουργία του διέφερε σημαντικά συγκριτικά με τα σύγχρονα πανεπιστήμια εσωτερικού και εξωτερικού εκείνης την εποχής. Εξαιτίας της άμεσης επιρροής των Μεγάλων Δυνάμεων στη χώρα εκείνη την εποχή, το πανεπιστήμιο είχε αποκτήσει συγκεκριμένο πολιτικό προσανατολισμό, που είχε καταλυτικό ρόλο στην διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας στα μεταγενέστερα χρόνια. Πράγματι, στις δεκαετίες που ακολούθησαν υπήρξε πλήθος μεταρρυθμίσεων σχετικών με την εκπαίδευση όλων των βαθμίδων. Όπως αναφέρει ο Μπουζάκης (2006) μεταπολεμικά ιδρύθηκαν σχολεία και πανεπιστημιακά ιδρύματα ενώ θεσμοθετήθηκαν διατάξεις που διατηρήθηκαν μέχρι και την περίοδο του μεσοπολέμου.

Παρόλα' αυτά, οι ριζικές αλλαγές στην εκπαίδευση πραγματοποιήθηκαν κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Οι ενέργειες για την εισαγωγή και εγγραφή φοιτητών/τριων στα πανεπιστήμια ξεκίνησαν από το 1964 με Υπουργό παιδείας τον Γεώργιο Παπανδρέου, αλλά οι πολιτικές συνθήκες της εποχής δεν επέτρεψαν να αναπτυχθεί ο θεσμός και να προσδιορίσει το στόχο του. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι κατά τη περίοδο της δικτατορίας των συνταγματαρχών σημειώθηκε σημαντική αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού. Μετά την πτώση της Δικτατορίας, την περίοδο της μεταπολίτευσης, παρατηρήθηκαν αξιοσημείωτες μεταβολές στον τομέα της εκπαίδευσης. Μετά το 1981 με την εκλογή του Ανδρέα Παπανδρέου πρωθυπουργό της Ελλάδας, σηματοδότησε σειρά εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων όπως η πενθήμερη εκπαίδευση, η κατάργηση του πολυτονικού συστήματος και των εισαγωγικών εξετάσεων στις τάξεις του Λυκείου. Επιπλέον, περαιτέρω νομοθεσίες διαμόρφωσαν σημαντικά τον θεσμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με αλλαγές στα πανεπιστήμια που αφορούσαν τη λειτουργία τους, τις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές, το προσωπικό, τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των φοιτητών. Κατά τη κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, υλοποιήθηκαν περαιτέρω μεταρρυθμίσεις, με κυριότερο τη θεσμοθέτηση και ίδρυση του Ελληνικού Ανοικτού

Πανεπιστημίου, ενώ μετά το 1993, η κυβέρνηση ΠΑ.ΣΟ.Κ λόγω πολλαπλών κοινωνικών αντιδράσεων δεν κατόρθωσε να υλοποιήσει νέες αλλαγές (Δαμανάκη κ.α., 2006).

Από το 2004 και έπειτα, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έγιναν έντονες προσπάθειες μεταρρυθμιστικών πράξεων ως προς τη λειτουργία των πανεπιστημίων οι οποίες ως ένα βαθμό ισχύουν ακόμα και αφορούν καινοτομίες σχετικά με το εκπαιδευτικό προσωπικό, την λειτουργία των μαθημάτων, των προγραμμάτων και των χορηγήσεων, το άσυλο των φοιτητών/τριών, αλλά και τη συνεργασία με ξενόγλωσσα ιδρύματα (Χαραλάμπους, 2007). Τα τελευταία δε χρόνια, η λειτουργία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ακολουθεί τα πρότυπα και τις αλλαγές που θεσμοθετήθηκαν μέχρι και το 2004, χωρίς να παρουσιάζει σημαντικές αλλαγές.

Ολοκληρώνοντας, η πιο αξιοσημείωτη μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε κατά το 2019 με την ίδρυση νέων τμημάτων σε υπάρχουσες σχολές, αλλά και την μετατροπή των ΤΕΙ σε ΑΕΙ με τις ανάλογες αλλαγές στο πρόγραμμα των μαθημάτων και της διοίκησης, σύμφωνα με τον νόμο 4610/2019.

Πρωτού γίνει αναφορά και ανάλυση στο Πανεπιστημιακό άσυλο , κρίνεται χρήσιμη η αναφορά στις ερμηνευτικές διαφοροποιήσεις περί ασύλου μεταξύ των Ευρωπαϊκών και Διεθνών χωρών και της Ελλάδας. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία ως όρος το άσυλο αφορά στην παροχή προστασίας μεταναστών. Σύμφωνα όμως με την Ελληνική Νομοθεσία, συνοδεύεται με ποικίλες ιδιότητες. Επομένως, γίνεται αναφορά στο οικογενειακό άσυλο, το θρησκευτικό, το πολιτικό, το κοινοβουλευτικό, άσυλο ανιάτων και πανεπιστημιακό άσυλο.

Πανεπιστημιακό Άσυλο

Η λέξη «άσυλο» εννοιολογικά προέρχεται από την αρχαιοελληνική λέξη «άσυλον», ενώ ετυμολογικά, προέρχεται από το αρχαιοελληνικό επίθετο «άσυλος», και σύμφωνα με τον Μπαμπασιδή (2006), ως Άσυλο ορίζεται ένας απρόσβλητος και απαραβίαστος χώρος, που

προφυλάσσεται και δεν μπορεί κανείς, βάσει νόμου, να συλληφθεί ή να απομακρυνθεί με τη βία από αυτόν.

Ακολουθώντας τη διεθνή βιβλιογραφία, οι Canetti et al. (2016) αναλύοντας το Διεθνές Πρωτόκολλο σχετικά με το καθεστώς των Προσφύγων, δηλώνουν ότι ο αιτών άσυλο είναι «ένα άτομο που έχει ζητήσει διεθνή προστασία και των οποίων η αξίωση για το καθεστώς του πρόσφυγα δεν έχει ακόμη καθοριστεί» (Υπατη Αρμοστεία των Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) 2011: 3; UNHCR Σύμβαση και Πρωτόκολλο σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων 2010). Ωστόσο, μετά το 2000 Πανευρωπαϊκά αλλά και σε δυτικά κράτη, οι αιτούντες άσυλο αντιμετωπίζονται συχνά μέσα από το πρίσμα των απειλών που μπορεί υποθάλλει η παρουσία τους στη χώρα. Ακόμα και η σύμβαση της Γενεύης αναλύει την έννοια του ασύλου από την προσφυγική σκοπιά γιατί οι πολίτες στη χώρα υποδοχής εκφράζουν φόβους αναφορικά με την ασφάλεια τους. Οι Ευρωπαϊκές χώρες επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους κυρίως στο προσφυγικό άσυλο ενεργώντας κατά περίπτωση ανάλογα την χώρα προέλευση των αιτούντων, και είτε αρνούνται αιτήματος είτε τους θέτουν σε αναμονή, αναλογιζόμενοι τα συναισθήματα των ιθαγενών πολιτών της χώρας που μπορεί πολλές φορές να είναι αρνητικά. Από πλευράς ψυχολογίας και κοινωνικής αντιμετώπισης υιοθετείται η θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας που επηρεάζει τις αντιλήψεις των πολιτών.

Το Άσυλο ως κοινωνικό-πολιτικός όρος δηλώνει χώρο προφύλαξης και προστασίας όσων διώκονται και δεν μπορούν να απομακρυνθούν με την βία. Παραδείγματα ασυλίας αποτελούν η διπλωματική ασυλία, η βουλευτική ασυλία, οικογενειακή ασυλία, θρησκευτική, πολιτική και ανθρωπιστική ασυλία και τέλος η πανεπιστημιακή ασυλία. Πρέπει βέβαια να τονιστεί ότι κάτω από πολύ ειδικές περιστάσεις δύναται το άσυλο σε όλες τις περιπτώσεις να αρθεί (Γκουγκουδης, 2010).

Όλες οι ανωτέρω μορφές ασύλου ανά την Ευρώπη εμφανίστηκαν κατά την περίοδο του Μεσαίωνα εκτός βέβαια του Πανεπιστημιακού που δεν υφίσταται ως όρος. Σύμφωνα με τον Γκουγκούδη (2010) σε αντίθεση με την Ελλάδα, τα Πανεπιστήμια στην Αγγλία διέπονται από δημοκρατικά καθεστώτα και υπάρχει σεβασμός στα πνευματικά αγαθά των Πανεπιστημιακών μονάδων. Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση της Γερμανίας υπάρχει το δικαίωμα της αστυνομίας να παρεμβαίνει στον Πανεπιστημιακό χώρο όταν κρίνεται αναγκαίο. Στα περισσότερα πανεπιστήμια του εξωτερικού που αποτελούν κυρίως πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, δημιουργούνται ομάδες φύλαξης και διατήρησης της πανεπιστημιακής τάξης με την συνεργασία βέβαια της αστυνομίας. Επομένως, γίνεται κατανοητό ότι δεν υφίσταται εφαρμογή πανεπιστημιακού ασύλου. Ο Γκουγκούδης (2010) καταλήγει ότι σε παγκόσμιο επίπεδο η αυτονομία των πανεπιστημίων δημιουργήθηκε με σκοπό να προστατευτεί η ελευθερία της σκέψης και του λόγου συμβάλλοντας στην προαγωγή της γνώσης.

Παρόλο που το Πανεπιστημιακό άσυλο στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες δεν απειλήθηκε γιατί ήταν συνδεδεμένο με το ιερό και θρησκευτικό άσυλο, στην Ελλάδα τα πράγματα εξελίχθηκαν διαφορετικά εάν αναλογιστεί κάποιος κυρίως την περίοδο της Δικτατορίας (1967 – 1974) όπου ο θεσμός της Δημοκρατίας επλήγη με κατάλυση των πολιτικών ελευθεριών των πολιτών. Ουσιαστικά τόσο τα ατομικά όσο και τα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών καταπατήθηκαν.

Το Πανεπιστημιακό Άσυλο στην Ελλάδα θεσμοθετήθηκε το 1837 και συνδέθηκε με την ίδια την ύπαρξη του Πανεπιστημίου μέσω των φοιτητικών αγώνων από την ίδρυση του πρώτου πανεπιστημίου στην Ελλάδα (Σπηλιακόπουλος, 2019,χ.σ.).

Η πρώτη αξιοσημείωτη αναφορά στο πανεπιστημιακό άσυλο στη χώρας τοποθετείται κατά την περίοδο της δικτατορίας των συνταγματαρχών και συγκεκριμένα τη 17η Νοεμβρίου

1973, ημερομηνία ορόσημο γιατί αποτέλεσε την «ιστορική» παραβίασή του ασύλου με την είσοδο άρματος μάχης στην Πολυτεχνική σχολή. Μετά την πρώτη μεταπολιτευτική βουλή υπήρξε έντονη συζήτηση για την καθιέρωση στο ισχύον Σύνταγμα το απαραβίαστο των πανεπιστημιακών χώρων και εγκαταστάσεων. Αυτό οδήγησε στην ψήφιση του άρθρου 16 του Συντάγματος που αφορούσε μόνο πανεπιστημιακούς χώρους και όχι το άσυλο πνεύματος, δημιουργίας κλπ. Παρόλ' αυτά, η έννοια του ασύλου αλλάζει σταδιακά χαρακτήρα τα επόμενα χρόνια και από το 1982 θεσμοθετήθηκε το ακαδημαϊκό άσυλο (Νόμος 1268/1982, άρθρο 2). Ο νόμος αυτός απαγόρευε κάθε είδους επέμβαση από δημόσια δύναμη σε όλους τους χώρους των πανεπιστημίων, ώστε να προφυλαχθούν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των φοιτητών και των άλλων ενδιαφερόμενων επισκεπτών. Η είσοδος δημόσιας δύναμης στους πανεπιστημιακούς χώρους επιτρεπόταν μόνο με άδεια του πρυτανικού συμβουλίου και σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις. Σε αντίθετη περίπτωση η παράβαση τιμωρούνταν ποινικά με φυλάκιση 6 μηνών. Το άσυλο ήταν υπό την προστασία του νόμου 3549/2007 (άρθρο 3) μέχρι το 2019 όπου οι νέες μεταρρυθμίσεις και ο νεοσύστατος νόμος της υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων Νίκης Κεραμέως (Νόμος 4623/2019, άρθρο 64, παρ.3), αναθεωρεί και αντικαθιστά τον Ν. 3549/2007 επιτρέποντας την νόμιμη άσκηση των καθηκόντων των δημόσιων αρχών εντός των χώρων των πανεπιστημίων. Λίγο αργότερα, τον Ιανουάριο του 2021 το υπουργικό συμβούλιο εξέδωσε απόφαση πρόσληψης ειδικών φρουρών (Ο.Π.Π.Ι) που τελούν υπό την ευθύνη της Ελληνικής Αστυνομίας για τη φύλαξη του πανεπιστημίου (Νόμος 4937/2022, άρθρο 28, παρ. 1). Το νομοσχέδιο ορίζει την ύπαρξη ελέγχου στην είσοδο των φοιτητών με την ένδειξη ειδικής κάρτας. Επιπλέον, θα πραγματοποιούνται περιπολίες στον χώρο του πανεπιστημίου και στην περίφραξη, ενώ οι ΟΠΠΙ θα μπορούν να ασκήσουν όλα τα επαγγελματικά τους καθήκοντα ως αστυνομικοί. Θα υπάρξει αρνητική αξιολόγηση των πανεπιστημίων που δεν θα δεχτούν να εφαρμόσουν τη

νομοθεσία. Παρόλο που υπήρξαν αντιδράσεις για τον αντισυνταγματικό χαρακτήρα της απόφασης, τόσο από τους φοιτητικούς συλλόγους όσο και από πανεπιστημιακά ιδρύματα, όπως η σύγκλητος του ΕΚΠΑ, παρόλα αυτά, το Συμβούλιο της Επικρατείας την ενέκρινε και την χαρακτήρισε ως συνταγματική με αποτέλεσμα το πανεπιστημιακό άσυλο να καταργηθεί. Όπως γίνεται κατανοητό, πριν τη θεσμοθέτηση του ασύλου το 1982, ο πολίτης είχε περιορισμένες ελευθερίες τόσο στην έκφραση όσο και στην εκδήλωση απόψεων και δράσεων, με την αστυνομία να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον περιορισμό αυτό λόγω της εξουσίας που της παραχωρήθηκε είτε από την ίδρυση της Βασιλικής αστυνομίας επί Όθωνα αλλά και αργότερα με την ίδρυση της Χωροφυλακής και της Αστυνομίας των πόλεων (Αντωνίου, 1964).

Το πανεπιστημιακό άσυλο έχει συνδεθεί με την ελευθερία του λόγου στα πανεπιστήμια και η κατάργησή του υπονομεύει την έννοια της ελευθερίας αυτής και απειλεί σε μεγάλο βαθμό την υπόσταση της στον χώρο του πανεπιστημίου.

Ο Whittington (2019), που πραγματεύεται την ελευθερία του λόγου, αναφέρει ότι τα ιδρύματα που μπορούν ελεύθερα να ενώσουν μια ευρεία ομάδα ανθρώπων για να μοιραστούν απόψεις και να αξιολογήσουν κριτικά ισχυρισμούς σχετικά με τον κόσμο, θα εκπληρώσουν καλύτερα την αναζήτηση του σκοπού της αλήθειας. Επισημαίνει ότι κάθε άτομο που εκδηλώνει ενδιαφέρον για να αποκτήσει γνώσεις που θα του χρησιμεύουν στη μετέπειτα πορεία του θα πρέπει να γίνει δεκτός στη πανεπιστημιούπολη.

Ωστόσο, για να παραμείνει το πανεπιστήμιο πιστό στην αποστολή και τον κοινωνικό του ρόλο, πρέπει να συνεχίσει να είναι ένας χώρος ανοιχτής συζήτησης και ποικίλων απόψεων. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να εξασφαλίσει και να οριοθετήσει τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- A. Διασφάλιση της Ακαδημαϊκής Ελευθερίας
- B. Πολιτικός λόγος

Γ. Κώδικες Δεοντολογίας

Δ. Πρόσβαση σε Χώρους Πανεπιστημιούπολης

Στο πανεπιστήμιο υπάρχουν πάντοτε άτομα που πιστεύουν ότι μόνο οι ιδέες τους θα αναγνωριστούν και θα συζητηθούν, ενώ υποθέτουν ότι στο τέλος θα είναι αυτοί που θα αποφασίσουν ποιες ιδέες θα αποδεχτούν και ποιες θα απορρίψουν. Θεωρούν επίσης ότι η κοινότητα θα ωφεληθεί από την δράση τους αυτή. Για να αποτραπούν τέτοιου είδους στάσεις, τα πανεπιστήμια θα πρέπει να επιβεβαιώνουν τη δέσμευσή τους στην αμέριστη αναζήτηση μάθησης και να απορρίψουν τυχόν παρορμήσεις για άσκηση λογοκρισίας. Υπό ιδανικές συνθήκες θα ήταν προτιμότερο για τα πανεπιστήμια η διαχείριση της ελευθερίας του λόγου να γίνεται με εσωτερικές διαδικασίες. Εντούτοις η αδράνεια των πανεπιστημιακών σχολών αναφορικά με την τήρηση των θεμελιωδών αρχών της ακαδημαϊκής ελευθερίας και της ελευθερίας του λόγου τους εκθέτει στην πιθανότητα επιβολής εναλλακτικών λύσεων από εξωγενείς παράγοντες που έχουν περιορισμένο μερίδιο στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των πανεπιστημίων (Whittington, 2019).

Από την έρευνα των Revers και Traunmüller (2020) διαπιστώνονται διάφορες παράμετροι που σχετίζονται με τον περιορισμό της ελευθερίας του λόγου. Σε αυτές συγκαταλέγεται και ο εκφοβισμός που δέχονται οι φοιτητές ακόμα και στην έκφραση των απόψεών τους περί ελευθεριών στο πανεπιστήμιο. Πολλοί φοιτητές δέχονται περιορισμούς από συμφοιτητές τους ή και από καθηγητές όταν εκφράζουν την άποψή τους σε αμφιλεγόμενα ζητήματα, καθώς περίπου το ένα τρίτο των ατόμων που πήραν μέρος στην έρευνα διστάζουν να εκφραστούν, φοβούμενοι τις αντιδράσεις των παραπάνω. Αυτή η στάση των συμμετεχόντων εξηγήθηκε από τους ερευνητές με βάση τις πολιτικές ιδεολογίες και κατευθύνσεις τους και παρατηρήθηκε πως φοιτητές αριστερής ιδεολογίας παρουσίασαν μεγαλύτερες αντιδράσεις και

ήταν λιγότερο ανεκτικοί συγκριτικά με εκείνους της δεξιάς ιδεολογίας ως προς τις αμφιλεγόμενες πεποιθήσεις. Αντίθετα, οι συμμετέχοντες της δεξιάς πολιτικής ιδεολογίας, τείνουν να είναι πιο παθητικοί στις επιβολή των κανόνων και απρόθυμοι να εκφραστούν πάνω σε ευαίσθητα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα (φύλο, μετανάστευση, σεξουαλικότητα).

Τα πορίσματα της έρευνας ήταν πολύ ενδιαφέροντα και ως προς τις απόψεις των συμμετεχόντων/φοιτητών για τους καθηγητές τους. Ένα αξιοσημείωτο μεγάλο ποσοστό των συμμετεχόντων συμφώνησε πως άτομα με αμφιλεγόμενες απόψεις (π.χ. η ανηθικότητα της ομοφυλοφιλίας) δεν θα έπρεπε να μπορούν διδάσκουν και χρησιμοποιούνται τα συγγράμματά τους στο πανεπιστήμιο.

Ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας που διαμόρφωσε τα συμπεράσματα αυτής της έρευνας ως προς την ελευθερία του λόγου ήταν το φύλο των συμμετεχόντων. Οι άντρες συμμετέχοντες εμφάνισαν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στις απαντήσεις τους, τόσο στην έκφραση των απόψεών τους όσο και στην αντιμετώπιση των «συνεπειών», ενώ οι γυναίκες ένιωθαν πιο δεσμευμένες να εκφράσουν τις απόψεις τους. Τέλος, η ελευθερία του λόγου εξαρτάται και από την εθνικότητα σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, καθώς τα ποσοστά από μαρτυρίες ανθρώπων που αναφέρουν ότι έχουν δεχθεί εκφοβισμό λόγω των πολιτικών τους απόψεων ήταν ιδιαίτερα υψηλά.

Η αστυνόμευση ως εργαλείο ενδεχόμενης κατάλυσης της πανεπιστημιακής ασυλίας συνέβαλε στη διαμόρφωση της τελικής μορφής του θέματος της πτυχιακής εργασίας για αυτό κρίθηκε απαραίτητο να αναφερθεί εκτενώς αυτή η έννοια και οι στάσεις των νέων σε αυτή καθώς στα περιστατικά βίας που συνέβησαν συμμετείχαν κυρίως φοιτητές/-τριες.

Αστυνομική βία

Για την αποτελεσματικότερη κατανόηση του φαινομένου της αστυνομικής βιαιότητας (police brutality), είναι απαραίτητο να δοθεί ένας συνοπτικός εννοιολογικός ορισμός. Ακολουθώντας τις βιβλιογραφικές πηγές εντοπίζεται συγκεκριμένος ορισμός επαρκής να εξηγήσει την εκδήλωση της αστυνομικής βίας. Οι Barker and Carter (1991) επισημαίνουν ότι η αποκλίνουσα αστυνομική συμπεριφορά, που αντιτίθεται στις ηθικές αξίες της οργανωσιακής δομής, ενδεχομένως να αποτελεί μια εξήγηση. Παράλληλα, οι Dukes και Kahn (2017) επισημαίνουν ότι “η αστυνομική βία” μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ένας όρος ομπρέλα και να συμπεριλάβει ένα εύρος συμπεριφορών -από θανάτους λόγω τραυματισμού ή αδιαφορίας έως και αδικαιολόγητη άσκηση σωματικής ή ψυχολογικής βίας. Η χρήση υπερβολικής βίας από πλευράς της αστυνομίας και οι σκόπιμες προσπάθειές τους να παρενοχλήσουν, να εκφοβίσουν ή να υποτιμήσουν τους ανθρώπους θεωρούνται όλες μορφές αστυνομικής βίας (Bandes, 1999; Chaney & Robertson, 2013).

Οι συνέπειες από την συμπεριφορά αυτή έχουν ως επί το πλείστον αρνητική χροιά, και συμπεριλαμβάνουν μεταξύ άλλων τη σωματική και ψυχική βλάβη των θυμάτων, τις εντάσεις με σταδιακή κλιμάκωση μεταξύ των πολιτών και της αστυνομίας αλλά και του οικονομικού κόστους τόσο για τον ίδιο τον πολίτη όσο και για τις κοινότητες που καλούνται να απορροφήσουν το βάρος αυτό (Holmes, 2018). Στις έμμεσες αρνητικές επιπτώσεις της αστυνομικής βίας συμπεριλαμβάνονται και ψυχοσωματικά προβλήματα υγείας δημιουργώντας δυσπιστία ή φόβο για άλλους ανθρώπους και ιδρύματα (Alang et al., 2020).

Γενικότερα, η εννοιολογική υπόσταση της αστυνομικής βίας φαίνεται δύσκολο να επιτευχθεί εξαιτίας του γεγονότος ότι η χρήση βίας- που πρέπει να είναι «εύλογη»- συχνά διέπεται από υποκειμενική ερμηνεία των συνταγματικών δικαιωμάτων της αστυνομίας

(Obasogie & Newman, 2017). Το φαινόμενο της αστυνομικής βίας έχει φτάσει σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα και εφαρμόζεται συνειδητά, γεγονός που έχει ενεργοποιήσει την επιστημονική κοινότητα ώστε να συζητά εάν θα έπρεπε να θεωρείται «παγκόσμιο πρόβλημα υγείας» (Cooper & Fullilove, 2016).

Επιπρόσθετα, ο Reicher, (1996) βλέπει τις σχέσεις πολιτών-αστυνομίας στις διαμαρτυρίες ως ένα άλλο παράδειγμα διομαδικής σύγκρουσης οφειλόμενο ως επί το πλείστον στον διαφορετικό τρόπο αντίληψης του κάθε ατόμου εντός και εκτός μιας ομάδας ή συνόλου. Αυτές οι διαφορές καθορίζονται από τη σχέση μεταξύ των διαφορετικών ταυτοτήτων των δύο ομάδων και των αντίστοιχων αντιλήψεων που έχουν για την άλλη ομάδα. Η σύγκρουση προκύπτει όταν δύο ομάδες έχουν είτε γενικά διαφορετικές ή αντίστοιχα αμοιβαία αποκλειόμενες πεποιθήσεις σχετικά με τη «σωστή κοινωνική πρακτική». Οι Reicher et al., (2007) αναφέρουν ως παράδειγμα τέτοιας σύγκρουσης την αξιολόγηση της συμπεριφοράς μιας ομάδας απέναντι σε μια άλλη ως άδικη, με βάση την κοινωνική της ταυτότητα. Συγκεκριμένα, έχει υποστηριχθεί ότι κατά τη διάρκεια κρίσεων ή συγκρούσεων, οι αστυνομικοί θεωρούν λανθασμένα τα πλήθη ανθρώπων ως ομοιογενή σε σχέση με την επικινδυνότητά τους και αντιμετωπίζουν τους διαδηλωτές ως ενιαίο πρόβλημα που πρέπει να λύσει η αστυνομία.

Σχέσεις των νέων με την αστυνομία

Οι σχέσεις των νέων με την αστυνομία μπορεί να είναι αρνητικές, ειδικά για όσους ανήκουν σε κοινότητες υψηλής εγκληματικότητας ή ομάδες εθνοτικών μειονοτήτων. Ωστόσο, η έρευνα για τη δικονομική δικαιοσύνη υποδηλώνει ότι οι δίκαιες διαδικασίες και η μεταχείριση των νέων με σεβασμό, μπορούν να αυξήσουν τη νομιμότητα και τη συμμόρφωση με το νόμο (Hinds, 2007; Murphy, 2015). Οι θετικές αλληλεπιδράσεις με την αστυνομία μπορούν επίσης να επηρεάσουν την εμπιστοσύνη των νεαρών παραβατών στην αστυνομία (Piquero et al., 2005). Οι

νέοι μπορεί να είναι πιο ευαίσθητοι στις παραλλαγές της αστυνόμευσης από τους ενήλικες λόγω, υψηλότερων επιπέδων επαφής, καχυποψίας για αστυνομική εξουσία και μη συγκροτημένων και σταθερών ταυτοτήτων. Σύμφωνα με τις θεωρίες κοινωνικής ταυτότητας (Tajfel, 1982), η διαδικαστικά δίκαιη αστυνόμηση μπορεί να μεταδώσει μια αίσθηση κοινής ηθικής συμμετοχής μεταξύ αρχών και κοινού, εδραιώνοντας μεγαλύτερα επίπεδα συνεργασίας.

Οι αστυνομικοί αντιμετωπίζουν προκλήσεις με την δυσπιστία των νέων, καθώς ακόμη και με αντικειμενικά καλή αστυνόμηση, οι στάσεις των νέων δεν αλλάζουν απέναντί τους. Ο Skogan (2006) διαπίστωσε ότι η δίκαιη αστυνόμηση έχει μικρό αντίκτυπο στην εμπιστοσύνη των πολιτών, ενώ η άδικη αστυνόμηση μπορεί να επιδεινώσει σημαντικά τις σχέσεις με τους πολίτες. Το κοινό δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις αρνητικές εμπειρίες της αστυνομίας, οδηγώντας σε μια «αρνητική προκατάληψη». Σύμφωνα με τη μελέτη του Flexon et al. (2009) σε ένα δείγμα μαθητών γυμνασίου, η επίτευξη συνεργασίας των μαθητών/συμμετεχόντων και η συμμόρφωση τους, η οποία επιτεύχθηκε μέσω διαδικαστικά δίκαιης αστυνόμησης, αποτέλεσε μια εύθραυστη διαδικασία με σαφείς προκλήσεις για την αστυνομία. Τα στοιχεία για τις διαφορές μεταξύ των φύλων στη στάση απέναντι στην αστυνομία είναι μικτά, με ορισμένες μελέτες να μην βρίσκουν διαφορές και με άλλες να υποδεικνύουν κάποιες φορές τους άντρες και κάποιες τις γυναίκες ως αυτούς/αυτές με τις πιο αρνητικές απόψεις (Hinds, 2007; Flexon et al., 2009).

Αναπαραστάσεις της αστυνομίας στο ελληνικό πλαίσιο

Η ελληνική αστυνομία, μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και κατά συνέπεια της Κατοχής (1941-1944) είχε ιδιαίτερα πολιτικοποιημένο χαρακτήρα (Ηλιόπουλος, 2015; Κουσουλίνης, 2016). Ορισμένα μέλη των Ταγμάτων Ασφαλείας, μετά τη διάλυση τους, απορροφήθηκαν από την Χωροφυλακή και την Αστυνομία των Πόλεων. Είχαν ως έργο τη διατήρηση της τάξης και τις διώξεις αντιφρονούντων με τα πολιτικά ιδεώδη της εποχής, δηλαδή

των αριστερών κινημάτων. Αυτό δημιούργησε ένα σώμα με τη δυνατότητα να επιβάλλεται ως ένα σημείο αυτόνομα από το κράτος δημιουργώντας μια υποκουλτούρα με καθαρά πολιτική και εθνικιστική χροιά. Τόσο οι συνθήκες του Εμφυλίου πολέμου (1946-1949), όσο και η γενικότερη πολιτική κατάσταση εκείνη την εποχή (πχ Ψυχρός Πόλεμος), ευνόησαν την δύναμη της ακροδεξιάς ιδεολογίας στον ελληνικό στρατό και την αστυνομία, με αποκορύφωμα την Δικτατορία των Συνταγματαρχών (1967-1974). Η επταετής περίοδος της Δικτατορίας χαρακτηρίστηκε από βιαιότητες των ένστολων, ενώ από την μεταπολίτευση και έπειτα, η αστυνομία κλήθηκε να αντιμετωπίσει μία νέα πραγματικότητα και ένα νέο ιδεολογικό προφίλ που θα απείχε από αυτό των προηγούμενων δεκαετιών και θα αναδιαμορφωνόταν σύμφωνα με τα πρότυπα της νέας εποχής (Χριστόπουλος, 2014).

Στοιχεία που φανερώνουν μία κάποια προσκόλληση στις ακροδεξιές πεποιθήσεις της σύγχρονης Ελληνικής Αστυνομίας είναι η ετήσια έκθεση (2019) του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα (UNHCR), η οποία αναφέρει χαρακτηριστικά ότι:

Σταθερά είναι τα καταγεγραμμένα περιστατικά με την εμπλοκή ένστολων και δημόσιων λειτουργών. Τα εν λόγω περιστατικά ενισχύουν το θεσμικό ρατσισμό, αποκλείουν ή καθυστερούν τα θύματα από την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που δικαιούνται, ενώ στην χειρίστη έκφασή τους συμβάλλουν στη δημιουργία κλίματος ανασφάλειας και εκφοβισμού (UNHCR, 2019 σελ. 8).

Επιπλέον, από την από την έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας του 2021 παρατηρείται ότι το ποσοστό αστυνομικής βίας αυξήθηκε: «Συγκεκριμένα, κατά το έτος 2021 καταγράφηκαν 20 περιστατικά στα οποία εμπλέκονται ένστολοι» (UNHCR, 2021, σελ. 34). Συγκεκριμένα, από καταγραφές της Αρμοστείας σε σχέση με την εμπλοκή ένστολων σε περιστατικά βίας από το

2012, είναι έκδηλο πως το 2021 σημειώθηκαν τα περισσότερα (UNHCR, 2021). Αποκορύφωμα παρόμοιων περιστατικών αποτέλεσε η δολοφονία του μαθητή Γρηγορόπουλου το 2008 που οδήγησε σε πολλαπλές αντιδράσεις από τους πολίτες.

Συνοψίζοντας, τα διάφορα περιστατικά βίας της Ελληνικής Αστυνομίας, ενίσχυσαν έμμεσα την κινητοποίηση του φοιτητικού κινήματος και την συλλογική τους προσπάθεια να αντιδρούν και να διεκδικούν πολιτικές αλλαγές, από την εξέγερση του Πολυτεχνείου το 1963 μέχρι και σήμερα (Χριστόπουλος, 2014).

Υλικά και Μέθοδοι

Μεθοδολογία έρευνας

Οι ποιοτικές μέθοδοι έρευνας, επικεντρώνονται στην εξήγηση και την ανάλυση των αιτιών εμφάνισης φαινομένων και όχι στην καταμέτρηση των συχνοτήτων εμφάνισης τους (Ζαφειρόπουλος, 2015). Επιστημολογικά, η μελέτη αντλεί από τον κοινωνικό κονστρουξιονισμό, ο οποίος δίνει προτεραιότητα στην υποκειμενικότητα έναντι της αλήθειας και της γνώσης (Detel, 2001). Ο λόγος είναι ένα από τα κύρια στοιχεία του κοινωνικού κονστρουξιονισμού, που επιτρέπει τη μεταφορά βιωμένων υποκειμενικών εμπειριών στον λόγο. Επιστημολογικά μελετά την κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τις συνέπειές της. Έτσι, σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, ο λόγος είναι παραγωγικός γιατί είναι σε θέση να κατασκευάσει και να εξηγήσει τον κόσμο.

Στόχος έρευνας

Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνήσει τις στάσεις των αναδυόμενων ενηλίκων έναντι της προοπτικής εγκατάστασης πανεπιστημιακής αστυνομίας στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ελλάδας.

Συμμετέχοντες

Οι συμμετέχοντες/-ουσες είναι φοιτητές, καθώς είναι οι άμεσοι αποδέκτες της εφαρμογής του νομοσχεδίου για την εγκατάσταση Πανεπιστημιακής αστυνομίας στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ελλάδας. Το εύρος είναι 5 συμμετέχοντες, λόγω των αναγκών της ποιοτικής έρευνας, με μοναδικό κριτήριο να είναι ενήλικοι, φοιτητές σε Πανεπιστημιακό ίδρυμα. Ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι μικρός αλλά είναι άξιο να σημειωθεί ότι οι Guest et al. (2006) ανακάλυψαν ότι ένα μέγεθος δείγματος είναι συχνά επαρκές για την επίτευξη «κορεσμού» με περιορισμένο εύρος μελέτης και γενικά ομοιογενή πληθυσμό-στόχο. Επιπλέον, οι Malterud et al.

(2016) προτείνουν μια χρήσιμη έννοια αυτή της «ισχύς πληροφοριών» όσον αφορά τις μεθόδους δειγματοληψίας: όσο περισσότερες πληροφορίες περιέχει το δείγμα, και παράλληλα χρήσιμες για την πραγματική έρευνα, τόσο μικρότερος είναι ο αριθμός των συμμετεχόντων που απαιτείται. Σε αυτές τις περιπτώσεις, υπάρχουν συχνά περισσότερα άτομα διαθέσιμα και προσπελάσιμα για συνεντεύξεις, αλλά σημαντικό είναι να εντοπιστούν ποιοι είναι πιο σημαντικοί για το ερευνητικό έργο υλοποίησης.

Προσέγγιση συμμετεχόντων

Οι μη πιθανοτικές τεχνικές δειγματοληψίας χρησιμοποιούν δείγματα στα οποία ο ερευνητής έχει πρόσβαση στο δείγμα των συμμετεχόντων που θέλει να διαμορφώσει ή τους επιλέγει μόνος του. Δεν είναι σαφές ποιος θα συμπεριληφθεί στο τελικό δείγμα κατά τη χρήση αυτών των διαδικασιών και δεν έχουν όλοι ίσες πιθανότητες να επιλεγούν. Μια τεχνική δειγματοληψίας εύκολη στην εφαρμογή της είναι η δειγματοληψία χιονόμπαλας-χιονοστιβάδας, και χρησιμοποιείται όταν είναι δύσκολο να βρεθούν συμμετέχοντες με τα επιθυμητά χαρακτηριστικά. Αυτή η διαδικασία δειγματοληψίας προϋποθέτει τον αρχικό εντοπισμό κάποιων ατόμων τα οποία έπειτα θα παρακινηθούν να υποδείξουν άλλα άτομα που θεωρούν ότι θα έδειχναν ενδιαφέρον να συμμετέχουν στην έρευνα. Επειδή οι συμμετέχοντες είναι εξοικειωμένοι με το άτομο που τους παρέπεμψε και συνδέονται με τον ερευνητή, η προσέγγιση χιονόμπαλας όχι μόνο απαιτεί ελάχιστο χρόνο, αλλά δίνει επίσης στον ερευνητή την ευκαιρία να αλληλεπιδράσει πιο άνετα μαζί τους (Naderifar et al.,2017). Στη παρούσα μελέτη η προσέγγιση των συμμετεχόντων/-ουσών πραγματοποιήθηκε με την μέθοδο της χιονοστιβάδας, για λόγους εξοικονόμησης χρόνου αλλά και εντοπισμού του δείγματος από διαφορετικές πανεπιστημιακές σχολές.

Για την ορθή διεξαγωγή της έρευνας λήφθηκε έγκριση από την Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Η προσέγγιση των συμμετεχόντων έγινε με δύο τρόπους, την προσωπική επαφή και την δημοσίευση ανακοίνωσης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στους λογαριασμούς της ερευνήτριας. Μετά την επιλογή των συμμετεχόντων συζητήθηκε με τον καθένα ξεχωριστά ο ορισμός τοποθεσίας και ώρας διεξαγωγής της συνέντευξης. Η ερευνήτρια προέτρεψε τους συμμετέχοντες να πραγματοποιήσουν τις συνεντεύξεις στον χώρο του πανεπιστημίου ακολουθώντας το δεδομένο ότι η ποιοτική έρευνα λαμβάνει χώρα στο φυσικό χώρο στον οποίο εντοπίζεται το υπό μελέτη φαινόμενο, αντανακλώντας τα προβλήματα, τα χαρακτηριστικά και τις συνθήκες της υπό μελέτη κατάστασης. Επομένως, και τα ευρήματα της μελέτης υποδεικνύουν την πραγματικότητα της κατάστασης (Ζαφειρόπουλος, 2015).

Πίνακας 1.

Χαρακτηριστικά Των Συμμετεχόντων Που Επιλέχθηκαν Για Την Έρευνα.

Κωδικός	Σχολή φοίτησης	Έτος φοίτησης	Ηλικία
Συμμετέχουσα	Τμήμα Ψυχολογίας	4ο	22
1	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας		
Συμμετέχουσα	Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων	1ο	21
2	Τεχνών		
	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας		
Συμμετέχουσα	Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών	2ο	20
3	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης		
Συμμετέχουσα	Τμήμα Μουσικών Σπουδών	3ο	21
4	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης		
Συμμετέχων 5	Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών	6ο	29
	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης		

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε χώρους του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας (Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών) και σε χώρους του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Πολυτεχνική σχολή) (Πίνακας 1). Κατά την συνάντηση και πριν την έναρξη της συνέντευξης δόθηκε στους συμμετέχοντες ένα έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης (βλ. Παράρτημα) και αφού το μελέτησαν προσεκτικά το υπέγραψαν και διατήρησαν ένα αντίτυπο αυτοί και το πρωτότυπο η ερευνήτρια.

Συνεντεύξεις

Αρχικά σχεδιάστηκε και προετοιμάστηκε ο οδηγός της συνέντευξης καθώς επίσης και οι ερωτήσεις οι οποίες επηρεάστηκαν από το εννοιολογικό πλαίσιο για την έρευνα (Holtrop et al., 2018). Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, στις περισσότερες έρευνες προτιμάται οι κατευθυντήριες γραμμές να είναι συχνά ημιδομημένες, πράγμα που σημαίνει ότι οι ερωτήσεις είναι προκαθορισμένες, μπορούν να τεθούν ανεπίσημα και δεν χρειάζεται να παρουσιάζονται με την ακριβή σειρά που παρατίθενται στο ερωτηματολόγιο (Hamilton & Finley, 2019). Οι βασικές ερωτήσεις ήταν δέκα (10) και είχαν υπο-ερωτήματα. Ακολουθήθηκαν οι οδηγίες των ερευνητών Hamilton & Finley (2019) που τονίζουν ότι ο κύριος στόχος είναι να οικοδομηθούν σχέσεις με τους συμμετέχοντες ώστε αυτοί να νιώθουν άνετα υιοθετώντας μια στάση «ρόλου μαθητή» και να ξεκινήσουν την συνέντευξη με ερωτήσεις απλές που γνωρίζουν καλά και μπορούν να αναπτύξουν. Επιπλέον στο τέλος συμπεριλαμβάνεται και ερώτηση που καλεί τους συμμετέχοντες να οραματιστούν την καλύτερη μέθοδο για την επίλυση του προβλήματος που πραγματεύεται η έρευνα και φυσικά να προσθέσουν ότι άλλο θεωρούν ότι είναι σημαντικό να ειπωθεί. Τέλος είναι σημαντικό να προστεθεί ότι πριν την τελική επιλογή του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε μια πιλοτική συνέντευξη για να ελεγχθεί το περιεχόμενο και η εγκυρότητα

των ερωτήσεων. Η συνέντευξη αυτή δεν συμπεριλήφθηκε στις τελικές συνεντεύξεις. Τέλος, ως επιπλέον δικλείδα ασφαλείας, πριν από την έναρξη και μετά την λήξη των συνεντεύξεων όλοι οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν προφορικά για την πολιτική απορρήτου των συνεντεύξεων καθώς και για τα δικαιώματά τους.

Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Στα τέλη του Ιανουαρίου του 2023, ξεκίνησε η αναζήτηση συμμετεχόντων/συμμετεχουσών για την παρούσα εργασία. Πριν από τις συνεντεύξεις, πραγματοποιήθηκε μια πιλοτική συνέντευξη, η οποία αποδείχθηκε εξαιρετικά χρήσιμη για την κατανόηση της ροής των ερωτημάτων από την πλευρά της ερευνήτριας. Παρόλα αυτά, η πιλοτική συνέντευξη δεν συμπεριλήφθηκε στο σύνολο των συνεντεύξεων. Ένα εμπόδιο που παρουσιάστηκε ήταν ότι αρκετά άτομα που αρχικά ενδιαφέρθηκαν, επέλεξαν να μη συμμετάσχουν για προσωπικούς λόγους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αναζήτηση νέων συμμετεχόντων μέσω των προσωπικών επαφών. Οι επιλεγθέντες από τον κοινωνικό περίγυρο της ερευνήτριας ήταν περιορισμένοι σε αριθμό, φτάνοντας τελικά στα 5 άτομα. Από τον Φεβρουάριο έως τον Απρίλιο του 2023, πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις, οι οποίες διεξήχθησαν όλες δια ζώσης και είχαν διάρκεια από 30 έως 55 λεπτά. Τον Απρίλιο του 2023, ξεκίνησε η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων, ενώ αμέσως μετά ακολούθησε η ανάγνωση τους για την έναρξη της ανάλυσης των δεδομένων. Συνολικά, το απομαγνητοφωνημένο υλικό απαρτιζόταν από 47 σελίδες μεγέθους A4 και συνολικά 15.542 λέξεις.

Μέθοδος ανάλυσης

Για την ανάλυση των ομιλιών των συμμετεχόντων στη συνέντευξη επιλέχθηκε η μέθοδος της θεματικής ανάλυσης. Επιλέχθηκε για αυτή την ερευνά επειδή ένα από τα θετικά χαρακτηριστικά της είναι η ευελιξία της, η οποία προσφέρει ένα ευρύ φάσμα επιλογών

ανάλυσης και είναι κατάλληλο για όσους δεν έχουν εκτενή ερευνητική εμπειρία (Clarke & Braun, 2017; Terry et al., 2017). Η μέθοδος της θεματικής ανάλυσης χρησιμοποιεί θέματα, τα οποία αποτελούν ενότητες νοήματος που εμφανίζονται ως μοτίβα στα δεδομένα και λειτουργούν με όχι τυχαίο αλλά συστηματικό τρόπο. Αυτά που επιλέχθηκαν ως θεματικές ενότητες εξαρτώνται από το ερευνητικό ερώτημα και την επιστημολογική προσέγγιση του ερευνητή (Willig, 2015). Η θεματική ανάλυση στη συγκεκριμένη ερευνητική εργασία διεξήχθη στο γνωσιολογικό πλαίσιο της κονστρουκτιβιστικής προσέγγισης, καθώς βασίζεται στην κατασκευή νοήματος και εμπειρίας, με τη μεσολάβηση αναπαραστάσεων και κοινών τόπων (Braun, & Clarke, 2006).

Σύμφωνα με τους Braun και Clarke (2006), η θεματική ανάλυση ακολουθεί τα ακόλουθα στάδια: 1) εξοικείωση με τα δεδομένα, 2) αρχική κωδικοποίηση, 3) αναζήτηση θεμάτων, 4) επισκόπηση των θεμάτων, 5) ορισμός και ονομασία θεμάτων και 6) σύνταξη ερευνητικής έκθεσης. Σε γενικές γραμμές, η ανάλυση περιλαμβάνει τη διαδοχική ανάγνωση του συνόλου δεδομένων, κωδικοποιημένων αποσπασμάτων και ανάλυση των δεδομένων από τον ερευνητή. Η γραφή είναι ένα πολύ σημαντικό μέρος της ανάλυσης, όχι κάτι που γίνεται στο τέλος αυτών των βημάτων (Braun, & Clarke, 2006).

Σε αυτή την μελέτη, τα δεδομένα μεταγράφηκαν και διαβάστηκαν κατ' επανάληψη στην αρχή με σκοπό να καταγραφούν ορισμένες αρχικές ιδέες, μια απαραίτητη διαδικασία που συνέβαλε στην σωστή κωδικοποίηση. Συνοπτικά, με συστηματικό τρόπο κωδικοποιήθηκαν σε όλο το υπό ανάλυση υλικό κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία που θεωρήθηκαν εγγενώς χρήσιμα για το θέμα υπό μελέτη. Στη συνέχεια, ακολούθησε ταξινόμηση των κοινών στοιχείων σε πιθανές θεματικές ενότητες και με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε ένας θεματικός χάρτης με τη βοήθεια του οποίου βελτιώθηκαν τα χαρακτηριστικά κάθε ερωτήματος που μελετήθηκε.

Αποτελέσματα

Όπως αναφέρθηκε στην μεθοδολογία, η σημασία του πλαισίου είναι σημαντική σύμφωνα με τη θεωρία του κοινωνικού κονστρουξιονισμού, επειδή τόσο το ίδιο το πλαίσιο όσο και το περιεχόμενο αυτού είναι αλληλένδετα (Clarke, & Braun, 2013). Στη διαμόρφωση των θεματικών της συγκεκριμένης έρευνας δίνεται μια ιδιαίτερη βαρύτητα στο πλαίσιο που αναπτύσσουν οι συμμετέχοντες τις δικές τους θέσεις προκειμένου να εξετασθεί ο τρόπος με τον οποίο κατασκευάζουν την πραγματικότητα (Braun, & Clarke, 2019). Επομένως, οι θεματικές παρακάτω, παρατίθενται σύμφωνα με όσα κινητοποιήθηκαν για τη συζήτηση του θέματος με αναφορά στο πλαίσιο συζήτησης, και εστιασμένα ώστε να «απαντούν» στο στόχο της παρούσας μελέτης.

Συγκεκριμένα, η πρώτη θεματική ενότητα αφορά στα χαρακτηριστικά που προσδίδουν οι συμμετέχοντες/-ουσες στους φοιτητές και στην επιρροή που μπορεί να έχει το πανεπιστήμιο στη διαμόρφωση των χαρακτήρων τους. Η δεύτερη αφορά την έννοια του της ελευθερίας του λόγου και κατά πόσο αυτή είναι υπαρκτή στα πανεπιστήμια, ενώ η τρίτη αφορά τοποθετήσεις για την ύπαρξη αστυνομίας στα πανεπιστήμια καθώς και τις επιπτώσεις που θα έχει αυτή στην καθημερινότητά τους. Τέλος, η τέταρτη ενότητα διακρίνεται σε δύο υποενότητες, καθώς η πρώτη αφορά στην γνώση τους περί των κινητοποιήσεων των φοιτητών/-τριών και η δεύτερη στην προσωπική ενασχόληση ή ενεργό συμμετοχή σε αυτές. Παράλληλα, θέτουν τους προβληματισμούς τους και τοποθετούνται κριτικά στα παραπάνω ζητήματα.

1. Τα χαρακτηριστικά που προσδίδουν οι αναδυόμενοι ενήλικες στους φοιτητές και ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται τον ρόλο του πανεπιστημίου στην διαμόρφωση του χαρακτήρα τους: κατάσταση συνεχούς αναζήτησης, ανασφάλεια, άγχος και απειρία

Η ενότητα αυτή αφορά στα χαρακτηριστικά των φοιτητών που προσέδωσαν οι αναδυόμενοι ενήλικες όταν τους ζητήθηκε να τα ορίσουν. Σύμφωνα με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων, οι φοιτητές βρίσκονται σε μια κατάσταση συνεχούς αναζήτησης. Προσπαθούν να γνωρίσουν τον εαυτό τους, να ανακαλύψουν τα ταλέντα τους και να αποφασίσουν για το μέλλον τους στοιχεία που συμφωνούν και με την διεθνή βιβλιογραφία (Layland et al., 2018). Αυτό σύμφωνα με τους / τις συμμετέχοντες / ουσες τους/τις οδηγεί μερικές φορές στο να νιώθουν ανασφάλεια και άγχος για τον εαυτό τους και τις σπουδές τους. Παράλληλα όμως υποστηρίζεται ότι διακατέχονται και από θετικά συναισθήματα, καθώς ως νέοι ενήλικες, θεωρείται ότι έχουν τη δυνατότητα να αποφασίζουν και να επιλέγουν μόνοι τους για τα περισσότερα πράγματα στη ζωή τους. Η συμμετέχουσα 3 χαρακτηρίζει τους φοιτητές «λίγο αφελείς», καθώς πιστεύει πως η ελευθερία και η αμεριμνησία τους ως προς την αναζήτηση της μελλοντικής τους πορείας τους καθιστά ανώριμους, διότι δεν είναι έτοιμοι και αρκετά έμπειροι για τις προκλήσεις της ζωής, όπως οι μεγαλύτεροι.

Εμ (..) Ωραία, στοιχεία που χαρακτηρίζουν τους φοιτητές είναι είναι πιο χαλαροί θα έλεγα σε σχέση με τους μεγαλύτερους (..) τι τους χαρακτηρίζει; σίγουρα, ότι ψάχνουν περισσότερο τι θα κάνουν στη ζωή τους οπότε είναι λίγο αφελείς θα έλεγα οι περισσότεροι (...) αυτό (Συνέντευξη 3, ετών 20, γυναίκα)

Σε μια άλλη συλλογιστική, ο συμμετέχων 5 εισάγει την ελευθερία διακίνησης ιδεών, που κατά τη γνώμη του, υφίσταται στην Ελλάδα και επιτρέπει την ανάδειξη “ανοιχτόμυαλων” ανθρώπων. Ταυτόχρονα επισημαίνει πως αυτά τα χαρακτηριστικά αποτελούν στοιχεία της προσωπικότητας του καθενός και δεν ισχύουν ευρύτερα για όλους τους φοιτητές.

Να πω την αλήθεια, ανοιχτόμυαλους θα τους έλεγα αρκετά ανοιχτόμυαλους, υπάρχει πολύ μεγάλη ελευθερία και το σύστημα παιδείας το θεωρώ πάρα... ε το σύστημα παιδείας στα πανεπιστήμια το θεωρώ πάρα πολύ καλό. Εεε δεν θα τους έλεγα εργατικούς, αλλά αυτό έχει να κάνει περισσότερο με τον άνθρωπο, εε καλοπροαίρετους θα τους έλεγα, πολύ εεε φιλελεύθερο πνεύμα επίσης θα έλεγα ότι έχουμε σαν χώρα σε σύγκριση με άλλες, εε αυτά τώρα παίζει ρόλο η προσωπικότητα του καθενός. (Συνέντευξη 5, ετών 29, άνδρας)

Η συμμετέχουσα 1 προσδίδει μία διαφορετική οπτική στην ερώτηση, καθώς μόνο αυτή αναφέρει τη αβεβαιότητα που διακρίνει τους φοιτητές, ως χαρακτηριστικό της φοιτητικής ζωής με την ευρύτερη έννοια και όχι συγκεκριμένα για τους αναδυόμενους ενήλικες. Επιπλέον, δε θεωρεί ότι διαδραματίζει κάποιο ρόλο ούτε το φύλο αλλά ούτε και η ηλικία, καθώς σε αυτό το στάδιο της ζωής τους, η επαγγελματική τους αποκατάσταση παραμένει μετέωρη και ακαθόριστη. Σε παρόμοια κατάσταση, βρίσκονται και στην αναζήτηση των ενδιαφερόντων και των επιθυμιών τους, που κατ' επέκταση σημαίνει πως αρχίζουν να βρίσκουν την θέση τους στον κόσμο όπως αναφέρουν και οι Kaufman και Feldman (2004). Η ίδια αναφέρει το ενδιαφέρον της για την πολιτική ως ενασχόληση η οποία δημιουργήθηκε μέσω των σπουδών της.

Δεν είναι ίσως προαπαιτούμενο να είναι νέοι ούτε ως προς το φύλο νομίζω. Υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό >Λοιπόν νομίζω ότι αν το πάμε λίγο περισσότερο ψυχολογικά ότι οι περισσότεροι είναι Χαμένοι< με την έννοια ότι ούτε για το μέλλον τους ξέρουν, ίσως να μην είναι σίγουροι και για τη σχολή τους. Είναι μία περίοδος όπου αυτοί μπορούν να αναζητήσουν διάφορα χαρακτηριστικά το ότι π.χ. εμένα μου αρέσει να ασχολούμαι με την πολιτική, να γνωρίσουν χόμπι, γνωρίζουν δηλαδή και τον κόσμο και τον εαυτό τους παραπάνω σε αυτό το στάδιο. (Συνέντευξη 1, ετών 22, γυναίκα)

Η τελευταία, αποδίδει επιρροή στη σχολή, αλλά και στο είδος των σπουδών, πάνω στη διαμόρφωση του χαρακτήρα των φοιτητών. Θεωρεί πως η σχολή της ψυχολογίας συνετέλεσε θετικά στη διάπλαση του χαρακτήρα της, ως προς τις νέες δυνατότητες, θεωρίες και πραγματικότητες που είχε την ευκαιρία να έρθει σε επαφή μέσω των σπουδών της.

Τουλάχιστον ως προς το κομμάτι κοινωνικοπολιτικών ζητημάτων ευαισθητοποίησης >επειδή και η σχολή μου είναι και ψυχολογίας< σε περισσότερο ζητήματα αφορούν ψυχολογικά θέματα. Ναι με βοήθησε πάρα πολύ να διευρύνω τους ορίζοντές μου (Συνέντευξη 1, ετών 22, γυναίκα)

Ανακεφαλαιώνοντας, όλοι οι συμμετέχοντες εντοπίζουν κοινά χαρακτηριστικά με τους φοιτητές, για τα οποία, όταν ερωτήθηκαν στην συνέντευξη, απάντησαν όλοι πως ταυτίζονται πλήρως με αυτά. Αναφέρθηκαν κυρίως σε θετικά χαρακτηριστικά, στα οποία εντάσσουν τον εαυτό τους και συμπάσχουν με τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες των φοιτητών.

2. Τι κινητοποιεί η συζήτηση για τη ελευθερία λόγου: ελευθερία έκφρασης, σύλλογος φοιτητών, πανεπιστημιακός χώρος, διάλογος

Η ενότητα αυτή πραγματεύεται τις αποκρίσεις των συμμετεχόντων/-ουσών στη διατύπωση: το πανεπιστήμιο αποτελεί χώρο ελεύθερης διακίνησης ιδεών, σε συνδυασμό με την ερώτηση σχετικά με την ύπαρξη ή όχι, άλλων τέτοιων χώρων διακίνησης ιδεών. Οι συμμετέχοντες/-ουσες απάντησαν ότι σημαίνει την ελευθερία έκφρασης των φοιτητών κυρίως στο χώρο του πανεπιστημίου. Τόνισαν, ότι όλες οι ιδέες είναι αποδεκτές και πρέπει να εισακούγονται. Θεώρησαν ακόμη, ότι ο διάλογος είναι το καλύτερο μέσο επικοινωνίας μεταξύ των ατόμων και μόνο μέσω αυτού μπορούν να βρεθούν αποτελεσματικές λύσεις στα προβλήματα που προκύπτουν.

Συμφωνώ πιστεύω ότι στο πανεπιστήμιο οποιαδήποτε ιδέα έχει ένας φοιτητής είναι ευπρόσδεκτη και είναι πάντα ανοιχτή για συζήτηση. Δεν σημαίνει ότι θα την πραγματοποιήσει το πανεπιστήμιο πάντα γιατί μπορεί να είναι και παράλογες, αλλά νομίζω ότι σε μία ας πούμε γενική συνέλευση των φοιτητών, οποιαδήποτε ιδέα, ακόμα και αν είναι χαζή, είναι σημαντική για να συζητήσουμε, να επικοινωνήσουν τα προβλήματά τους και αυτοί. Ακόμα και αν κάποιος προτείνει κάτι που για κάποιο λόγο... που δεν φαίνεται καλό μπορεί να γίνει ακόμα διάλογος. (Συνέντευξη 2, 21 ετών, γυναίκα)

Η συμμετέχουσα (Συμμετέχουσα 2), εισάγει προβληματισμό σχετικά με το αν όντως υπάρχει ελευθερία λόγου στον χώρο του πανεπιστημίου και στις γενικές συνελεύσεις ειδικότερα. Η γενική συνέλευση αποτελεί το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων του συλλόγου φοιτητών. Ασχολείται με προβλήματα που αφορούν την σχολή καθώς και ευρύτερα πολιτικά και κοινωνικά

ζητήματα που μας απασχολούν (Άρθρο 03 – Ακαδημαϊκές Ελευθερίες | Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, 2017). Επισημαίνει όμως ότι τουλάχιστον υπάρχει η διάθεση για μια πιο ελεύθερη συζήτηση.

Ναι είναι πολύ σημαντικό και πιστεύω ότι έτσι μιλάς για προβλήματα που θέλεις να αντιμετωπίσεις <δεν γίνεται πάντα> ας πούμε (.) έχω πάει σε αρκετές γενικές συνελεύσεις στο πανεπιστήμιο μου (.) δεν γίνεται πάντα, αλλά θεωρώ ότι η προσπάθεια είναι σημαντική. (Συνέντευξη 2, 21 ετών, γυναίκα)

Η τέταρτη συμμετέχουσα αναφέρει ότι σε όλους χώρους η ελευθερία έκφρασης θα έπρεπε να κυριαρχεί. Επισημαίνει επίσης ότι τα άτομα και η δυναμική των ομάδων που υπάρχουν σε κάθε χώρο επηρεάζουν άμεσα το κλίμα που επικρατεί. Ολοκληρώνοντας, εκφράζει προβληματισμό σχετικά με την ύπαρξη ή όχι πραγματικής ελευθερίας σε διάφορους χώρους.

Παντού πιστεύω υπάρχουνε, και εκτός Πανεπιστημίου, αλλά τυπικά νομίζω παντού, και εξαρτάται σίγουρα από τη δυναμική της ομάδας, αλλά νομίζω ότι γενικά πρέπει να υποστηρίζεται σε όλα τα μέρη. Ξέρω όμως ΣΙΓΟΥΡΑ ότι σε πολλές περιπτώσεις αυτό δεν εφαρμόζεται. (Συνέντευξη 4, 21 ετών, γυναίκα)

Αναφορικά με την ύπαρξη άλλων περιβαλλόντων όπου προστατεύεται η ελευθερία λόγου, συμμετέχουσα 1 συνεχίζοντας την συλλογιστική της, κινητοποιεί στοιχεία από τον χώρο της πολιτικής. Παρομοιάζει την Βουλή των Ελλήνων με φορέα της δημοκρατίας που θα έπρεπε να υπάρχει ελευθερία έκφρασης και να γίνεται εποικοδομητικός διάλογος, όμως, όπως η ίδια

παρατηρεί, δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Στέκεται, λοιπόν, και αυτή με κριτική διάθεση και αμφισβητεί ανοιχτά την πραγματική ύπαρξη ελευθερίας.

Δεν μου έρχεται κάποιος κάτι. Θέλω να πω ότι εδώ και μέσα στη Βουλή βλέπουμε να γίνονται τα αίσχη, όσον αφορά το κομμάτι του διαλόγου, και να μη γίνεται πραγματικά διάλογος και να γίνεται ή λασπολόγηση ή κατηγορία. Οπότε δεν νομίζω ότι στο κομμάτι του ελεύθερου είναι βουκολιών όχι όχι τόσο το κομμάτι της διακίνησης. Στο κομμάτι του ελεύθερου, νομίζω ότι έχουμε πλαίσια να διακινήθουν ιδέες αλλά δεν ξέρω πόσο ελεύθερα είναι και πόσο έχουμε πρόσβαση όλοι σε αυτά. (Συνέντευξη 1, 22 ετών, γυναίκα)

Συνεπώς, παρατηρείται μία συνολική αποδοχή της ύπαρξης ελευθερίας του λόγου και των ιδεών στον πανεπιστημιακό χώρο σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά και μία συλλογική αμφισβήτηση για το κατά πόσο είναι όλα αυτά δεδομένα και στην πράξη. Υποστηρίζουν, δηλαδή, πως υπάρχει θεωρητικά τόσο το δικαίωμα όσο και η ευκαιρία να εκφραστεί κάποιος χωρίς περιορισμούς, αλλά προβληματίζονται αν έμπρακτα είναι αυτό αποδεκτό και σεβαστό από όλους και σε όλους τους χώρους.

3. Ο τρόπος με το οποίο αντιλαμβάνονται οι αναδυόμενοι ενήλικες τις επιπτώσεις της επιβολής του νόμου στην αίσθηση ύπαρξης της κοινότητας στο πανεπιστημιακό περιβάλλον: αλλαγή στις ζωές και περιορισμός ελεύθερης έκφρασης

Σε αυτή τη θεματική ενότητα οι συμμετέχοντες/-ουσες απαντούν στο ερώτημα για το αν θα αλλάξει η καθημερινότητά τους με την παρουσία της αστυνομίας στο Πανεπιστήμιο. Όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες υποστηρίζουν ότι η ζωή τους στο Πανεπιστήμιο θα αλλάξει. Διαφέρουν οι απόψεις τους ως ένα σημείο για τον λόγο που θα προκληθεί αυτή η αλλαγή. Οι Sindall et

al.,(2017) επισήμαναν τους ποικίλους λόγους σύμφωνα με τους οποίους τα άτομα μπορεί να έχουν διαφορετικές πεποιθήσεις απέναντι στην αστυνομία οπότε η μη σύγκλιση απόψεων είναι αναμενόμενη. Κάποιοι θεωρούν πως η διαρκής επίβλεψη των αστυνομικών θα περιορίσει την ελευθερία έκφρασης σε έναν χώρο στον οποίο ένιωθαν τόσο καιρό οικεία και άνετα (Συμμετέχοντες/ουσες 2, 3 και 4). Όπως επισημαίνει και η συμμετέχουσα 2, θα της προξενεί μάλλον φόβο παρά ασφάλεια η όψη ενός οπλισμένου αστυνομικού - ως ανώτερου - , αναφέροντας παράλληλα πως αυτό θα την εμποδίζει να συζητά και να αλληλεπιδρά ελεύθερα με τους φίλους της.

Δεν ξέρω πόσο άνετο, εύκολο θα είναι και για μένα και για τους συμφοιτητές μου να είμαστε όπως ήμασταν εκεί γιατί όταν έχουμε για παράδειγμα ένα κενό ανάμεσα στα μαθήματα και καθόμαστε στο χώρο της σχολής και μιλάμε όλοι μαζί και λέμε χαζομάρες και αστεία και δεν υπάρχει κανένας που είναι εισαγωγικά ανώτερος μου. Δεν νομίζω ότι θα μου είναι το ίδιο αν το κάνω όλο αυτό ενώ ας πούμε υπάρχει κάποιος 2 μέτρα κι είναι οπλισμένος γιατί δεν μου παρέχει ασφάλεια αυτό, αντίθετα με κάνει να μην μπορώ να είμαι ο εαυτός μου να μην έχω τη δύναμη να μιλήσω πιο ελεύθερα (.) αυτό με τρομάζει. Αυτή η ιδέα. (Συνέντευξη 2, ετών 21, γυναίκα)

Το ίδιο αναφέρει και η συμμετέχουσα 4, η οποία προσθέτει στο συλλογισμό της και την πιθανότητα να ενοχοποιηθεί ή να κατακριθεί και να βρεθεί υπόλογη για κάποιο έγκλημα. Τονίζει, επιπλέον πως η παρουσία της αστυνομίας θα προκαλεί δυσάρεστο αίσθημα καθώς και την αίσθηση της «περιφρούρησης» που θα την κάνει να νιώθει ακόμα πιο άβολα.

Σίγουρα ολονών πιστεύω γιατί αρχικά εγώ με αυτό δεν θα νιώθω ασφαλής ίσα-ίσα γιατί πολύ εύκολα μπορεί κάτι να παρεξηγηθεί μες στο πανεπιστήμιο και να κατηγορηθεί κάποιος για

εγκληματική πράξη. Γενικότερα υπάρχει ένας συνεχώς έλεγχος μία ΣΥΝΕΧΗΣ πίεση και όπως είπα και πριν τη αίσθηση ότι απλά κάποιος θα περιφρουρεί συνέχεια αυτό δεν είναι μία ωραία εικόνα για μένα και σίγουρα δεν θα νιώθω άνετα εκεί. (Συνέντευξη 4, ετών 21, γυναίκα)

Με παρόμοιο συλλογισμό απαντά και η 3η συμμετέχουσα, η οποία τον επεκτείνει με την σκέψη ότι θα αντιμετωπίζονται οι φοιτητές ως «εγκληματίες» με την παρουσία αστυνομικών, καθώς επίσης συμπληρώνει πως θα προξενήσουν περισσότερες συγκρούσεις με τα άτομα που δε συμφωνούν με αυτή τη νομοθεσία.

Εμ, Ναι θα την επηρεάσει σίγουρα. Προσωπικά δεν μου αρέσει αυτή η επαφή με τους αστυνομικούς στη σχολή καθημερινά, λες και είναι κάποιο μέρος που έχει μέσα εγκληματίες. Εμ (..) σίγουρα θα γίνουν περισσότερα επεισόδια από όσα ήδη γίνονται. (Συνέντευξη 3, ετών 20, γυναίκα)

Ο 5ος συμμετέχων προσεγγίζει το θέμα διαφορετικά από τους υπόλοιπους. Αναγνωρίζει ότι θα υπάρξουν αλλαγές στην καθημερινότητά του, αλλά δε δείχνει να συμερίζεται την άποψη των υπολοίπων συμμετεχόντων, ενώ αν και προσθέτει πως νιώθει ήδη άνετα στον χώρο του πανεπιστημίου, κρίνει την παρουσία αστυνομικών ως μία χρήσιμη συμβολή, καθώς θα είναι ικανοί να αντιμετωπίσουν κάποια εγκληματική ενέργεια. Κινητοποιεί επίσης την προσωπική του εμπειρία, που καθιστά την ύπαρξη αστυνομίας χρήσιμη. Ακόμη συμπληρώνει πως ο βασικός του προβληματισμός είναι τα άτομα που δεν αποτελούν μέλη του πανεπιστημίου και παραβαίνουν τους κανόνες του, που κατά τη γνώμη του, αποτελούν κίνδυνο για τους φοιτητές.

Εεε ναι πιστεύω θα την επηρεάσει θα την επηρεάσει σίγουρα. Όχι άμεσα, έμμεσα εγώ Εγώ δεν νιώθω ανασφάλεια στο πανεπιστήμιο οπότε θα πω την αλήθεια ότι απλά okay θα αισθάνομαι ότι υπάρχει αστυνομία okay. Κι αν γίνει κάτι κακό σίγουρα θα επέμβουν. Δεν έχω δει κάτι κακό για να πω την αλήθεια αν και πριν από χρόνια τύπου είχα δει ότι γεμίσω ότι είχε γεμίσει με πάρα πολλούς εξωπανεπιστημιακούς, κυρίως ναρκομανείς σε υπερβολικό βαθμό και έβλεπα μπροστά μου να γίνεται εμπόριο ναρκωτικών και να καλούν και εμένα να πάρω να αγοράσω ναρκωτικά και βλέπω ότι η αστυνομία και η κυβέρνηση τότε δεν έκανε τίποτα δεν θα πω όνομα, δεν θα πω ονόματα, να πω συγκεκριμένες κυβερνήσεις. Οπότε θα ήθελα να υπάρχει μία αστυνόμευση και θεωρώ ότι από τη στιγμή που θα υπάρχει μία αστυνομία, μία προστασία μέσα στα πανεπιστήμια. Δεν θεωρώ ότι... Δεν θα υπάρχει τέτοια κατάσταση και θα περιοριστεί η κατάσταση με εξωπανεπιστημιακούς. (Συνέντευξη 5, ετών 29, άνδρας)

Συνοψίζοντας, οι περισσότεροι συμμετέχοντες υποστηρίζουν μια αμφίβολη ασφάλεια ως αποτέλεσμα της παρουσίας αστυνομικών στο πανεπιστήμιο (Alang et al., 2020). Επιπρόσθετα, κινητοποιούν αντίθετα συναισθήματα, που τους/τις αναγκάζουν κατά οξύμωρο τρόπο, όπως αναφέρουν, να νιώθουν την ανάγκη να προστατευθούν από ανθρώπους που βρίσκονται εκεί για να τους προστατεύσουν. Κινητοποιούν επιπλέον, αφηγήσεις εμπειρίας που είναι σχετική σε παρόμοια πλαίσια, και ενώ διαφέρουν μερικές φορές οι θέσεις τους, παρόλα αυτά θίγουν οι περισσότεροι τα ίδια ζητήματα αναφερόμενοι κυρίως στο αίσθημα της ασφάλειας και της άνεσης στο χώρο του πανεπιστημίου.

4. Συμμετοχή αναδυόμενων ενηλίκων σε κινητοποιήσεις και δράσεις υπεράσπισης που αφορούν ζητήματα που συνδέονται με την επιβολή του νόμου περί αστυνόμευσης.

α) Γεγονότα που γνωρίζουν οι ίδιοι/ίδιες: κινητοποιήσεις, δράσεις, πορείες διαμαρτυρίας, λογοδοσία

Σε αυτή τη θεματική εξετάζονται οι αποκρίσεις των συμμετεχόντων/-ουσών για τις κινητοποιήσεις των φοιτητών και για τις δράσεις υπεράσπισης που αφορούν ζητήματα που συνδέονται με την επιβολή του νόμου περί αστυνόμευσης. Συγκεκριμένα, γίνεται σύγκριση μεταξύ των δύο απόψεων που αντιπροσωπεύουν τους δύο διαφορετικούς πόλους προσέγγισης αυτής της ερώτησης (10, Παράρτημα 1). Και οι δύο δείχνουν να γνωρίζουν σχετικές κινητοποιήσεις, χωρίς πολλές λεπτομέρειες, ενώ παράλληλα τοποθετούν τον εαυτό τους σε μία πλευρά είτε έμμεσα είτε άμεσα.

Η συμμετέχουσα 2 αρχικά παρουσιάζει τις δράσεις που υποστηρίζει ότι η ίδια γνωρίζει και έπειτα αναφέρει τους λόγους για τους οποίους πιστεύει και δικαιολογεί τη διακοπή αυτών των ενεργειών. Πρέπει να επισημανθεί ότι χρησιμοποιεί α' πληθυντικό στην ομιλία της, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η ίδια συμμετέχει σε αυτές τις δράσεις ή τουλάχιστον συμμερίζεται τις απόψεις των δραστών. Επιπλέον, αναφέρει ότι αν θεσμοθετηθεί η αστυνόμευση στα πανεπιστήμια και έμπρακτα, τότε θα υπάρξουν και ανάλογες αντιδράσεις από τους φοιτητές

Το πρώτο πράγμα που μου ήρθε στο μυαλό ήταν οι πορείες που είχαν γίνει τότε. Τώρα δεν ξέρω νομίζω ότι δυστυχώς κάπως επειδή δεν έγινε σύντομα επειδή δεν μπόρεσαν να κατευθύνονταν μέσα τα πανεπιστήμια και δεν έχουν μπει ακόμα δηλαδή, ενώ έχει ψηφιστεί αυτό, ίσως δεν μας απασχολεί τόσο δεν έχει τίποτα σημαντικό νομίζω ότι το αφήσαμε λίγο στο φλου. Αλλά νομίζω ότι όταν θα 'ρθει αυτή τη στιγμή γιατί αν δεν κάνω λάθος αυτοί οι άνθρωποι, >νομίζω ότι

εκπαιδεύονται < έχουν εκπαιδευτεί αν συμβεί τελικά νομίζω ότι θα αντιδράσουμε με τον ίδιο τρόπο. Πιστεύω δηλαδή ότι θα καταλήξουμε μπορεί με συνελεύσεις με ότι είχε γίνει και πριν. (Συνέντευξη 2, 21 ετών, γυναίκα)

Ο 5ος συμμετέχων παρουσιάζει την άποψη του κάνοντας αναφορά και στους λόγους που συμφωνεί με τις αντιδράσεις των φοιτητών, αλλά και στους λόγους για τους οποίους πολλοί υπερασπίζονται το νομοσχέδιο. Στην πρώτη ταυτίζεται με τους φοιτητές που δεν συμφωνούν με το νομοσχέδιο, παρουσιάζοντας μάλιστα μία ενδιαφέρουσα οπτική κατά την οποία αναφέρει μία κατά τη γνώμη του αναμενόμενη «κατάχρηση εξουσίας» από τους αστυνομικούς. Έπειτα, παρουσιάζει την αντίθετη πλευρά, κάνοντας πάλι αναφορά σε προσωπική του εμπειρία για βανδαλισμό δημόσιου πανεπιστημιακού χώρου, ως παράδειγμα που «δικαιολογεί» την «αγανάκτηση» που αποδίδει σε ένα μέρος του φοιτητικού πληθυσμού.

Οι φοιτητές τώρα να σου πω την αλήθεια είναι οι περισσότεροι κατά από ότι βλέπω. Η άποψη των περισσότερων είναι κατά γιατί είναι και αυτοί της άποψης όπως εγώ ότι θα γίνει κατάχρηση της εξουσίας από αστυνομία ή από άτομα που έχουν συμφέροντα είτε πολιτικά είτε οικονομικά κίνητρα. Οι περισσότεροι είναι κατά υπάρχουν και άτομα που είναι υπέρ γιατί έχουν αγανακτήσει με τις καταστάσεις. Όπως πολλές φορές ανδρικές ομάδες που σπάνε εγώ π.χ. Εγώ σπουδάζω στο Πολυτεχνείο κάθε χρόνο 17 Νοέμβρη βλέπω το κυλικείο εντάζει σε σημείο που έχοντε βάλει οι κλειδαριές, φέτος δηλαδή είναι η πρώτη φορά [...] Θα έλεγα ότι η κατάσταση είναι 60/40 κάποια αντιδρούν κάποιοι είναι υπέρ, 60 αντιδρούν 40 είναι υπέρ. (Συνέντευξη 5, ετών 29, άνδρας)

Η συμμετέχουσα 3, θέτει τον προβληματισμό της πάνω στις δράσεις των φοιτητών. Τις χαρακτηρίζει ανεξέλεγκτες και αδιέξοδες, καθώς σύμφωνα με την ίδια οδηγούν στη βία και δεν έχουν κανένα θετικό αποτέλεσμα.

Κάποιες αντιδράσεις είναι ακραίες. Δηλαδή, νομίζω ότι όλο αυτό είναι ένας φαύλος κύκλος, βία στη βία, και συνέχεια επεισόδια, κυρίως από αναρχικούς και παίζουν και πάρα πολύ και οι παρατάξεις σίγουρα. Αυτό (Συνέντευξη 3, ετών 20, γυναίκα)

Συνολικά παρατηρείται μία προσπάθεια ταύτισης των συμμετεχόντων με τα άτομα στα οποία αναφέρονται. Το γεγονός ότι είναι και οι ίδιοι φοιτητές δεν τους κατατάσσει ταυτόχρονα και σε κάποια ομάδα με συγκεκριμένη άποψη πάνω στο θέμα της πανεπιστημιακής αστυνόμευσης. Οι συγκεκριμένοι/ες φοιτητές και φοιτήτριες όμως, επιχειρούν να κάνουν και τον εαυτό τους μέρος αυτής της συζήτησης και να δείξουν αν συμφωνούν με κάποια άποψη. Επιπροσθέτως, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δείχνουν κατανόηση και συχνά στήριξη στις ενέργειες αυτές, διότι φαίνεται να τις κρίνουν αναγκαίες και λογικές. Η 4η συμμετέχουσα συγκεκριμένα, μιλά για τις κινητοποιήσεις ως «δικαιολογημένες», καθώς παρουσιάζει την προβλεπόμενη κατάσταση ως «αυστηρή», «πιστική» και «αγχωτική», σημειώνοντας πως το αποτέλεσμα τέτοιων ενεργειών είναι μόνο η αντίδραση.

Δίκαιες πιστεύω γιατί δεν είναι ωραίο να υπάρχουν τόσα αυστηρά κριτήρια για να μπει κανείς μέσα στο πανεπιστήμιο και πώς να το πω ε (..) να περιφρουρείται κανείς συνεχώς από αστυνομικούς μέσα στο χώρο. Γιατί αυτό δείχνει ότι τελικά δεν εμπιστεύονται ούτε τους τους πούμε τους φοιτητές που είμαστε μέσα. Και σίγουρα >ακόμη και σαν εικόνα< αυτό μπορεί να επιφέρει

πίεση σε κάποιον και άγχος και να μη νιώθει άνετα μέσα στο χώρο. (Συνέντευξη 4, ετών 21, γυναίκα)

Παρόμοια θέση εκφράζει και 1η συμμετέχουσα η οποία αιτιολογεί τις δράσεις των φοιτητών ως ένα λογικό επακόλουθο από μία χώρα με πλούσιο ιστορικό σε ανάλογες καταστάσεις. Ακόμη, αναφέρει την έννοια του πανεπιστημιακού ασύλου και την κατά συνέπεια παραβίασή του με την θεσμοθέτηση της πανεπιστημιακής αστυνομίας. Προσθέτει τέλος, πως τέτοιες κινητοποιήσεις είναι για την ίδια προσδοκώμενες και λογικές.

Εμ (.) αναμενόμενες, κατανοητές και δικαιολογημένες. Δεν μου ήρθε ως έκπληξη ειδικά σε μία χώρα με το συγκεκριμένο ιστορικό και πολιτικό παρελθόν των τελευταίων τουλάχιστον 50 ετών ότι ο φοιτητικός πληθυσμός είναι κατά της κατάργησης ασύλου, της αστυνομίας στα πανεπιστήμια, της επίδειξης ταυτότητας και όλων των παρελκόμενων μέτρων δεν με εξέπληξε. (Συνέντευξη 1, ετών 22, γυναίκα)

β) Προσωπική ενασχόληση συμμετεχόντων με παρόμοιες δράσεις: προβληματισμοί και ενέργειες

Παρακάτω παρατίθενται και συζητιούνται ορισμένες απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν έχουν οι ίδιοι συμμετάσχει σε παρόμοιες δράσεις των φοιτητών. Ο καθένας/καθεμία υποστηρίζει ότι έχει μπει στη διαδικασία να προβληματιστεί, αλλά λίγοι είναι αυτοί που ενεπλάκησαν ενεργά, που συμφωνεί με την εγχώρια βιβλιογραφία πχ Pantelidou-Malouta (2015) ότι οι νέοι δεν είναι τόσο ενεργοί στην πολιτική σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες. Η συμμετέχουσα 2, για παράδειγμα, φαίνεται να είναι η μόνη που αναφέρει έμπρακτη συμμετοχή σε ανάλογη πορεία διαμαρτυρίας που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη, για να

εκφράσει τη δυσαρέσκεία της στη συγκεκριμένη νομοθεσία, σύμφωνα με τα λεγόμενα της. Εμφαντικά αναφέρει πως εκείνη την περίοδο η ίδια δεν ήταν φοιτήτρια, υποδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο ότι συνέβαλε σε μία προσπάθεια τρίτων με όποιον τρόπο μπορούσε, χωρίς να την αφορά άμεσα, αλλά από την έκβασή της θα εξαρτώνταν το μέλλον της.

Ναι εγώ είχα πάει και σε μία πορεία, σε μία που είχα πάει στις πρώτες φορές που έχουν γίνει για το συγκεκριμένο θέμα στη Θεσσαλονίκη που ήταν και μέσα στον covid και είχε πολύ κόσμο γενικά κι αν και ξέρω ότι ήταν ρίσκο, ήταν σημαντικό >και εγώ δεν ήμουν καν τότε σε πανεπιστήμιο< αλλά επειδή πρόκειται να μπω, ήξερα ότι με ενδιαφέρει και είχε και άλλα παιδιά, παιδιά που ήταν στο πανεπιστήμιο, με πολλά παιδιά που δεν ήταν στο Πανεπιστήμιο σαν εμένα δηλαδή, που θα έμπαιναν στο πανεπιστήμιο οπότε ναι. Δεν το μετανιώνω. (Συνέντευξη 2, ετών 21, γυναίκα)

Αντιθέτως, η 3η συμμετέχουσα αναφέρει ότι δεν έχει πάρει μέρος σε κάποια κινητοποίηση των φοιτητών, η μόνη ενασχόλησή της με το ζήτημα ήταν η ανταλλαγή απόψεων και προβληματισμών με τους συμφοιτητές της. Ο Μουζέλης (2008) έκανε λόγο για αποστασιοποιημένη από τα πολιτικά νεολαία, οπότε τα ευρήματα συμφωνούν με πρότερη βιβλιογραφία. Επιπλέον, από την απάντησή της γίνεται φανερό πως αναλογιζόμενη τις ενέργειες άλλων φοιτητών, ίσως η ίδια τις βλέπει ως αναποτελεσματικές και απέλπιδες προσπάθειες για τη λύση ενός προβλήματος, η οποία λύση μπορεί να μην έρθει ποτέ.

Ε ναι σίγουρα γιατί και εγώ είμαι φοιτήτρια εκεί μέσα βλέπω πολλά πράγματα δεν μου αρέσει όλη αυτή η εικόνα και δεν ξέρω αν υπάρχει και λύση σε όλο αυτό. Κυρίως ότι εγώ το

σκέφτομαι και με τις φίλες μου και τα συζητάμε δεν έχω κάνει κάποια δράση ή δεν έχω συμμετέχει κάπου αυτό μόνο. (Συνέντευξη 3, ετών 20, γυναίκα)

Τέλος, η πρώτη συμμετέχουσα αναφέρει ότι εξέτασε ενδελεχώς πώς αυτή η νέα κατάσταση θα την επηρεάσει συναισθηματικά και αξιοποίησε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για εκφράσει την άποψή της και να την μοιραστεί με τους φίλους και γνωστούς της και το πρόγραμμα EURYKA (2020) έδειξε ότι η έκφραση απόψεων μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στους νέους.

Και εδώ ψυχικά να πω να το σκεφτώ να δω αν είναι κάτι που μου αρέσει; Συμφωνώ είναι κάτι που θα ήθελα να δω; Πώς να συμπεριφερθώ εγώ όταν έρθει; Έκανα τέτοιες σκέψεις και δεν έχουν αποκρυσταλλωθεί και πλήρως γιατί είναι μία διαδικασία που τράβηξε καιρό [...] Οπότε να με απασχόλησε έτσι με απασχόληση διαδικτυακά μέσα στο να ανεβάσω κάποιο post που να εκφράζει άποψη. Στις συζητήσεις που κάνω, Ναι είναι κάτι που με απασχολεί και ψυχικά και εκφράζεται και συμπεριφορικά. (Συνέντευξη 1, ετών 22, γυναίκα)

Συνολικά, γίνεται φανερό, πως οι συμμετέχοντες επηρεάστηκαν από τις κινητοποιήσεις των φοιτητών και ανάλογα με τον βαθμό της επιρροής ή το αντίκτυπο που αναφέρουν ότι είχαν αυτές στους ίδιους, αιτιολογούν τους τρόπους που επέλεξαν να ενεργήσουν. Επιπροσθέτως, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι δράσεις των φοιτητών για τους/τις συμμετέχοντες / ουσες αποτέλεσαν αντικείμενο ενασχόλησης, καθώς με τον έναν ή με τον άλλον τρόπο, αποτέλεσαν ερέθισμα και τροφή για σκέψη ή δράση.

Συζήτηση/Συμπεράσματα

Απώτερος σκοπός αυτής της διπλωματικής εργασίας ήταν να συνεισφέρει στη βιβλιογραφία της κοινωνικής ψυχολογίας σε ζητήματα που αφορούν τον πολιτικό λόγο και τη χρήση του από τους αναδυόμενους ενήλικες στα Ελληνικά δεδομένα. Παράλληλα, επιδίωξη ήταν η ανάδειξη των ιδιαίτερων στοιχείων του πολιτικού λόγου που χρησιμοποιούν οι νέοι για την διαπραγμάτευση και διαχείριση καίριων ζητημάτων όπως η κατάλυση του Πανεπιστημιακού ασύλου και η εγκατάσταση της πανεπιστημιακής αστυνομίας. Με μια έμφαση στο πλαίσιο μέσα στο οποίο εκδηλώθηκε ο λόγος των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών, τα ευρήματα αναδεικνύουν ομοιότητες με προηγούμενη βιβλιογραφία, ενώ παρέχουν και καινούριες πτυχές για την κατανόηση ορισμένων ζητημάτων.

Η ανάλυση του λόγου των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών εστίασε στις απόψεις των φοιτητών/τριών από δημόσια πανεπιστήμια, και δεδομένου ότι δεν υπάρχουν επαρκείς πηγές που να αφορούν τις στάσεις τους στο Ελληνικό πλαίσιο, τα πορίσματα της μελέτης μπορεί να συμβάλλουν σημαντικά στην ενίσχυση της υφιστάμενης εικόνας. Επιπλέον επισημαίνεται ότι οι συμμετέχοντες/-ουσες ακολούθησαν συγκεκριμένους όρους και κριτήρια που αναδείχθηκαν μέσα από τη συζήτηση και αφορούσαν στα θέματα που κλήθηκαν να απαντήσουν, ενώ τα ευρήματα μπορούν να αξιολογηθούν σε ποικίλα πλαίσια και θεματικές.

Από την έρευνα λοιπόν προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες/-ουσες κινητοποιήθηκαν όλοι και όλες με τον ίδιο τρόπο στη συζήτηση για τους φοιτητές/τριες, καθώς εστίασαν σε περιγραφές αναφερόμενοι/ες στη ψυχολογική και συναισθηματική διάσταση των φοιτητών. Όπως παρατηρείται και από τη βιβλιογραφία, κατά μέσο όρο οι φοιτητές διακατέχονται από παρόμοια συναισθήματα τα οποία, ενώ ποικίλουν ανάλογα με την προσωπικότητα, το κοινωνικό περιβάλλον και υπόβαθρο των ατόμων, συγκλίνουν γενικότερα στα συναισθήματα άγχους και

ανασφάλειας για την επαγγελματική αποκατάσταση και το μέλλον τους ευρύτερα (Βάσιου κ.ά., 2022). Επιπλέον, φαίνεται να υποστηρίζει την άποψη περί της επιρροής των σπουδών και κατ' επέκταση του πανεπιστημίου, στη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους, καθώς οι σπουδές τους παρέχουν εφόδια και ευκαιρίες για να διευρύνουν περαιτέρω τους ορίζοντές τους (Postareff κ.ά., 2017).

Η ελευθερία του λόγου αποτελεί έναν ισχυρό παράγοντα στην ανάπτυξη και διακίνηση ιδεών στο πανεπιστήμιο. Μέσω αυτής, σύμφωνα με τα πορίσματα της παρούσας έρευνας, οι φοιτητές και φοιτήτριες έχουν τη δυνατότητα και το δικαίωμα να εκφραστούν ελεύθερα στους χώρους του πανεπιστημίου, γεγονός που τους ευνοεί να επεκτείνουν, μέσω των συναναστροφών τους, τις γνώσεις τους και να εξελιχθούν πνευματικά (Parandrea, 2017). Οι περισσότεροι/ες προβληματίζονται στο αν πραγματικά υφίσταται, αντικειμενικά και έμπρακτα, η ελευθερία του λόγου στα πανεπιστήμια, ένα ζήτημα που απασχόλησε πολυάριθμους ερευνητές, κοινωνιολόγους και νομικούς, που εξετάζουν τον κίνδυνο παραβίασης αυτής της αρχής (Revers & Traunmüller, 2020).

Συνεχίζοντας, σε ότι αφορά τη συζήτηση για την πανεπιστημιακή αστυνομία αρχικά, διαπιστώνεται από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών, ότι ήταν αρκετά καλά ενημερωμένοι/ες για την νομοθεσία και τι αυτή όριζε (Νόμος 4777/2021, άρθρο 18). Σύμφωνα με τους/τις ίδιους/ες, κινητοποιήθηκαν με βάση τα δικά τους συναισθήματα και γνώσεις πάνω στο ζήτημα αυτό, καθώς επίσης, αναφέρθηκαν και στις επακόλουθες αντιδράσεις και ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί από τους συμφοιτητές τους. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκαν σε προσωπικές εμπειρίες και πρόσφατα γεγονότα, τα οποία συνετέλεσαν στην διαμόρφωση της άποψής τους. Αναλογίστηκαν και εκτίμησαν τις δράσεις των φοιτητών ως προς την χρησιμότητα και την καταλληλότητά τους και έθεσαν τις ανησυχίες τους. Πρόκειται για ένα

ζήτημα που έχει απασχολήσει τη χώρα και κυρίως τους φοιτητές και τις φοιτήτριες τα τελευταία χρόνια, καθώς ως θεσμός αντικρούεται με αυτόν του πανεπιστημιακού ασύλου. Το πανεπιστημιακό άσυλο είναι ένας θεσμός τον οποίο διεκδίκησαν οι φοιτητές μετά από πολλές προσπάθειες και κινητοποιήσεις και κατόρθωσαν να εφαρμόσουν πριν από μερικές δεκαετίες στην Ελλάδα. Με στόχο την διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους, οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν τη συμμετοχή τους ή μη σε δράσεις ή κινήματα με ακτιβιστικό χαρακτήρα, γεγονός που συμφωνεί με την διεθνή βιβλιογραφία που θεωρεί ότι ο ακτιβισμός ως δράση παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια (Ξενικού & Ροζάκης, 2022).

Η κατάργηση του ασύλου, όπως αναφέρουν και οι συμμετέχοντες/-ουσες, θα επηρεάσει την καθημερινότητά τους στους πανεπιστημιακούς χώρους. Ως επί το πλείστον, οι συμμετέχοντες/-ουσες εκφράζουν συναισθήματα ανασφάλειας και ανησυχίας λόγω της επιτήρησης του χώρου από αστυνομικούς, ενώ κάποιοι ανέφεραν ότι θα ένιωθαν ότι συνέβαλαν στην προστασία τους.

Συνοψίζοντας, παρατηρήθηκε ότι τα σημεία στα οποία συγκλίνουν όλοι/όλες είναι τα χαρακτηριστικά που προσδίδουν στους φοιτητές και στις φοιτήτριες και η ταύτιση τους με αυτές τις περιγραφές, αποδεικνύοντας ότι αποτελούν μέρος της «κοινωνικής τους ταυτότητας». Επιπλέον, το σύνολο των συμμετεχόντων/-ουσών συμφώνησε ότι η ελευθερία του λόγου είναι αναμφίβολα σημαντική, όμως δεν υφίσταται σε όλα τα πλαίσια. Φάνηκε ακόμη, όλοι/όλες να είναι ενημερωμένοι/-νες για το νομοσχέδιο και τις αντιδράσεις ενός μέρους των φοιτητών και το ζήτημα να τους/τις έχει απασχολήσει. Παρατηρήθηκαν και οι διαφορετικές τοποθετήσεις, κυρίως σχετικά με την χρησιμότητα ή όχι της εγκατάστασης της αστυνομίας στα πανεπιστημιακά ιδρύματα και στην αξιολόγηση των κινητοποιήσεων των φοιτητών.

Περιορισμοί έρευνας

Τέλος είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στους περιορισμούς της έρευνας. Η ποιοτική έρευνα, παρά την πλούσια κατανόηση που προσφέρει, συχνά υπονομεύεται και επηρεάζεται από τις προκαταλήψεις και τις απόψεις του ερευνητή. Η ερμηνεία των δεδομένων επίσης χαρακτηρίζεται από υποκειμενικότητα, προσθέτοντας έτσι πιθανές προκαταλήψεις κατά την εξήγηση των αποτελεσμάτων (Holloway & Todres, 2007). Ένας άλλος περιορισμός προκύπτει από το μικρό αναπαραστατικό δείγμα που συνήθως χρησιμοποιεί η ποιοτική έρευνα και η συγκεκριμένη μελέτη. Η χρήση μικρότερων, μη-τυχαίων δειγμάτων μπορεί να περιορίσει τη γενικευσιμότητα των αποτελεσμάτων σε ευρύτερες ομάδες. Στη συγκεκριμένη έρευνα, το δείγμα ήταν περιορισμένο, ενισχύοντας την αβεβαιότητα ως προς το κατά πόσο αντιπροσωπεύει την άποψη του συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού. Παράλληλα, ενδεχομένως περιορισμό να αποτελεί και ο δισταγμός των συμμετεχόντων να εκφράσουν απροκάλυπτα τις πολιτικές απόψεις και στάσεις, χαρακτηρίζοντας το ζήτημα της εγκατάστασης της Πανεπιστημιακής αστυνομίας ιδιαίτερα ευαίσθητο. Αυτές οι προκλήσεις απαιτούν προσεκτική αξιολόγηση και σχεδιασμό για τη βελτίωση της εγκυρότητας και της εξωτερικής εγκυρότητας των αποτελεσμάτων.

Βιβλιογραφία

- Alang, S., McAlpine, D. D., & Hardeman, R. (2020). Police Brutality and Mistrust in Medical Institutions. *Journal of Racial and Ethnic Health Disparities*, 7(4), 760–768.
<https://doi.org/10.1007/s40615-020-00706-w>
- Allport, G. W. (1929). The Composition of Political Attitudes. *American Journal of Sociology*, 35(2), 220–238. <https://doi.org/10.1086/214980>
- Andreadis, I. and Stavrakakis, Y. (2019). Dynamics of Polarization in the Greek Case. In *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 681(1), 157-172.
- Andreouli, E., & Figgou, L. (2017). *Critical social psychology of politics*.
- Andreouli, E., & Howarth, C. (2013). National Identity, Citizenship and Immigration: Putting Identity in Context. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 43(3), 361–382.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.2012.00501.x>
- Arampatzi, A. (2017). Contentious spatialities in an era of austerity: Everyday politics and ‘struggle communities’ in Athens, Greece. *Political Geography*, 60, 47–56.
<https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2017.03.010>
- Arampatzi, A. (2022). Social innovation and austerity governance in Athens and Madrid: Rethinking the changing contours of policy and practice. *European Urban and Regional Studies*, 29(1), 45–58. <https://doi.org/10.1177/09697764211028900>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (2015). *The Oxford Handbook of Emerging Adulthood*. Oxford University Press.
- Bandes, S. (1999). Patterns of Injustice: Police Brutality in the Courts. *Buffalo Law Review*, 47, 1275.

- Barker, T., & Carter, D. L. (1986). *Police Deviance*. Anderson Publishing Company.
- Bennett, M., & Sani, F. (2004). *The development of the social self*. Psychology Press.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Cameron, J. E. (2004). A three-factor model of social identity. *Self and Identity*, 3(3), 239–262. <https://doi.org/10.1080/13576500444000047>
- Canetti, D., Snider, K. L. G., Pedersen, A., & Hall, B. J. (2016). Threatened or threatening? How ideology shapes asylum seekers' immigration policy attitudes in Israel and Australia. *Journal of Refugee Studies*, 29(4), 583–606. <https://doi.org/10.1093/jrs/few012>
- Chaney, C., & Robertson, R. V. (2013). Racism and Police Brutality in America. *Journal of African American Studies*, 17(4), 480–505. <https://doi.org/10.1007/s12111-013-9246-5>
- Clarke, K. M. (2010). Toward a critically engaged ethnographic practice. *Current Anthropology*, 51(S2), S301–S312. <https://doi.org/10.1086/653673>
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297–298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Cooper, H. L. F., & Fullilove, M. (2016). Editorial: Excessive Police Violence as a Public Health Issue. *Journal of Urban Health*, 93(1), 1–7. <https://doi.org/10.1007/s11524-016-0040-2>
- Côté, J. E. (2009). Identity formation and self-development in adolescence. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 266–304). New York: John Wiley & Sons.

- Demertzis, N. (ed). (1994). Η ελληνική πολιτική κουλτούρα σήμερα. [The Greek Political Culture Today]. Athens: Odysseas
- Detel, W. (2001). Social constructivism. In N. J. Smelser & P. B. Baltes (Eds.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (pp. 14264–14267). Pergamon.
<https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/01086-X>
- Dickerson, P. (2021). Κοινωνική Ψυχολογία (Θ. Δραγώνα, Ν. Μποζατζής, Α. Σαπουντζής, & Ε. Φίγγου, Eds.; Τ. Μιχαλά, Trans.; 1st ed.). ΚΡΙΤΙΚΗ.
- Douglass, C. B. (2007). From duty to desire: Emerging adulthood in Europe and its consequences. *Child Development Perspectives*, 1(2), 101–108.
<https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00023.x>
- Dukes, K., & Kahn, K. (2017). What Social Science Research Says about Police Violence against Racial and Ethnic Minorities: Understanding the Antecedents and Consequences—An Introduction: Police Violence against Racial Minorities. *Journal of Social Issues*, 73, 690–700. <https://doi.org/10.1111/josi.12242>
- Duveen, G. (2001). Representations, identities, resistance. In K. Deaux & G. Philogène (Eds.), *Representations of the social: Bridging theoretical traditions* (pp. 257–270). Blackwell Publishing
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: youth and crisis*. Norton & Co..
- EURYKA. (2020). *Integrated report on organisational analysis (deliverable 3.3) Workpackage 3: Organisational analysis*.
- Festinger, L., Schachter, S., & Back, K. (1950). Social pressures in informal groups; a study of human factors in housing (pp. x, 240). Harper.
- Figgou, Lia. (2016). Everyday politics and the extreme right: Lay explanations of the electoral performance of the Neo-Nazi “Golden Dawn” in Greece.

- Figgou, L., & Andreouli, E. (2023). Appeals to consensus and partisan politics in parliamentary discourse on the pandemic. *Political Psychology, 44*(5), 1013–1030.
<https://doi.org/10.1111/pops.12874>
- Flexon, J. L., Lurigio, A. J., & Greenleaf, R. G. (2009). Exploring the dimensions of trust in the police among Chicago juveniles. *Journal of Criminal Justice, 37*(2), 180–189.
<https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2009.02.006>
- Fominaya, C. F. (2018). Collective identity in social movements: Assessing the limits of a theoretical framework. In D. A. Snow, S. A. Soule, H. Kriesi, & H. J. McCammon (Eds.), *The Wiley Blackwell Companion to Social Movements* (1st ed., pp. 429–445). Wiley.
<https://doi.org/10.1002/9781119168577.ch24>
- Foran, J., Gray, S., & Grosse, C. (2017). ‘Not yet the end of the world’: Political cultures of opposition and creation in the global youth climate justice movement. *Environmental Studies Faculty Publications*.
https://digitalcommons.csbsju.edu/environmental_studies_pubs/11
- Gifford, C., & Mycock, A. (2013). Becoming citizens in late modernity: a global-national comparison of young people in Japan and the UK. *Citizenship studies*.
<http://dx.doi.org/10.1080/13621025.2013.820393>
- Giovanopoulos, C., & Dalakoglou, D. (2011). From Ruptures to Eruption: A Genealogy of Post-Dictatorial Revolts in Greece. In A. Vradis & D. Dalakoglou (Eds.), *Revolt and crisis in Greece: Between a present yet to pass and a future still to come*. AK Press & Occupied London.
- Gordon, H. R. (2009). *We fight to win: Inequality and the politics of youth activism*. Rutgers University Press.

- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? : An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59–82.
<https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Hall, T. H. et al. (1998). Conceptualising citizenship: Young people and the transition to adulthood. *Journal of Educational Policy*, 13, 301-15.
- Hamilton, A. B., & Finley, E. P. (2019). Qualitative methods in implementation research: An introduction. *Psychiatry Research*, 280, 112516.
<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2019.112516>
- Hewstone, M., Stroebe, W., & Jonas, K. (2020). Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία (Γ. Αμπακούμκιν, Ed.; Τ. Πλυτά, Trans.; 2nd ed.). ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ
- Hinds, L. (2007). Building police—youth relationships: The importance of procedural justice. *Youth Justice*, 7(3), 195–209. <https://doi.org/10.1177/1473225407082510>
- Hogg, M. A., & Tindale, S. (2016). Εγχειρίδιο Κοινωνικής Ψυχολογίας: Διεργασίες Ομάδας (Α. Παπαστυλιανού, Ed.; Μ. Κουλεντιανού, Trans.). GUTENBERG
- Holmes, M. D. (2018). Chapter 8 police violence across the racial–spatial divide. Στο Μ. Deflem (Επιμ.), *Sociology of Crime, Law and Deviance* (τ. 23, σσ. 139–158). Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/S1521-613620180000023009>
- Holloway, I., & Todres, L. (2007). Thinking differently: Challenges in qualitative research. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 2(1), 12–18.
<https://doi.org/10.1080/17482620701195162>
- Holtrop, J. S., Rabin, B. A., & Glasgow, R. E. (2018). Qualitative approaches to use of the RE-AIM framework: Rationale and methods. *BMC Health Services Research*, 18(1), 177.
<https://doi.org/10.1186/s12913-018-2938-8>

- Howarth, C., Andreouli, E., & Kesi, S. (2014). *Social representations and the politics of participation* (P. Nesbitt-Larking, C. Kinnvall, T. Capelos, & H. Dekker, Eds.; pp. 19–38). Palgrave. <http://www.palgrave.com/page/detail/the-palgrave-handbook-of-global-political-psychology-paul-nesbitt-larking/?sf1=barcode&st1=9781137291172>
- <http://segr-did2.fmag.unict.it/Allegati/convegno%207-8-10-05/Schwartzpaper.pdf>
- Isin, E. F. (2009). Citizenship in flux: The figure of the activist citizen. *Subjectivity*, 29, 367–388.
- Joseph, J. E. (2006). *Language and Politics* (A. Davies & K. Mitchell, Eds.). Edinburgh University Press. <https://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1r2d76>
- Kadianaki, I., & Andreouli, E. (2017). Essentialism in Social Representations of Citizenship: An Analysis of Greeks' and Migrants' Discourse. *Political Psychology*, 38(5), 833–848. <https://doi.org/10.1111/pops.12271>
- Kalogeraki & Kousis M (Eds.), *Youth Political Participation in Greece: A Multiple Methods Perspective* (pp. 121–150). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-09905-2_5
- Kampf, Z. (2015). Political Discourse Analysis. In K. Tracy, T. Sandel, & C. Ilie (Eds.), *The International Encyclopedia of Language and Social Interaction* (1st ed., pp. 1–17). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118611463.wbielsi096>
- Kampf, Z. (2015). Political Discourse Analysis. In K. Tracy, T. Sandel, & C. Ilie (Eds.), *The International Encyclopedia of Language and Social Interaction* (1st ed., pp. 1–17). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118611463.wbielsi096>
- Kanellopoulos, K., Karakioulafi, C., Alexandropoulou, P., & Soros, G. (2021). Transnational solidarity organisations in contemporary Greek civil society: Vibrant, multifarious and politicised. In *Transnational solidarity in times of crises* (pp. 33–60). Palgrave Macmillan.

- Karaś, D., Ciecuch, J., Negru, O., & Crocetti, E. (2015). Relationships Between Identity and Well-Being in Italian, Polish, and Romanian Emerging Adults. *Social Indicators Research*, 121(3), 727–743. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0668-9>
- Kaufman, P., & Feldman, K. A. (2004). Forming Identities in College: A Sociological Approach. *Research in Higher Education*, 45(5), 463–496.
<https://doi.org/10.1023/B:RIHE.0000032325.56126.29>
- Kerkvliet, B. J. (2009). Everyday politics in peasant societies (And ours). *The Journal of Peasant Studies*, 36(1), 227–243. <https://doi.org/10.1080/03066150902820487>
- Kimberlee, R. (2002) ‘Why Don’t Young People Vote at General Elections?’, *Journal of Youth Studies*, 5 (1), pp 85-97
- Kroger, J., & Marcia, J. E. (2011). The identity statuses: Origins, meanings, and interpretations. In S. J. Schwartz, K. Luyckx, & V. L. Vignoles (Eds.), *Handbook of Identity Theory and Research* (pp. 31–53). Springer New York. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-7988-9_2
- Layland, E. K., Hill, B. J., & Nelson, L. J. (2018). Freedom to explore the self: How emerging adults use leisure to develop identity. *The Journal of Positive Psychology*, 13(1), 78–91.
<https://doi.org/10.1080/17439760.2017.1374440>
- Leontidou, L. (2010). Urban Social Movements in ‘Weak’ Civil Societies: The Right to the City and Cosmopolitan Activism in Southern Europe. *Urban Studies*, 47(6), 1179–1203.
<https://doi.org/10.1177/0042098009360239>
- Malterud, K., Siersma, V. D., & Guassora, A. D. (2016). Sample size in qualitative interview studies: Guided by information power. *Qualitative Health Research*, 26(13), 1753–1760.
<https://doi.org/10.1177/1049732315617444>

- Marcia, J. E. (1993). The ego identity status approach to ego identity. In J. E. Marcia, A. S. Waterman, D. R. Matteson, S. L. Archer, & J. L. Orlofsky, *Ego Identity* (pp. 3–21). Springer New York. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-8330-7_1
- Martelli, A. (2013). The debate on young people and participatory citizenship. Questions and
- McAdam, D., Tarrow, S. G., & Tilly, C. (2009). Comparative Perspectives on Contentious Politics. In M. I. Lichbach & A. S. Zuckerman, *Comparative Politics: Rationality, Culture, and Structure*. Cambridge University Press.
- McAdam, D., Tarrow, S., & Tilly, C. (2001). *Dynamics of Contention*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511805431>
- Melucci, A. (1996). *Challenging codes: Collective action in the information age* (1η έκδ.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511520891>
- Moscovici, S. (1984). The Phenomenon of Social Representations. In: R. M. Farr, & S. Moscovici (Eds.), *Social Representations*. Cambridge: Cambridge University. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1164372>
- Murphy, K. (2015). Does procedural justice matter to youth? Comparing adults' and youths' willingness to collaborate with police. *Policing and Society*, 25(1), 53–76. <https://doi.org/10.1080/10439463.2013.802786>
- Naderifar, M., Goli, H., & Ghaljaie, F. (2017). Snowball sampling: A purposeful method of sampling in qualitative research. *Strides in Development of Medical Education*, 14(3). <https://doi.org/10.5812/sdme.67670>
- Nelson, L. J., & Padilla-Walker, L. M. (2013). Flourishing and floundering in emerging adult college students. *Emerging Adulthood*, 1(1), 67–78. <https://doi.org/10.1177/2167696812470938>

- Nolas, Melissa & Varvantakis, Christos & Aruldoss, Vinnarasan. (2017). Political activism across the life course. *Contemporary Social Science*. 12. 1-12.
10.1080/21582041.2017.1336566.
- Obasogie, O. K., & Newman, Z. (2017). Police Violence, Use of Force Policies, and Public Health. *American Journal of Law & Medicine*, 43(2–3), 279–295.
<https://doi.org/10.1177/0098858817723665>
- Palmonari, A., Pombeni, M. L., & Kirchler, E. (1990). Adolescents and their peer groups: A study on the significance of peers, social categorization processes and coping with developmental tasks. *Social Behaviour*, 5(1), 33–48.
- Pantelidou Malouta, M. (2015). *Πολιτισμικές συνιστώσες της πολιτικής διαδικασίας* [Undergraduate textbook]. Kallipos, Open Academic Editions.
<https://hdl.handle.net/11419/3531>
- Papadopoulos, A. G., Chalkias, C., & Fratsea, L.-M. (2013). Challenges to immigrant associations and NGOs in contemporary Greece. *Migration Letters*, 10(3), 342–358.
<https://ideas.repec.org/a/mig/journal/v10y2013i3p342-358.html>
- Papandrea, M., (2017). The Free Speech Rights of University Students. 101 *Minnesota Law Rev.* 1801. <https://ssrn.com/abstract=4327242>
- Pavlidis, P. (2006). *Αναζητώντας τους σκοπούς της εκπαίδευσης. Για την επανεξέταση του ιδεώδους της αυτονομίας. Σύγχρονη Εκπαίδευση, 2006, τεύχος 147.*
- Phoenix, Howarth, & Philogène. (2017). *The everyday politics of identities and social representations: A critical approach | Papers on Social Representations*. <https://psr.iscte-iul.pt/index.php/PSR/article/view/82>

Piquero, A. R., MacDonald, J., Dobrin, A., Daigle, L. E., & Cullen, F. T. (2005). Self-control, violent offending, and homicide victimization: Assessing the general theory of crime.

Journal of Quantitative Criminology, 21(1), 55–71. <https://doi.org/10.1007/s10940-004-1787-2>

Porta, D. della, & Diani, M. (2009). *Social movements: An introduction*. John Wiley & Sons.

Postareff, L., Mattsson, M., Lindblom-Ylänne, S., & Hailikari, T. (2017). The complex relationship between emotions, approaches to learning, study success and study progress during the transition to university. *Higher Education*, 73(3), 441–457.

<https://doi.org/10.1007/s10734-016-0096-7>

Reicher, S. D. (1996). “The Battle of Westminster”: Developing the social identity model of crowd behaviour in order to explain the initiation and development of collective conflict.

European Journal of Social Psychology, 26(1), 115–134.

[https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(199601\)26:1<115::AID-EJSP740>3.0.CO;2-Z](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(199601)26:1<115::AID-EJSP740>3.0.CO;2-Z)

Reicher, S., Stott, C., Drury, J., Adang, O., Cronin, P., & Livingstone, A. (2007). Knowledge-Based Public Order Policing: Principles and Practice. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 1(4), 403–415. <https://doi.org/10.1093/police/pam067>

research prospects. *International Review of Sociology*, 23(2), 42

Revers, M., & Traunmüller, R. (2020). Is free speech in danger on university campus? Some preliminary evidence from a most likely case. *KZfSS Kölner Zeitschrift Für Soziologie Und Sozialpsychologie*, 72(3), 471–497. <https://doi.org/10.1007/s11577-020-00713-z>

Roker, D., Player, K. and Coleman, J. (1999) ‘Young People’s Voluntary and Campaigning Activities as a Source of Political Education’, *Oxford Review of Education*, 25 (1/2), pp 185-198.

- Salvanou, A. (Emilia). (2024). *Salvanou, a. (2023). z: Memory politics in youth activism in the greek 1960s*. *Journal of Modern Greek Studies* 41(2), 189-212. 315807 Bytes.
<https://doi.org/10.6084/M9.FIGSHARE.25060883.V1>
- Schwartz, S. H. (2005). Basic human values: An overview.
- Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Meca, A., & Ritchie, R. A. (2012). Identity around the world: An overview. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2012(138), 1–18.
<https://doi.org/10.1002/cad.20019>
- Simmons, R. G., & Blyth, D. A. (1987). *Moving into adolescence: The impact of pubertal change and school context*. Aldine de Gruyter.
- Sindall, K., McCarthy, D. J., & Brunton-Smith, I. (2017). Young people and the formation of attitudes towards the police. *European Journal of Criminology*, 14(3), 344–364.
<https://doi.org/10.1177/1477370816661739>
- Skogan, w. G. (2006). * police and community in chicago; a tale of three cities. *Policing*, 1(2), 244–245. <https://doi.org/10.1093/policing/pam034>
- Sotiris, P. (2010). Rebels with a Cause: The December 2008 Greek Youth Movement as the Condensation of Deeper Social and Political Contradictions. *International Journal of Urban and Regional Research*, 34(1), 203–209. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2010.00949.x>
- Taft, J.K.. (2011). Rebel girls: Youth activism and social change across the Americas. *Rebel Girls: Youth Activism and Social Change Across the Americas*. 1-239.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin, & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33-37). Monterey, CA: Brooks/Cole.

- Tanti, C., Stukas, A. A., Halloran, M. J., & Foddy, M. (2011). Social identity change: Shifts in social identity during adolescence. *Journal of Adolescence*, 34(3), 555–567.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2010.05.012>
- Teichman, Y., Bar-Tal, D., & Abdolrazeq, Y. (2007). Intergroup biases in conflict: Reexamination with Arab pre-adolescents and adolescents. *International Journal of Behavioral Development*, 31(5), 423–432. <https://doi.org/10.1177/0165025407081470>
- Terry, G., Hayfield, N., Clarke, V., & Braun, V. (2017). *Thematic analysis*. <https://uwe-repository.worktribe.com/output/888518/thematic-analysis>
- Theodorou, E., Spyrou, S., & Christou, G. (2021, December). *There is no Plan(Et) B: Youth activism in the fight against climate change in Cyprus* [Monograph].
<https://www.lse.ac.uk/Hellenic-Observatory/Publications/GreeSE-Papers>
- Tilly, C., & Tarrow, S. G. (2015). *Contentious Politics*. Oxford University Press.
- Turner, J. C. et al. (1987). *Rediscovering the Social Group: A Self-Categorization Theory*. Oxford & New York: Blackwell.
- UNHCR Greece, Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (2020). Ετήσια Έκθεση 2019. Ανακτήθηκε από: https://www.unhcr.org/gr/15313-rvrn_etisia_ekthesi_2019.html
- UNHCR Greece, Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (2022). Ετήσια Έκθεση 2021. Ανακτήθηκε από: <https://www.unhcr.org/gr/25999-rvrn-press-conference-2022.html>
- Van Deth, J. W. (2014). A conceptual map of political participation. *Acta Politica*, 49(3), 349–367. <https://doi.org/10.1057/ap.2014.6>
- Vlazakis, A., Baka, A., & Figgou, L. (2022). Young greeks’ social representation of protest: Dialogical structure and ideological function. *International Review of Social Psychology*, 35(1), 8. <https://doi.org/10.5334/irsp.648>

- Vradis, A., & Dalakoglou, D. (Eds.). (2011). *Revolt and crisis in Greece: Between a present yet to pass and a future still to come*. AK Press & Occupied London.
- Wallace, C and Kovatcheva, S. (1998) *Youth in Society: The construction and deconstruction of Youth in East and West Europe*, London: Macmillan.
- Whittington, K. (2019). Free speech and the diverse university. *Fordham Law Review*, 87(6), 2453. <https://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol87/iss6/7>
- Willig, C. (2015). *Ποιοτικές μεθοδοι ερευνας στην ψυχολογια*. Gutenberg.
- Wilson, J. (2015). Political Discourse. In *The Handbook of Discourse Analysis* (pp. 775–794). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781118584194.ch36>
- Wood, J. (2010.). Youth and policy—Youth work and research. Retrieved February 6, 2024, from https://www.academia.edu/7032557/Youth_and_Policy_Youth_Work_and_Research
- Yates, L. (2022). How everyday life matters: Everyday politics, everyday consumption and social change. *Consumption and Society*, 1(1), 144–169. <https://doi.org/10.1332/MBPU6295>
- Zibechi, R. (2012). *Territories in resistance: A cartography of latin american social movements* (R. Ryan, Μτφ.; 58137th edition). AK Press.
- Αντωνίου, Κ., (1964). *Ιστορία Της Ελληνικής Βασιλικής Χωροφυλακής 1933—1964*. Ιδιωτική Έκδοση
- Άρθρο 03 – ακαδημαϊκές ελευθερίες | υπουργείο παιδείας, θρησκευμάτων και αθλητισμού*. (2017). Ανακτήθηκε 6 Φεβρουάριος 2024, από <http://www.opengov.gr/ypepth/?p=3454>
- Βάσιου, Α., Καλδή, Σ., & Ξαφάκος, Ε. (2022). Ακαδημαϊκή αναβλητικότητα προπτυχιακών φοιτητών: η σχέση της με τη συναισθηματική νοημοσύνη και την ακαδημαϊκή κινητοποίηση. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 11(1), 42–63. <https://doi.org/10.12681/hjre.29128>

- Γκουγκούδης, Αθ. (2010). *Το πανεπιστημιακό άσυλο* [Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης].
<http://dx.doi.org/10.26257/heal.duth.15055>
- Δαμανάκη, Μ., Κουλαΐδης, Β., Βαρουφάκης, Γ., Καλογήρου, Γ., Παπαδάκης, Ν. (2006). Το πραγματικό και το κεκτημένο: Το Πανεπιστήμιο σε μετάβαση. Μεταίχμιο.
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015). *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία*; ΚΡΙΤΙΚΗ.
- Κουσουλήνης, Π. (2016). *Η Χωροφυλακή, η Εθνοφυλακή και η Εθνοφρουρά στην μετακατοχική Ελλάδα, 1944-1949*. ΑΠΘ.
- Κωνσταντινίδου, Ν. (2013). *Η συμβολή των νέων στα κοινωνικά κινήματα*.
<http://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/15653>
- Μαυρής, Γ. (2016, October 18). Άνοδος και Πτώση. Η εκλογική επιρροή του ΣΥΡΙΖΑ πριν και μετά το Δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου 2015
Δημοσιεύθηκε στο περιοδικό ΤΕΤΡΑΔΙΑ, τεύχος 66-67, Φθινόπωρο-Χειμώνας 2016-17. Γιάννης Μαυρής.
https://www.mavris.gr/4876/rise_and_fall/
- Μουζέλης, Γ. (2008, November 24). *Ο εισηγητής του εκσυγχρονισμού*. ΤΟ ΒΗΜΑ.
<https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/o-eisigitis-toy-eksygchronismoy/>
- Μπαμπασιδής, Κ. (2006). *Πανεπιστημιακό Άσυλο, Κοινωνικοπολιτικές και εγκληματολογικές προεκτάσεις*. εκδ. Β.Κατσαρού.
- Μπελάντης. (χ.χ.). *ΟΥΤΟΠΙΑ, ΤΕΥΧΟΣ 95, ΜΑΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2011*. Ανακτήθηκε 6 Ιανουάριος 2024, από <https://www.politeianet.gr/magazines/-periodika-outopia-teuchos-95-maios-iounios-2011-192142>
- Μπουζάκης, Σ. (2006). *Η Πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην Ελλάδα (1836-2005)*, τόμος Α και Β, Gutenberg.

- Μωραϊτίδης, Μ.-Π. (2015). Το φοιτητικό κίνημα στην Ελλάδα: Πολιτική ριζοσπαστικοποίηση και συλλογική δράση: 1956-1964 [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Σχολή Επιστημών του Ανθρώπου. Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας]. <https://doi.org/10.12681/eadd/37660>
- Νόμος 3549/2007, άρθρο 3, Ακαδημαϊκές ελευθερίες και ακαδημαϊκό άσυλο, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 69/Α'/20/03/2007)
- Νόμος 4610/2019, Συνέργειες Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι., πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πειραματικά σχολεία, Γενικά Αρχεία του Κράτους και λοιπές διατάξεις, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 70/Α'/07.05.2019)
- Νόμος 4777/2021, άρθρο 18, Σύσταση Ομάδων Προστασίας Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 25/Α'/17.02.2021)
- Νόμος 4777/2021, άρθρο 18, Σύσταση Ομάδων Προστασίας Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 25/Α'/17.02.2021)
- Νόμος 4937/2022, άρθρο 28, Καθήκοντα ειδικών φρουρών Ομάδων Προστασίας Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων – Τροποποίηση παρ. 1 άρθρου 18 ν. 4777/2021 Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 106/Β'/02.06.2022)
- Παντελίδου Μαλούτα, Μ. (2017). Η νεολαία επιστρέφει; ελληνική πολιτική κουλτούρα και μεταβαλλόμενα πρότυπα πολιτικότητας των νέων στην κρίση. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 43, 5. <https://doi.org/10.12681/hpsa.14404>
- Παπαντωνίου, Κ. (2022, October 6). Πανεπιστημιακή αστυνομία / Κινητοποιήσεις-ανάχωμα στην αστυνομοκρατία των πανεπιστημίων (φωτογραφίες και βίντεο). Η ΑΥΓΗ. https://www.avgi.gr/koinonia/417203_kinitopoiiseis-anahoma-stin-astynomokratia-ton-panepistimion-fotografies-kai-

binteo?fbclid=IwAR3lk6PZHS7C2Rn_8pWN2MC8c9790lkMO3tAO2kHPkUbr68rDyuaY
enKmOw

Σαν Σήμερα, (χ.χ.). Η δολοφονία Γρηγορόπουλου. Σαν Σήμερα .gr. Ανακτήθηκε 6 Φεβρουάριος
2024, από <https://www.sansimera.gr/articles/857>

Σπηλιακόπουλος. (2019). Η ανάπτυξη του πανεπιστημιακού ασύλου ως θεσμού—η νομοθετική
κατοχύρωση. . *Syntagma Watch*. <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/i-anaptyxi-tou-panepistimiakou-asyλου-os-thesmou-i-nomothetiki-katochyrosi/>

Σωτηρόπουλος, Δ. Α. (2017). Το διπρόσωπο κεφάλι του ιανού: η κοινωνία πολιτών στην Ελλάδα
πριν και μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής
Επιστήμης*, 42, 11. <https://doi.org/10.12681/hpsa.14568>

Τσαούσης, Δ.Γ. (1993). *Το ελληνικό Πανεπιστήμιο στο κατώφλι του 21ου αιώνα: Ζητήματα
εκπαιδευτικής πολιτικής*. Gutenberg.

Χαραλάμπους, Δ.Φ. (2007). *Μεταπολίτευση και Εκπαιδευτική Πολιτική. Παρελθόν-παρόν μέλλον*.
Ελληνικά Γράμματα.

Χριστόπουλος, Δ. (2014). Η Ελληνική Αστυνομία. Στο Δ. Χριστόπουλος (Επιμ.). *Το «βαθύ
κράτος» στη σημερινή Ελλάδα και η Ακροδεξιά. Αστυνομία, Δικαιοσύνη, Στρατός, Εκκλησία*,
Αθήνα: Νήσος: 83-150.

Παράρτημα 1

1. Γεια σας ονομάζομαι Δουρτμέ Ανδρεανή και πραγματοποιώ έρευνα για την πτυχιακή μου εργασία με τίτλο [...], αρχικά θα ήθελα να ξέρω πως θα θέλατε να σας απευθύνω τον λόγο, στον ενικό ή στον πληθυντικό καθώς και τις προσωπικές ανωνυμίες που προτιμάτε να χρησιμοποιείτε;
2. Θα ήθελα να μου πείτε σε ποια πόλη μένετε, σε ποια σχολή φοιτάτε και σε ποιο έτος των σπουδών σας βρίσκεστε;
3. Αρχικά, είναι σημαντικό να σας ενημερώσω για το θέμα της έρευνας που σκοπός της έρευνα είναι η μελέτη των «στάσεων» των «αναδυόμενων ενηλίκων» πάνω στο ζήτημα της Πανεπιστημιακής αστυνομίας που πρόκειται να εγκατασταθεί στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ελλάδας. Θα ήθελα να μελετήσετε αυτό το έντυπο και αν συμφωνείτε να το συμπληρώσετε. Στο πλαίσιο αυτό η ερευνητική δραστηριότητα περιλαμβάνει μία συζήτηση-συνέντευξη. Στην συνέχεια θα γίνει απομαγνητοφώνηση και ψευδωνυμοποίηση και το υλικό θα είναι μη ταυτοποιήσιμο . Είναι σημαντικό να γνωρίζετε ότι μπορείτε να αποχωρήσετε οποιαδήποτε στιγμή το επιθυμείτε και ότι δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις απλά αναζητώ την δική σας οπτική και ερμηνεία στα ερωτήματα που θα σας θέσω.
4. Λοιπόν αν είστε ετοιμ@ να ξεκινήσουμε. Για αρχή θα ήθελα να μου πείτε κάποια στοιχεία που θεωρείτε ότι χαρακτηρίζουν την τους φοιτητές ;
 - a. Εσείς θεωρείτε ότι έχετε κοινά στοιχεία με αυτήν την περιγραφή; ομάδα;
 - b. Αυτά είναι στοιχεία που συνοδεύουν τα άτομα στη ζωή τους και μετά ή τα πράγματα αλλάζουν μετά το πανεπιστήμιο;

5. Είναι κοινή η θέση ότι το πανεπιστήμιο είναι ένας χώρος ελεύθερης διακίνησης ιδεών, πως σας φαίνεται αυτή η θέση και τι θεωρείτε ότι σημαίνει;
 - a. Είναι σημαντική για εσάς;
 - b. Υπάρχουν άλλοι τέτοιοι χώροι;
6. Ποιοι θεωρείτε ότι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ένα πανεπιστημιακό ίδρυμα; ...
 - a. Μόνο οι φοιτητές και οι καθηγητές ή και άλλα άτομα;
 - b. ... εδώ βέβαια μιλάμε για ένα «δημόσιο» σε εισαγωγικά θεσμό, έτσι; ... ίσως σε άλλο πλαίσιο που δεν είναι δημόσιο να είναι διαφορετικά;
7. Τώρα θα ήθελα να πάμε και σε κάποια άλλα πράγματα, Στις 13/01/2021 τέθηκε στην Βουλή από την υπουργό παιδείας Νίκη Κεραμέως το νομοσχέδιο «Εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας, αναβάθμιση του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις» και μεταξύ των άλλων περιλαμβάνει: πχ.
 - Ελεγχόμενη είσοδος στα ΑΕΙ
 - Ίδρυση Μονάδας και Επιτροπής ασφαλείας και προστασίας στα ΑΕΙ
 - Θεσμοθέτηση Ομάδων Προστασίας Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων που θα υπάγεται στην Ελληνική Αστυνομία.
 - a. Γνωρίζεται για αυτό το νομοσχέδιο; Θέλετε να μου πείτε κάποια πράγματα;
 - b. Ποιους θεωρείτε ότι αφορά αυτό το νομοσχέδιο;
8. Σύμφωνα με το παραπάνω νομοσχέδιο θεσμοθετείται η κατάργηση ελεύθερης εισόδου στα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, η οποία προβλέπεται να γίνεται μόνο με την επίδειξη της ακαδημαϊκής ταυτότητας. Πως σας φαίνεται αυτό;

- a. Βέβαια σε άλλους χώρους βλέπουμε και την εισαγωγή ψηφιακής ταυτοποίησης... π.χ. με χρήση ψηφιακής κάρτας εισόδου (εφαρμόζεται ήδη σε διάφορους χώρους... π.χ. βιβλιοθήκες, χώροι αναψυχής, εργασία, κ.α.)
9. Έχετε εικόνα για το πώς αντιμετωπίζει το ζήτημα αυτό το αντιμετωπίζεται από τους φοιτητές;
- a. Πως σας φαίνονται όλα αυτά; οι αντιδράσεις τους;
- b. Το βλέπουμε και μέσα στο χώρο του πανεπιστημίου...
- c. Υπάρχουν και οργανωμένες ομάδες βέβαια (φυσικές ομάδες αλλά και online*), π.χ. στο facebook που κινητοποιούν τα άτομα στη μια ή την άλλη κατεύθυνση
- d. Εσάς έχει τύχει να σας απασχολήσει αυτό το ζήτημα (της πανεπιστημιακής αστυνομίας);
- e. Με ποιον τρόπο ...
10. Κάποιοι θεωρούν ότι πρέπει να προστατευθούν οι χώροι και η ασφάλεια των φοιτητών και γενικότερα της «πανεπιστημιακής κοινότητας» σε εισαγωγικά ...
- Θα ήθελα να διαβάσεις τις παρακάτω τοποθετήσεις και να μου πεις πως τις βλέπεις
 - Η πανεπιστημιακή αστυνομία σκοντάφτει αφενός στις ιδεολογικές στρεβλώσεις αλλά και στις πολιτικές στοχεύσεις κομμάτων της αντιπολίτευσης, της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς και των αντίστοιχων ισχνών μειοψηφιών στα πανεπιστήμια»,
 - «το Σύνταγμα προβλέπει ότι ο χώρος της ακαδημαϊκής κοινότητας χρειάζεται να αυτοδιοικείται, δηλαδή να αποφασίζει το ίδιο το Πανεπιστήμιο τα του οίκου του. Ένα μέρος αυτής της αυτοδιοίκησης είναι και η τήρηση της τάξης και της ασφάλειας.[...] Σήμερα βρισκόμαστε ενώπιον ενός νόμου που παραβιάζει την έννοια της πλήρους αυτοδιοίκησης του Πανεπιστημίου, εφόσον προβλέπει τη συγκρότηση ενός σώματος που δεν υπάγεται στις

εντολές των πανεπιστημιακών αρχών. Γι' αυτό τον λόγο είναι αδόκιμος και ο όρος "πανεπιστημιακή αστυνομία", αυτό που έχουμε είναι "αστυνομία στα πανεπιστήμια"».

a. Πως βρίσκεις εσύ αυτές τις απόψεις;

11. Θα σας δείξω δυο φωτογραφίες και θα ήθελα να τις παρατηρήσετε. Όταν είστε έτοιμοι@ διαλέξτε με ποια θέλετε να ξεκινήσουμε και περιγράψτε μου τί βλέπετε. Περιγράψτε μου ότι θεωρείτε εσείς σημαντικό.

12. Μέχρι στιγμής το νομοσχέδιο δεν έχει τεθεί σε ισχύ. Αν ισχύσει θεωρείτε ότι θα επηρεαστεί η καθημερινότητα σας;

a. Πως; Αν ναι, ποιες θεωρείτε ότι θα είναι οι σημαντικότερες αλλαγές;

Έχω μερικές τελευταίες ερωτήσεις

13. Ποια θα ήταν μια ιδανική συνθήκη / κατάσταση για τα πανεπιστήμια;

a. Θεωρείτε ότι αυτό μπορεί ισχύει γενικά, σε όλες τις πόλεις, σχολές;

b. Τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;

c. Ποιοι εμπλέκονται σε όλα αυτά;

d. Ποιους θα έπρεπε να αφορά ;

e. Πως θα το βλέπατε αν ήσασταν γονιός και το παιδί σας φοιτούσε στο πανεπιστήμιο

f. Οι σπουδές, το αντικείμενο δηλαδή, έχει να κάνει με το πως τοποθετείται κανείς πάνω σε αυτά;